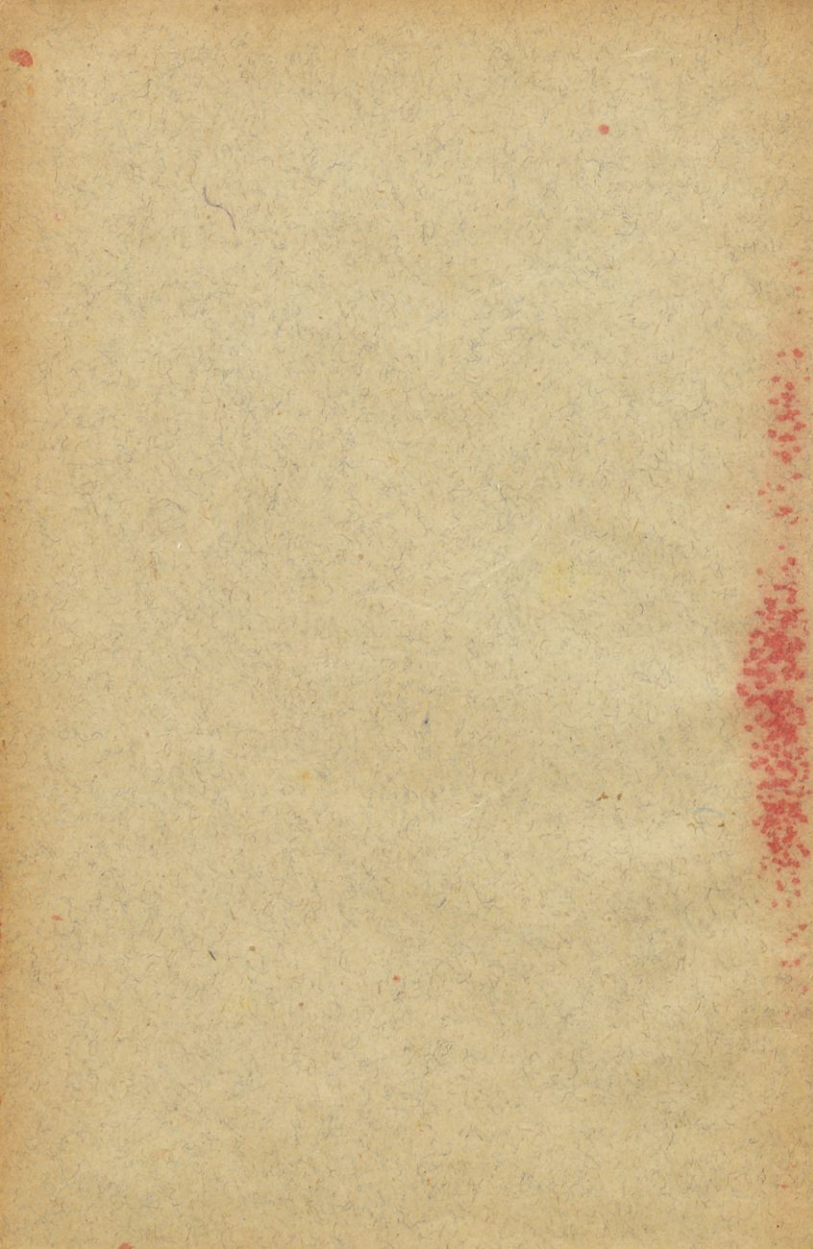

36527

hex. 3
R.
Lion's
over.

36527, VII, D, c.

NAVIHANCI.

OKROGLE POVESTI
       IN PRIZORI.

SPISAL RADO MURNIK.

030046885

V LJUBLJANI, 1902.

ZALOŽIL L. SCHWENTNER.

VSĚ PRÁVCE SI PRIDRŽUJE ZALOŽNÍK.

VSEBINA:

Indijanci	1
Iz Dragovega dnevnika	27
Prisiljeno zelje	51
Matura	65
Nirvana	79
Ata Žužamaža	122
Čačkočikar pa Križkraž	145
Peklenski napredek	161
Zavozlan roman	191

Indijanci.

I.

Ošabni belokožec.

V isoko gori na strehi Jamnikove hiše počiva v opoldanskem solncu Žiži, vseh ljubljanskih mačkov prvak.

Modro pomežikava iz svojega nedolžnobelega kožuha doli na dvorišče in uživa igrive sapice majnika. Okolo vratu mu je zavezan trak od rdeče svile. Takole strašno lep in brez prigovora čist, vedno ves v največi gali od smrčka pa do repa, se Žiži ne postavlja malo in pase praznične občutke.

Saj njemu se ni treba otepati za vsakdanjo miško kakor beraški žlahti: lov mu je zgolj sport, gosposka zabava. V nežni mladosti prvih tednov

je prišel, najdenček brez očeta in matere, stari gospodični Lizi Jamnikovi v hišo. Samica ga je imenovala po junaku svoje prve, edine, kajpada nesrečne ljubezni Luigi (Lojze), tudi Gigi = Džidži in naposled bolj po domače Žiži. Dobrosrčna dama ga je imela kaj rada, skoro ne dosti manj nego je ljubila bratova dva osirotela otroka, nečakinjo Minko in mlajšega Ivana, ki sta oba našla najboljše zavetje pri bogati teti.

Ponosen na višje stališče opaža Žiži socialno gibanje v ozkem okviru predmestnega kota šent-petrskega. Zaničuje ga in obenem ga pomiluje očeta petelina, tega zarobljenega škricmana in bahača-postopača, prezira požrešne kokoši in piške, neumne gosi, nerodne race, zajce butoglavce, zaljubljene golobe, otročje vrabce — same zanikarneže. Oholo obrne glavo od umazane živadi drugam. Pri vodnjaku ob drvarnicah pere dekla, debela bunka, regrat in se omledno namuzava ogorelemu kranjskemu Janezu, ki snaži na hodniku častniško suknjo. Kraj zelenih vrat skladališča celi priden zidar zidu rane, pa ne z američansko hitrostjo, in ozdravlja pipici nahod. Da bi ga vendar toliko ne zadržavali zdaj umetniški dvomi zdaj pre-mišljanje vremena!

Enostransko pa bi bilo tako obzorje sinu plemenite mačke in preozko. Sotni duh mu sega z vrtoglavega zdiča na levi od Golovca po precejšnji progi kalne Ljubljanice, ob dolgi redi starih jagnedov pri lesenih rantah, čez tri mostove do

uršulinskih zvonikov in naprej do Rožnika na desni, spredaj pa od ozelenelega Gradu, iz mreže streh in kadečih se dimnikov daleč vunkaj preko ravni razsežnega ljubljanskega polja do smodničnic in mimo Črnuč, onkraj svetle Save zadaj dotja, kjer se po bratovsko objemata dvojčka rjave Šmarne gore in bleste sijajnobepe peče kamniških planin.

Zato se pa Žiži po pravici občuduje sam sebe in se z odličnim spoštovanjem veseli, da je tudi on na svetu. Malopomalem ga lomi dremota. Le včasih, nehote izpregleda modrijan, kadar zahlidi mlačen vetrec, ali pa se otrese preprijazne muhe, se kočljivo oblizne, požre nekam debelo, zazeva, pokima: v težavah prede redke misli.

Ali ga skeli kilava domača nesloga? Ali ga vnema želja po edinosti, ki komaj mijavka v pretesnih povojih? Ali živo snuje in kuje — ali le mrtvaško kritizira, podira?

Kar ga zdrami neprijetno in glasno lajanje!

II.

Veliki Gad.

Maček trene z očmi in uzre Azorja, velikega črnega psa. Vsi tam spodaj beže plaho narazen, dvorni sužnji. Pa briga se Azor za to jaro gospodo. Samole na streho preži, preti z zobmi, cvili, se

zaganja kvišku — pa vse zastonj. Neustrašeni muc se niti ne gane. Enakodušno dremlje in se utaplja v globoke uganke.

Hkratu pa pridirja skozi vežo s silnim kupom bukev in zvezkov pod levo pazduho iskroživ deček ob enajstih letih, ves vesel, da danes soboto popoldne in jutri v nedeljo ne bo nobene šole!

Belokožni sovražniki v trdnjavi zraven lemenata ga kličejo po evropskem krstnem listu in po drugošolskih imenikih: Ivan Jamnik. Pravzaprav je pa to „Veliki Gad“, on, slavni glavar junaških Deleverov. Po značaju ga je vsak pedanj sama indijanska krepost.

„Ju!“ se začudi pristno po divjaškem „hugh!“ in priskoči psu: „Alo, Azor, ks, ks!“

Obenem segne rdečelični korenjak v žep po držalček. Ko se uveri, da ni tete Lize nikjer blizu, vtakne pero vanj in ga zažene na vso moč proti mačku. Toda sulica ne doseže niti strehe, nikar sovražnika, in se zaje drgetaje v les vrhu drvarnice.

Po gosto zasejanih okroglih kamenih dvorišča priropota vajenec z mesarsko mizo na dvokolnici; za njim pa poriva branjevec lajšo cizo z neprodanim ostankom prvih vipavskih češenj.

„I no, Azor!“ ščuje Veliki Gad. „Ga ne boš! Miau!“

„Kužek, daj ga no, daj!“ podpihujeta branjevec in mesar. „Ali ga ne slišiš? Mia-a-au! Da

te vendar! Kako strupeno te to draži! Primojšnji maček ti!“

Zdaj se pridruži še zidar, zagode po mačje, puha in sika. Azor se kar ves trese od bojaželjnosti, razburjeno miga z repom, grdo laja in tuli in skače. Žiži pa hrabro sedi na izbranem mestu, kakor nalašč za dober zgled neomajnega značaja, in enakodušno zabavlja psu z zaničljivimi pogledi iz napol odprtih vek. Saj mu nihče ne more do kože.

Poldne zvoni. Odnekod iz pritličnih sob prihajajo odmerjene besede, ki jim v molitvi odgovarja majhen zbor. Zidarjeva žena se pokaže s kosilom. Po hiši žvenkečejo žlice ob krožnikih.

Šele sedaj se premakne Žiži, po lastnem nagibu. Brez naglice se iztegne in si otrese zadnje noge pa vzdigne v znamenje moralne zmage rep, zastavo slave, slovesno kvišku in odkoraka lepo počasi po opeki navzgor.

To pa grozno užali pasjo čast. Razklani glasovi in ponesrečeni prehodi iz tankega v debelo pričajo, da Azor ne ve izlepa več, kaj bi počel. Nerad se zaleti za gospodom, ki mu žvižga na stopnicah. Še enkrat se obrne in ljuto zalaja, češ: Le čakaj, kadar te spodaj dobim, spodaj!

III.

Zvijača.

Žiži je smuknil skozi podstrešno okno in pristopical doli v kuhinjo konec prvega nadstropja naravnost h gospodični Lizi, ki je precejala juho. Gladil si je život ob njenih krilih, se ji dobrikal po svoje in prosil kosila, dokler ni dobil latvice mleka.

Ivanovo teto so odlikovali krasni lasje, črni in gosti, izredno drobne čeljusti, visoka, sloka postava in mežave kratkovidne oči. Opravljena je bila vedno temno. Veliki Gad jo je zaraditega poimenoval z imenkom „Črna Ladja“.

Kraj nje se je sukala nečakinja Minka s kuhalnico pri ognjišču, navidezno vsa zaverovana v uredništvo ponev in piskrov. Vsak pogled črnih oči, vsak okret in korak, zlasti pa način, kako je nosila život in glavo pokoncu, vse to je kazalo kipeče veselje do življenja. Nikomur ni bilo žal, kdor je videl to osemnajstletno dekle. Brat ji je nadel po indijanski patroni ime „Minehaha ali Vesela Voda“.

„Že spet je lajala tista grdoba na našega ubogega mucka,“ je tožila stara. „Kaj ne, Minka, bolje bi bilo, da bi sploh te črne pošasti ne bilo pri hiši!“

„Saj mu ne more do živega,“ je dejala Minka in skomizgnila z rameni.

„Pa ga le preganja, revčka!“

„Ah, teta, Žiži je že toliko previden, da ne gre bliže doli s strehe,“ je odvrnila nečakinja z nekoliko temnim glasom. „In Vla... gospod Bukovnik pokliče psa vselej takoj k sebi.“

Ko se ji je zaletelo, je Minka živo zažarela v nepopisno dražestni zadregi dovrha čela in nekoliko povabila glavo. Teta ni opazila tega in je nekaj časa tiho nadaljevala svoje opravke.

Gospodar obtoženega psa, Vladimir Bukovnik, uradnik južne železnice, je moral, vračaje se iz pisarnice domov, skozi vežo mimo Jamnikovih pa po stopnicah na dvorišče, ako ni maral hoditi po daljšem potu „za vodo“. Mladi mož je bil pa že tak, da je ljubil bližnjice kakor junaški Črnogorci. Potemtakem sta se srečavala Minka in Vladimir večkrat, in nihče izmed njiju se ni kislo držal ob teh prilikah. Prvotna hladnost pogledov in pozdravov je polagoma izgubila vsako pravico. Začela se je nema zabava s prijetnim stopnjevanjem, sledili so nasmehi, mežikanje z očmi in zračni poljubci, in naposled so se prikazala zaljubljena pisemca pa tudi — zasoljene juhice.

„Veš, Minka,“ je povzela teta, „psov ne maram maloindosti ne. Zdi se mi vse tako, da stori Azor danes ali jutri našemu mucu kaj žalega. Če bi bila vedela, da ima gospod Bukovnik tisto črno zver, bi bila Zajčevim prepovedala,

da mu oddajo stransko sobo. Čemu neki redi psa? Pa res, da!“

Minka ni odgovorila nič. Za trenutek so ji zatemnile tajne meglice ogenj oči, in finovzvite ustnice so zatrepetale nejevoljno, češ, čemu pa imamo mi mačka?

Medtem pa je prihrumel Veliki Gad in zagnal šolske bukve malomarno na svojo polico v drugi sobi. Močnikovi aritmetiki je posvetil še posebno brco. Potem pa mu je šinilo nekaj kakor prijetno pričakovanje po zdravem obrazu. Hitro se je deček povzpел, segel po drobnih indijanskih bukvicah in se zamislil v zanimivo povest.

Te takoimenovane indijanarice so z neverjetnim uspehom vnemale mlado kri. Veliki Gad jih je imel celo knjižnico in jih prodajal ali zamenjaval venomer. Slastno in strastno so požirali mladiči strahovito zasoljene krvave zgodbe, pa bodi to doma bodi pod šolsko klopjo. Zvezdi Cezarja in Aleksandra Velikega sta žalostno zatemneli; zasvetilo se je pa tem jasneje solnce Zadnjega Mohikana. Po Golovcu, na Gradu, v Mestnem logu, po Tivolškem gozdu, povsod so Veliki Gad in njegovi tovariši zvesto oponašali čudne šege in navade, kolikor so jih mogli posnemati iz teh zapeljivih knjižic z živobarvnimi podobiciami na sprednjih platnicah.

Teta in sestra sta Ivana komaj zvabili kosit. Pisano je pogledal priliznjenega mačka, in v indijanski duši se mu je porodila črna nakana. Precej,

ko se je nagostil, je izvabil mačka s kosom mesa skrivaj vunkaj, ga rahlo vzdignil in nesel doli v skladalnico v zapuščen kot. Tam ga je zaprl v prazen kurnik, ga pokril s staro plahto in odbežal in se vnaprej veselil naskorne zabave.

IV.

Zbor.

V drvarnici konec dvorišča je imel deleverski narod svoj veliki vigvam.

Ko je zvonilo v Šenklovžu pred tremi, je čepelo devet strašno oboroženih drugošolcev, razvrščenih po starosti in ugledu, nekoliko natesnoma v krogu na tleh in pilo brendi, žganje iz Jamnikovega vodnjaka.

Sredi njih je na perišču tresak sedel glavar, Veliki Gad, najlepši izmed vseh Indijancev, kolikor tudi jih je še kdaj prebivalo na Slovenskem. Tako je bil pa krasno tetoviran in obarvan, da si skoro ni mogoče misliti kaj lepšega. Eno stran obraza si je bil ozaljšal z ogljem, drugo pa z rdečo kredo. Na klobuku je za trakom nosil šop pisanih gosjih peres, ki so pa veljala kot orlja. Namesto bivolvine ga je ogrinjal star namizni prt; na tem je bila namreč Minehaha, likaje perilo; predolgo pustila vroče železo in prežgala sredo, tako da je bratec

mogel vtikati glavo skozi luknjo. Veliki Gad se ni malo veličal in se je držal imenitno kakor harambaša.

Pa tudi drugi Deleveri so bili vsi v paradi. Oblekli so si bili suknje narobe in nateknili za slamnike obilo kurjega perja in kostanjevih sveč.

Tiho je bilo v zboru. Razločno se je slišalo šumenje natekle Ljubljanice ob kozah lesenega Mesarskega mostu in šepetanje jaggedov za vodo. Gori na šentpetrski cesti je ponujal glasan Italijan sladoleda, in odnekod so brneli medli akordi razglašenega klavirja. Svečano je basal Veliki Gad kalime, pipo miru, s slovečim dramskim tobakom, ga užgal, potegnil moško nekaj dimov in oddal kadilo sosedu Kljukotaju, ki se je ponašal zavoljo svojih rdečih las s priimkom „Rdeči Sarafan“. Ko so vsi okusili prepovedani sad, je glavar mignil, in takoj se je vzdignil Kiselica, slaboten pa jezičen fantiček, imenovan „Urni Jelen“.

„Možje deleverski!“ jih je nagovoril s prisiljeno vnemo. „Manitu, dobrotni oče nad mavrico, nam je skril obličje za oblak. Veliki duh je obrnil oči od nas, in zamašena so njegova ušesa!“

Zamolklo mrmranje je prihajalo iz ust žalostnega naroda.

„Že je prešlo več tednov, kakor imam prstov na roki, odkar smo izkopali bojno sekiro,“ je nadaljeval govornik. „Pa vendar do danes še nismo premagali prav nikogar!“

Razdraženi Deleveri so kar na glas zagodrnjali od same bridkosti. Tedaj pa je vstal Prepisavček, dolg fant, gibek in suh, z bledim navihanim obrazom in z nemirnimi sivimi očmi. Na glavi je nosil najdaljša petelinja peresa, pa še tri. „Zviti Lisjak“ je bil v velikem imenu kot divjak.

„Moji bratje so slišali pametne besede!“ se je zaletel v Kiselico. „Urni Jelen je sicer še mlad, pa poln modrosti! Tudi nima razklanega jezika kakor kače, da bi se legal. Pa vendar podira sam svoje besede! Kdaj je kdo slišal, da ima volk golobje srce, in da se je medved izpremenil v jagnje? Mi Deleveri se ne bojimo nikogar! Toda, ako mi doslej še nismo užugali nikogar, saj pa tudi nas ni premagal še nihče!“

„To je vse en pes!“ se je oglasil Rdeči Sarafan, najmočnejši od vseh. Več pa tudi ni povedal, ampak mirno usmajal vogal kruha.

To je pa zbodlo tovariša Dragotina Milavca ali „Krvavega Čuka“, ki je bil po svoji odločnosti kmalu prišel v ime za enega prvih Indijancev.

„Zdaj sem pa že sit zborovanja!“ je zarentačil. „Tako se že ne gremo! Sklenimo vendar že enkrat kaj in stopimo na bojno stezo! Skrajnji čas, da si olepšamo pasove s skalpi! Sicer pa res ne dosežemo prave slave! To niso igrače! Vaš brat je govoril.“

In ves rdeč od jeze počepne vročekrvni Čuk na hladna tla in ožge Lisjaka s hudim pogledom.

Ali Prepisavček se ni dal tako izlepa ugnati v kozji rog.

„Kakšnega krokarja sem slišal krokati!“ se je ujedal. „Tudi Zviti Lisjak ima za hlačnim jermenom dosti prostora za različne skalpe! Pa to ne gre kakor bi pihnil! To bi ne bilo napak! Krvavi Čuk naj ne čveka tja v en dan, temveč naj odpre oči naširoko in pove, kje je kakšen sovražnik, ki ga naj mi...“

Pri teh besedah se je Lisjak doteknil s prstom glave nad desnim ušesom in hitro naredil krog ob robu las.

Duhovi so se razburili. Že je bilo zasejano strupeno seme razkola, in bližal se je velik trenutek. Tačas pa je vstal Veliki Gad, počasi iztegnil desnico izpod prta, jo položil na prsi in začel:

„Bratje v Manitu! Poslušajte, kaj pravi Veliki Gad! Zviti Lisjak je hud junak, ki mora pred njim obledeti vsak Mingo! Glava mu je jasna ko beli dan, in rad posluša vsakdo njegovih svetov ob zborovem ognjišču. Pa tudi Krvavi Čuk je velik mož, in noben veter ne raznese njegovih besed. Oba sta imenitna; čemu naj bi ostala megla med mladima sokoloma? Nikar naj torej ne obračata obrazov ta na levo, drugi na desno, ampak glejta se prijateljsko! Ne bo nam treba več dolgo hraniti pušic v tulih. Takoj pove Veliki Gad nekaj, kar bo godba ušesom mojih bratov! Postavite kol!“

V.

Ob kolu muk.

Kmalu so našli objestni divjaki pripraven količ in ga zapičili v kanalovo mrežo ne daleč od vigvama.

„Pač ima naš narod več sovražnikov, nego je listja na drevju, ptic pod nebom in bivolov na prerijah“, je dejal Veliki Gad. „Enega izmed teh zoprnikov pa nam je dal veliki duh v roke. Precej privežemo ujetega belokožca ob steber muk, da vidimo, kako zna zaničevati bolečine!“

Po teh besedah pa je odhitel Veliki Gad sam v skladalnico in prinesel žrtev iz kurnika.

„Ju!“ so kriknili Indijanci in jeli s svojimi sulicami, fičafaji in tomahaki po divjaško hopsati okoli nesrečnega belokožca.

Veliki Gad pa je naslonil mačka s hrbtom na kol. Krvavi Čuk je vrgel svoj laso in nategnil zanko tako, da je stal Žiži, čez prsi privezan, na zadnjih nogah pokoncu.

„Žiži ni nobena skva!“ ga je pohvalil glavar. „Pogumno gleda na pot, ki mu ga bo hoditi.“

Vendar mačku vse to ni bilo nič kaj po dlaki. Začel je nezadovoljno renčati in se zvijati. Indijancem pa to ni motilo prav nič njih veselja. Rdeči Sarafan je od same radosti izpil ves brendi

na en dušek. Drugi pa so poizkušali s prsti ostrino orožja.

In zdaj je mignil Veliki Gad, naj začno.

Prvi je nastopil Krvavi Čuk, da bi pokazal, kako spretno zna metati svoj tomahak. Zagnati bi ga moral kolikor najbliže žrtvi, ne smel pa bi je zadeti ali celo raniti. Že je vihtel leseno sekirico visoko nad glavo, da bi jo zadegal — kar se je posrečilo mačku, da se je izmuzal iz zanke in ušel neusmiljenim mučiteljem proti izhodu na vrt.

Indijanci so ostrmeli. Po kratkem posveto-
vanju je določil Veliki Gad načrt in dal posameznim oddelkom potrebna povelja. Nekatere je poslal na desno, druge na levo za beguncem.

S sklonjenimi životi so se odpravili divjaki na bojno stezo in pobirali drug za drugim natanko stopinje vodnika. V kratkem so se pretihotapili zguženi čez dvorišče na izhodno stran in izginili kakor begotne sence skozi mala vrata na precej velik vrt onkraj palisad, počenili v fižolovem pragozdu oprezno na tla, naleknili puščice z dolgimi zalustmi na tetive in nanovo vzeli tomahake izza pasov.

Veliki Gad pa se je plazil sam naprej kakor belouška, pripogibal glavo k zemlji in vlekel na uho.

VI.

Naskok.

Vladimir Bukovnik se je ta popoldan nenavadno zgodaj vračal iz pisarnice.

Da je bil tako kmalu prost, to ni žalilo ne njega ne Azorja, ki je svoje veselje oznanjal vsemu svetu, zdaj dirjal za vozovi, zdaj pojal druge pse. Gospodu daleč naprej je švignil v Jamnikovo vežo in hitel gledat, kaj dela nedosežni sovražnik Žiži. Ali ni ga bilo videti niti na strehi niti na dvorišču nikjer. Pač pa je zapazil Azor zlobno vesel, da so vrata na vrt le priprta. Kolikokrat je bil že vohal ukaželjni kuža pred zaklenjenim rajem — vanj ni mogel nikdar. Morda le zategadelj si je slikal po slepi pameti ta prepovedani kraj nad vse zanimiv.

In zgodilo se je, da so stopile pasje noge na posvečeno mesto, prvič zopet po mnogih mnogih letih, odkar je gospodarila tukaj gospodična Liza.

Zalazuni, vedno varno skriti, so za prvega lezli proti robu fižolove goščave.

Ondi poklekne čuvoviti Gad, in toliko da pomoli glavo izmed listja, že veselo zašepeta: „Ju!“ Tam v zasenčju pod veliko hruško sedi ubegli belokožec! Nič hudega več sluteč liže in slini tačico, da si počese in zgladi dlako. Čisto sam je. Na klopici se beli poleg njega napol do-delana nogavica. Črna skva je bržkone kaj pozabila

gori v sobah in odšla za nekaj časa. Tudi Minehahe ni; odzgoraj se sliši enakomerno drdranje njenega šivalnega stroja ... Nemudoma razpostavi vodja svoje vojščake tako, da zajame sovražnika od treh strani. Na četrti ga drži zid. Zmaga je gotova. Vsak general bi se utegnil tu kaj naučiti.

Ta odločilni trenutek si dene Veliki Gad levico ob usta, se napne in zažene strašanski bojni krik Deleverov. Takoj se mu odzove zbor divjih glasov, pa že takih, da vse kar leti skozi ušesa. In devet razuzdanih divjakov prilomasti iz zasede. Hkratu zalaja tudi Azor in se zakadi s hrabrimi Indijanci vred proti mačku.

Vladimir je že dolgo pogrešal Azorja. Zbudile so se mu črne slutnje, ki so se mu zdele čimdalje bolj upravičene, čim huje je tulil in cvilil neudržni pes. Stekel je torej za njim in dospel skoraj obenem z gospodično Lizo na bojišče.

„Kuš, Azor!“ vpije mladi uradnik.

„Oh, moj Žiži!“ javka gospodična Liza z ožoltelim obrazom, početkoma zagožena sredi med drhal preganjačev. „Stojte! Pustite mucka! Psa dajte, psa! Ivan, Ivan!“

„Smrt belokožcu!“ pa zagrmí deleverski narod, trd in neizprosen.

In Azor se spozabi popolnoma. Vso omiko in ves ubrus vrže od sebe in kaže le prirojeno surovost. Noben žvižg, noben klic ne zaleže nič.

Komaj ugleda Žiži nevarno trumo, že skrivi hrbet in hoče, akotudi v presnetih škripcih, moško

počakati zakožnega sovražnika. Oči se mu bliskajo od gnjeva; glava se mu ulizne; ušesa legnejo tesno k lobanji; koža se mu ježi; hrbet se mu izboči v visoko grbo; preteče zamiga zdajinzdaj konec repa; široko odprto žrelo zapuha pošastno, in zateglo renčanje, nekako očitajoče in svareče, obeta skrajnjo odločnost za krvavo obrambo časti: vse to osupne Azorja tako, da kakor okamenel postoji nekaj trenutkov, držeč eno sprednjih nog negotovo kvišku.

Ali Krvavi Čuk, od najslavnejših strelcev eden, sproži napeti lok. Tudi oddrugod se vsuje prava toča strel okolo klopi. Tega se pa prestraši Žiži tako, da se obrne. In nikar da bi se popel na bližnje rešilno deblo, skoči čez zeleniko in jo pcedi naravnost po sredi vrta. Azor pa za njim! Tako se zadrevita bela nedolžnost in črna pregreha čez pušpan po gredicah. Za njima pa se zapodi tolpa neučakanih Indijancev po mladih nasadih.

VII.

Skalpirana teta.

Kakor roj norih duhov prihruje divja lova mimo Vladimira. Zadnja pa roma za njimi Črna Ladja z razpetimi jadri, z razvezano frizuro in vihrajočimi trakovi. V roki vihti dolgo fižolovko in marljivo vzdiga pisane mokasine. Vsa ta smešna

drhal jo zavije v prečudnih skokih na vrat na nos zopet nazaj po zelenjavi, baračnicah in vrtnicah ter omede lep kos vrta. Tik pred hruško ugrabi Azor mačka pa ga malo omuza in pomrevari. Vsa na jok prijadra Črna Ladja in drega po psu, dokler ne izpusti muca, ki srečno unese svoje štiri pete na drevo.

Tačas pa prisopiha od strani Krvavi Čuk, zakolobari laso in ga naletečem zažene za mačkom. Ali žalibog ne zajame muca, ampak gospodične Lize krasne črne lase, ki ob tej priliki izdajo, da so na tujem doma. Močna kita se jih odvozla in pade na tla.

Indijanci zaženo iznova oglušljiv vik in krik. Krvavi Čuk pa pobere dragoceni skalp, ga natakne na sulico in jo vihti, zastavo zmage, visoko v zraku in uka in se dere za žive in mrtve na čast svojega naroda.

Ob tem prizoru se Bukovnik ne more več zatajevati in prasne v prisrčen smeh. Vendar vzame precej Čuku glavni okras in ga udvorljivo izroči gospodični, ki komaj še diha.

„Oprostite, milostiva!“ se jame opravičevati: „Moj kužek . . .“

Njej pa se zasvetijo oči v sveti jezici in odpre se ji zaklopek zgovornosti.

„Aja — kužek!“ mu prestriže besedo vsa kipeča od ihte in se podboči z obema rokama. „To je volk . . . medved! To vam moram reči v lice, kako si vendar morete dovoliti . . . Tuj pes do-

mačega mačka! Toliko da ga ni raztrgal! Skoraj bi bilo po njem! To je pa že od sile!“

Boginja osvete stoji pred njim, ki ne ve, ali bi se smejal ali jezil. V prvem nadstropju pa se odpro oknice, in izmed cvetlic se pokaže obrazek ljubice, zlat žarek nad hudournimi oblaki. Zdaj šele preudari Vladimir nerodni položaj in debelo zamero. Kar ne more ubrati prave besede. Smeh mu otrpne.

„Gospod Bukovnik!“ zapreti užaljena dama, svečano poudarjaje vsak zlog. „Tega vam ne pozabim nikdar —!“

Vladimir se molče odkrije in pokloni. Za njim hiti Azor s privitim repom od kraja ponesrečene zmage. Tudi zali Indijanci umolknejo in se brez skalpa poizgube vsak v svoj dijaški vigvam.

VIII.

Begun.

Deviški viri jutranje svetlobe se prelivajo po širjavah neba in zatapljajo bogastvo poletja v prazničen svit in kras. Čisto se odražajo temeni gora in marsikatera bela cerkvica od vedrih višav.

Na južnem kolodvoru stoji gorenjec pripravljen, da jo odkuri proti Triglavu. Zgodnja sapica, dih posavskih host in trat, priplava lahkotno

po hladu zrakov, jih poredno zazibava, nagaja rdečim zastavicam železniških paznikov in odpihlja ob podolgastih skladališčih proti Zeleni jami. Množica veselih izletnikov je že posedla predelke, med njimi gospodični Liza in Minka pa tudi gospodek Ivan.

Prisiljeni učenjak se je le težkotežko ločil od bratov v Manitu. Profesor Iks, imenovan „Slepa Miš“, strah vseh Deleverov ob Ljubljanci in vobče zagrizen nasprotnik plemenitim težnjam po indijanski popolnosti, ta mož mu je zafrackal velike počitnice... Pred dvema tednoma ga je bil poklical na korajžo tja pred tablo, ker mu je bil Ivan Jamnik računal med letom preveč nadebelo. Hrabri mladič pa tudi ob mučeniški deski ni uklonil duha niti sredi trakuljastih desetink, niti spričo nevarnih ulomkov. Pa mu je le vse narobe lezlo v nalogi! Slepa Miš se kar ni dala pregovoriti in je zavozlala mučenca v laso omrežljivih vprašanj. Mučitelj je odkimal, mu zavrl srednješolsko kolo za dva meseca in ponižal Velikega Gada s ponavljalno preizkušnjo. Prava reč! Ne da bi trenil z očmi, je odložil trpin kredo pa gobo s čudovito hladnokrvnostjo. O — za živ svet rad bi videl profesorja bojevati se s pisanim Komančem ali Seminolom ali Apačem! Tu bi se pokazalo, kdo ima ostre oči in trdno roko, kdo je cel junak! — In potem je ukrenila teta, da mora z njo na Gorenjsko, da bi se tam bolj nasamem tem laže sprijaznil z nauki suhoparnega Močnika.

Zato zdaj tiho tiči na klopi nasproti teti in Minehahi ter obeša šobo. Moré ga divne slike, misli o napadih in bojih, ki jih bodo smeli uživati enakomiselní tovariši poslej brez njega. Ali ne zaplanti sovrašтво med posameznimi voditelji, in ali se ne razcepi morda še vsa velikoindijanska misel na slabotne kose? To premleva, in zbira se mu na kisló. V naročaju ima košarico. Že ta samaobsebi ga jezi, koliko huje pa še vsebina! Notri ni namreč nič lepšega nego Močnik in pa Žiži, kar dvoje sovražnikov slavnim sinovom prerije!

Veliki Gad torej ni židane volje, niti sestra ne. Minka bi rada sedela ob oknu, da bi videla, kako se suče Vladimir v službi. Toda tamkajšnja prostora sta bila že zasedena. Oddaleč je zagledala rdečo službeno čepico, ali nosil jo je tuj uradnik. Vladimira pa ni bilo odnikoder na izpregled. Edinole teta Liza je bila zadovoljna. Veselilo jo je, da ima ljubljeno trojico zdravo pri sebi in doma vse v redu.

Tedaj pozvoni tretjič, izprevodnik zatrobi, stroj zapiska, voz se pretresa, kolesa drdrajo. Strme opaža Žiži te neznane pojave. Velikega Gada pa navdahne visoka misel. Rahlo privzdigne pokrovček in uščipne mačka, ki bliskoma skoči iz košare skozi odprto okno vunkaj.

„Moj muc! Križ božji, moj Žiži!“ zastoka prestrašena teta. „Oh, če ga je povozilo! Da sem morala res v petek na pot!“

„Nič je ne bo izkupil, mamka,“ jo je tolažil zajeten dedec z višnjevimi nosom. „Hudoba ga goni! Maček ima devet hudičev v repu!“

Sopotniki so se spustili v glasan smeh. Minka je mislila, da ji je uiti od srami, Veliki Gad pa bi jim bil rad v zobe vrgel marsikatero grenko in jim zavozljal jezike; želel si je najostrejših strel in tomahakov, da bi postreljal in poskalpiral grohotajoče se belokožce. Potem bi že videli, kaj se pravi nagajati! Vsi Jamnikovi pa so bili veseli, ko je zaklical izprevodnik ime njih postaje.

IX.

Rešitev.

Teta Liza je do letovanja na Gorenjskem izgubila malone vse veselje. Naposled se je utolažila vendar vsaj nekoliko. Povprašala je brzojavno po beguncu in prejela odgovor, da o belem mačku z rdečim trakom ni ne duha ne sluha. Vsa žalostna je povešala glavo, ki jo je dičil zopet skalp v stari krasoti.

„Telegram, teta, telegram!“ je s preletečim glasom zavpil ostrovidni Indijanec drugo jutro, ko je zagledal poštnega uslužbenca.

Čemerikava gospodična se je zgenila. Dala je brzojavko nečakinji, naj jo odpre ...

„Žiži pride v nedeljo za vami,“ je brala Minka.

„Ju!“ je vzkliknil Veliki Gad.

„Kaj?“ se je razveselila teta. „Moj Žiži še živi! Dober človek se ga je usmili — kdo pa je podpisan?“

„Vladimir Bukovnik,“ je počasno izgovarjala mlada gospodična, in zagoravalo ji je v obrazu. Prvikrat je imenovala njega ime vpričo drugih.

V nedeljo zjutraj po maši sta sedeli teta in nečakinja sami v pritlični sobi in pletli. Minka je bila nekoliko bleda. V dnu srca je bila preverjena, da ga ni nesrečnejšega dekleta od nje. Zakaj kratkonikoli mu ne odpusti teta, da je videl „njene“ lase na tleh! In vsega tega so krivi le Indijanci! Stvar je pravzaprav smešna. In vendar je potočila Minka že toliko grenkih solza ...

Teta Liza je imela sicer kratek pogled, pa tenak nos. Skrivaj je bila motrila vedenje Minkino. Natanko je dognala, zakaj je nečakinja izza tiste indijanske veselice na vrtu igrala samo v milem molu, pa še to prav redkokrat, in vstajala od klavirja z vlažnimi, trudnimi očmi, polnimi pri-tajene žalosti. Spominjala se je svojega nezvestega Italijana. Zlate ure prve, akotudi nesrečne lju-bezni, so ji bile še vedno nekaj svetega ... Enkrat samkrat bridko prevarjeno, se ji je zaprlo srce in živelo v tihi kapelici notranjosti samo zase bogato duševno življenje. Prav nič ni bilo

gospodični Lizi do predsodkov, ki jih imajo podli in plitvi značaji o starem dekletu, o zarjaveli devici. Ali takrat je bolelo, takrat... In te bolečine, včasi tako odločilne vse žive dni, naj bi bila obvarovana vsaj ljubljena nečakinja...

O tem je premišljala teta Liza, dobra kakor duša, se nasmehnila in si privoščila za en nos tobaka. Takoj pa je zopet nabrala drobni obrazek v resne gube. In ko jo je Minka v grenkosladkem nemiru plašno pogledala za trenutek od strani, je bila docela uverjena, da od užaljene tete ni pričakovati nobenih odpustkov.

Vtem pridrdra voz pred hišo, in nekdo potrka na vrata.

„Klanjam se,“ pozdravlja Vladimir, ki je prišel seveda brez Azorja, „in prosim, da mi oprostite, ker vas motim tako zgodaj. Pa Žiži si ne dá miru v svoji leseni ječi.“ Obtem odkrije pokrov ličnega zabojčka, in pogrešani Žiži skoči ginjeni gospodični Lizi v naročje.

„O ti ubogi mucek ti!“ je zapela teta. „Kako je to lepo, da se spet vidimo, zdravi in veseli! Kajne, to si se ustrašil, ko si se izgubil! Oh, če bi te bili pa povozili! Ti grdi mucek ti! Ti ubožec, no, no... ti siromaček, no, no... ti revček! Ali si kaj lačen?“

Žiži, od mehkih glasov svoje dobrotnice še sam ginjen, se je dragomilil okolo nje, sočutno skomuckal in predel na glas.

Vladimir in Minka pa sta se veselila, da se je teta bavila zgolj z najdenčkom, in sta si povedala v kratkem s pogledi več, nego more razložiti devet pisem. Gospodična Liza se je zdela Bukovniku odkonca še zmeraj precej za robom zavezana, vendar ni dolgo vihala nosu.

„Oh,“ se je okrenila k njemu, „oprostite mi, gospod Bukovnik, čisto sem vam pozabila ponuditi stola! Hudo sem v zadregi, kako bi povedala, da sem vam neizrečeno hvaležna. Prosim vas, blagovolite pozabiti, kar je bilo neprijetnega . . . nesrečen slučaj . . . saj me razumete? In zdaj pa povejte, kako se vam je posrečilo oteti našega mucka!“

„Žiži se je zatekel v skladišče,“ je uslužno odgovarjal Vladimir. „Včeraj ga je zapazil tam delavec in mi ga pokazal. Spoznal sem ga seveda precej in . . . veseli me, da sem vam, milostiva, mogel biti na uslugo. Obenem vas prosim zamere!“

Rešitelj mačeta je moral ostati pri kosilu in obljubiti, da pride skoro zopet. Pridno sta ponavljala z drugošolcem matematiko. Ivan je preizkušnjo dovršil prav dobro in imenoval Vladimira za moža-medicinca in častnega člana Deleverov. Tudi teti Lizi se je prikupil mladi uradnik čimdalje bolj. In ko je nekega dne prišel povprašat za Minko, je starka židane volje blagoslovila presrečno dvojico. Gospod Veliki Gad pa ni zinil drugega nego „Ju —!“

Ivan Jamnik in njegovi tovariši so že zdavnaj zakopali bojno sekiro in se olilili v pridne Evropejce.

Z mirnim smehljajem se spominja ta ali oni romantičnih uric v vigvamu in v pragozdu, zlasti kadar se plete pogovor o korenjaških Burih.

Le njih sovražnik, belokožec Žiži, ni izpremenil svojega neomajnega značaja. In ko je, od mučnega počivanja truden, opešal in se naveličal vsega dobrega, je dala žalostna gospodična Liza prirediti njegove zemeljske ostanke v trajen spomin. Z žaganjem napažen, s steklenimi očmi in z lepo zavitim repom počiva na eni tetinih omar. Lahko mu bođi žaganje!

Iz Dragovega dnevnika.

Novega leta dan. Sreda.

Ko smo si odčestitali, mi je dala mama poljub, goldinar in koledar s temle dnevnikom. Papa je nakupil moji sestri Slavici najlepših stvari za novo leto; meni pa je obljubil „nekaj španskega“!(?)

Hm — — —

Po maši sem čepel doma in prebiral „Slovana“, pa nisem užival nobenih posebno prijetnih občutkov. Zakaj vedno iznova sem se spominjal naše puste šole! Šele, ko sem se najedel potic, se mi je nekoliko razvedril duh, in po zgodovinskem redu so mi prihajali na misel rajni ideali lanjskega leta: Milka, Dragica, Tončka. Naj počivajo v miru! O — kako neumno sem bil zaljubljen! Kaj je srce človeško! Kje je bil vendar moj dobri okus?

Obiskov ni bilo ne konca ne kraja, do ene nobenega miru.

Pri kosilu mi je izrekel papa nezaupnico, češ, da moje občevanje s profesorji najbrže ne bo obrodilo nobenega žlathnega sadu! Zlasti pa se mi je zdelo zamalo, da so mi stavili starši za zgled Slavico, sladko dušico, ki nese vsak vinar takoj sladičarju, akotudi jo svarim tolikrat, da ne dobi nikoder nikdar nobenega moža, če bo imela vse črne zobe.

Popoldne sem se šel drsat na Kern s tovarišem Prepisavčkom, odličnim glasbenikom, ki zna žvižgati v dva cepa in vodi ob nedeljskih mašah dijaško petje v uršulinski cerkvi. Vedno je videti miren in pohleven, kakor da ne bi mogel skaliti nobene vodice. Večinoma je dobre volje. Le s profesorji ni nič kaj zadovoljen. Vobče je duhovit človek: čisto sam piše, riše, slika, ureja, upravlja, izdava in prodaja bogato ilustriran strokovnjaški list, ki se imenuje: Raketa iz gimnazije. Prepisavček ne zajema nikdar iz tujih virov, temuč le iz samosvoje gorke fantazije, ki pa se posebno ogreva ob konferencah. Tega našega glasila izhaja vsak ponedeljek pred šolo samo en izvod in kroži po dva krajcarja med naročniki. Raketa zastopa koristi slovenskih učencev v IV. a, ocenja delovanje profesorjev, priobčuje za nas važne konferenčne vesti in prinaša oglase. Zadnji bravec ga mora vrniti uredništvu, če ne ga pa uredništvo nabije.

Na ledu sem zalotil nov ideal. Živio! Precej na prvi pogled se je prava ljubezen oprijela

mojega srca. Kako da je moji dražestni krasotici ime, tega pa žalibog še ne vem!

Zvečer je bil k nam povabljen stric Davorin. Ta vrli gospod ima dolge brke pa kremenit značaj. (Podaril mi je čisto novo petindvajsetico, ko sem mu šel po cigarę). Sploh je izvrsten človek, odličen Slovenec in izboren govornik.

Ali papa, ta se mi je pa zares lepo obnesel za novo leto, papa! Sram me je, da moram kaj takega zaznamovati že kar prvi dan. Toda, ker sem se odločil neomajno, da bom beležil golo resnico — naj pa bo! Podaril mi ni čisto ničesar takega, kar bi moglo razveseliti četrtošolcu zati-rano dušo; pač pa mi je pomolil pod nos novo šibo in mi razjasnil temni položaj, rekoč:

„Vidiš, Drago, tale-tale je in usum Delphini. Le dobro si ga oglej! Zakaj to je tisti slavni španski kontrafagot, ki poje novo mašo!“

2. Četrtek.

Ojej — že zopet so šole!

Odobravati pa moram, da ni nihče izmed gospodov izpraševal za red. Tistih morilnih katalogov danes niso nič vlačili na svetlo. Tako so s finim taktom pokazali, da še ni iztlela poslednja iskrica človekoljubja v sivem pepelu profesorske duše. Zaraditega jih nepristransko hvalim vse skupaj. Zakaj, kakor sem se namenil, bom pisal

golo resnico! Laži in prazne izmišljotine pa z veseljem prepuščam tistim, ki pišejo romane in novele ter več nego polovico izpod pazduhe jemljejo v zabelo svojim sleparskim spisom.

Ob petih zvečer sem se izprehajal v „Klobasi“: Glavni trg - Čevljarski most - Židovske ulice - Dvorski trg - mimo Zvezde - Frančiskanski most - Glavni trg. Spremljal me je moj ljubi Prepisavček.

Nocoj se ne bom nič učil; sem še preveč navajen potic in počitnic. Instruktorja moram naplahtati, da me boli glava ali kaj takega.

7. Torek.

Sitnosti so že tukaj!

Takoj prvo uro po sv. Treh kraljih me je oštel dr. Trojkosip, ker sem po molitvi za kratek čas malo pobrcal z nogama po tleh. Zarezal je name, da cesarska kraljeva gimnazija ni konjski hlev! Vendar me je pogledal nekam hvaležno, ko sem se varčno nasmehnil njegovemu zarjavelemu dovtipu.

Potem smo vsi vstali nanovo, in prvi odličnjak mu je šel pred desko gori h katedri čestitat v imenu vseh k veselemu godu.

Od devetih do desetih smo pisali matematiko. Pereat! Profesor Iks me je kmalu premestil na kmete = v zadnjo prazno klop. Pred mano je sedel cenjeni prijatelj Prepisavček. Z njim sva se

nameravala združena vzdigniti na vojsko. Pod klopmi sva imela brzojavno nitko. Iks je pa v kratkem spoznal najino vzajemnost — in moj koristni zaveznik je moral odpotovati za katedro v prognanstvo. Škoda! Prepisavček ima sokolje oči pa žirafji vrat. Iztegne se kar čez dvoje klopi, ne da bi se napenjal kaj preveč; za silo pa prepisuje tudi še iz tretje! Na manšetah ima pol Močnika. To je mož!

Ob desetih smo sklenili Prepisavček, Kljukotaj in moja malenkost triumvirat. Kljukotaj je najmočnejši četrtošolec. Ne boji se nobenega realca, zažene vsakega, ki se gre z njim metat, in ima nepokvarjen značaj. Kadi pa toliko cigaret, da je ves rumen med kazavcem in srednjakom. Dim daje zmerom k sebi. Ni torej čuda, da uživa v našem razredu tolikanj ugleda!

Mi trije smo šli za peč posnemat živinske glasove: Kljukotaj leva, Prepisavček lisjaka, jaz pa osla.

Nato smo se šli z drugimi vred pa kepat doli na dvorišče. Tam je cvetelo nekaj minut pravo dijaško življenje! Po kratkem boju smo sovražnika slavno užugali na vseh krajih. Zgoraj v šolski sobi pa smo se po nasvetu Rakete zmenili, da opeharimo pozabljivega profesorja zgodovine za tri strani ponavljave. Zmagali smo tudi tukaj. Imenitno!

Že popoldne je pa Trojkosip tako popolnoma pozabil naših ponižnih čestitek, da je potegnil iz žepa imenik!

Zapazivši pretečo nevarnost, sem si hotel obezati glavo, pa se je že začel razvajen gosposki nemčurček v drugi klopi cmeriti, da ga boli zob. In dvojke so letele kakor iz polnega koša. Prepisavček bo Trojkosipa že primerno ovekovečil v uvodnem članku prihodnje Rakete, da izprašuje ta grozovitež celo na svojega godu dan! Take hujše članke piše vse v latovskem jeziku, ki mu obeta Prepisavček še lepo prihodnost. Kadar bo državni poslanec, bo predlagal, naj vendar že nadomestijo z njim latinščino in grščino.

Tudi meni je kalil neusmiljenec mirno življenje z malenkostnimi vprašanji o grških aoristih. Odgovarjal sem mu le pičlo, da ga ne bi preveč razdražil, pa mu še to ni bilo dovolji. Klukotaj in z druge strani zvesti Prepisavček, obadva sta mi prišepetavala neustrašeno in krušila Trojkosipu veselje. Rešila sta me trojke! Ujel sem samo dvojko. Čast in slava — triumviratu!

To je letos prva kljuka.

Zgaga me dere, kadar pomislim, kako mnogobrojno žlahto bo dobila počasi od davi do drevi! Oh — komaj že čakam velikih počitnic! Še celih 187 dni!

Ideala pa odnikoder ni! Moja duša se dolgočasi dannadan huje.

14. Torek.

V slovenski uri sem dobil „komaj zadostno“, red, ki politično omahuje ob ozki meji med dobrim in slabim, da ne moreš prav ne živeti ne umreti! Vsaj Prepisavček trdi, da je dobro videl, ko mi je profesor zapisaval $\frac{5}{6}$. Potem nam je gospod vrnil zadnjo šolsko nalogo. Pisal sem „pohvalno“. (Prvikrat v svojem življenju)! To se prileže! Domačim pa le ne smem pokazati zvezka; papa bi me nemudoma tako za ušesa, da bi videl Benetke, ker ne nosim samih takih redov domov.

Tudi profesor Iks nam je vrnil teke. Ta strupeni prijatelj šolske mladine ima slabo navado in zapisuje dobre številke prav drobno in majhno, slabe rede pa tako velikansko debelo, da se svetijo že oddaleč skozi modre platnice. Meni je zarisal krvavordečo 7 z neznanskim repom.

Korektum grem delat v podstrešje.

Mojemu idealu je ime Mira. V šolo hodi k Uršulinkam in je najlepša punčka v Ljubljani!

20. Ponedeljek.

Že navsezgodaj mislim na led, to se pravi na Miro; in tako sanjarim ves dan. O, da bi mogel svoje občutke vdihniti dnevniku tako vroče, kakor mi divjajo v srcu!

O Mira! Dobro, da ne veš, koliko moram trpeti!

Še vedno sem ves poparjen. Konferenca... Grajali so me cele litanije!

Razrednik pa mi je posvetil še posebno pridigo: Milavec, preveč se zanemarjate! Kaj pa vendar mislite? Od vseh strani moram poslušati samih tožba zoper vas... „Povsod mora biti, kjer ga ni treba.“ „Še pet minut ni na miru.“ „Nagaja, komur le more.“ „Neprestano otresa dolgi jezik.“ „Uka mu ni mar...“ To utegne imeti slabe posledice! Zadnji čas je, da se poprimete resnega dela, sicer ne preskočite nikdar kitajskega zidu nižje gimnazije. Preti vam skoro že consilium abeundi! Zapomnite si moje besede in poboljšajte se! Sedite!

Na taka obrekovanja je treba previdno molčati.

To je pač resnica: za odličnjaka nimam prave mere! Kdor pa ni bil nikoli grajan, ta je čuden možic! Bog ve kakšne je uganjal sam modri naš razrednik Trojkosip, ko se je vical v kvarti! Nanj sem še najbolj hud; pa tudi Iksu ne bom ponujal nikdar bratovščine! Edino profesor veronauka je prijateljsko potegnil z mano in me bržkone še zagovarjal proti sovražni trumi. Zato ga bom pa pozdravljaj tudi še po maturi, dočim zaradi drugih ne bom kvaril klobuka! V šestih obveznih predmetih me dregajo: „Bolje, bolje!“ — osem jih pa imamo.

O — ako zvedo doma kaj o moji smoli, doma!
Mira, Mira! Kakšne bo potem sviral kontra-
fagot!!!

30. Četrtek.

Danes proti jutru se mi je sanjalo, kakor da sva sedela midva z Miro v Zvezdi na klopici. Godba je igrala, in nad nama na kostanjih so rasli rožiči in fige. Hrustala sva, da je bilo veselje! Res, imela sva se prav dobro! Le prekmalu so zbežale rajske sanje.

Zakaj si človek svojih sanj ne more pre-skrbeti ali prirediti sam? Dali bi se sestavljati krasni sporedi! Jaz na primerček bi bil najrajši Robinzon. Z Miro bi živel na samotnem otoku pa bi mirno in zadovoljno pisal svoj dnevnik! To bi ne bilo morda nič posebnega, dasi je moč moje domišljije izborna. Pa boljše je le, kakor nič!

Včeraj zvečer je nekje gorelo. Ko so streljali na Gradu in ko so trobili po ulicah, sem si mislil, kako bi bilo to imenitno, da bi gorelo v hiši, kjer stanuje Mirica, in rešil bi jo jaz! Pa kako? Mi ubogi gimnazijalci ponoči ne smemo na ulico. Po mraku ne sme biti noben dijak junak. Kolikor se more kdo odlikovati podnevu, to je vse! Kje so pa tisti, ki gonijo, da ima človek prosto voljo!

Otroci imajo zdaj oslovski kašelji. Bog ne prizadeni, da bi ga nalezla moja Mira!

Tako dolgo nič posebnega, nič znamenitega. Današnji dan pa moram zapisati med vesele!

Pred poukom sem šel kupit pero. Tam pred Šenklovžem sem skakal čez kamene. Kar sem zagledal — Miro! Takoj sem nehal prekobaljati. Zdel sem se sam sebi hudo otročji. Pa Mira, hvala Bogu, ni bila videla moje telovadbe.

Prijazno je odzdravila mojemu pozdravu, jaz pa sem jo gledal sladkoočaran od obličja do obličja. (Ob sedmih 48 minut zjutraj pri tretjem kamenu pred cerkvijo). O — kako je to pokrepčalo mojo dušo! Kako veselo mi je igralo srce!

Hotel sem se ji lepo pokloniti z besedami, pa se nisem mogel izmisliti nič pametnega. Take stvari imej človek že prej pripravljene! To sem neroden! Ko je tako korakala pred mano, mi je mahala njena plavolasa kita z rdečo vozo radostno naproti. To mi je bilo posebno dobro znamenje. Ves zamaknjen v njeno ljubko postavo in hojo, sem taval za njo. Tako bi hodil do konca sveta! Še enkrat me je pogledala malo od strani, pa jako površno. Menda je ponavljala v duhu šolsko nalogo? Dekleta se morajo dandanes tudi preveč učiti! Sicer je pa Prepisavček že obljubil, da reši to jako važno žensko vprašanje v prihodnji številki Rakete.

Šele danes, ko sem jo gledal takole odzadaj, sem se preveril, da je moja Mira bitje, popolno od vsakateri strani. Pa to, kar tukaj čenčam, je vse tako nerodno, da me je sram! Ali zastonj bi se trudil, jo opisati tako, da bi bila zadeta vsaj približno! Vse bi ji dal, solnce, luno in zvezde in še samega sebe!

Sledil sem jo precej dolgo. Meni je bil to en sam blažen trenutek, akotudi nisem govoril z njo nobene besedice. S težkim srcem sem se poslovil za njenim dražestnim hrbtom. Tudi misel na bodočnost mi je kalila veselje. Zakaj že pred maturo mi utegne Mira ubežati desetkrat! Moja duša bi ne mogla preboleti take nesreče! Uboga Mira!

Klicali so me vse tri ure zaporedoma. Pa ne eden me ni vprašal tistega, kar sem znal! Za nameček se je pa še neizogibni Iks popoldne spoteknil nad mano. Vrezaval sem namreč ravno začetno črko ljubljenegega imena v klop in si mislil: „Še lepše nego v tem lesu si zarezana, Mira, v mojem srcu!“ Kar je planil profesor name! Zastonj sem se zagovarjal. Naglo se je raztogotil in me zapisal zaradi nepazljivosti in zaradi nedostojnega vedenja v razredni album.

Tako uživam vse sladkosti in trpim vse bridkosti zaljubljenega človeka... Moji občutki so zategadelj večinoma nepopisni...

O ideal, ideal!

1. Februar. Sobota.

Meni se vse tako zdi, da Mira doslej še ni opazila moje vrele ljubezni.

Ves dan sanjarim samo o njej! Navsezgodaj ji kličem v duhu: Dobro jutro, Mira! Ljubim te! Lubim-ljute le-tete! Ich liebe dich! Amo te! *Φιλῶ σε*... O Knežji dvorec! Kako si slaven, ker prebiva v tebi tako dekle, in kako srečna je Ljubljana, vsa Kranjska, ves svet, da premore ta biser, kakršnega ni drugod nikjer! Kvečemu v nebesih bi bilo menda najti kaj podobnega. Mira je angel! Angel! Angel! To bi moral vsak dan zapisati, pa le pozabim, ko sem tako zaljubljen!

Na ledu sem vendar ves čas okoli nje, da bi ji vžgal plamen v srcu. Kolikokrat se ji hočem približati, da bi ji začel prav pošteno dvoriti! Pa se vselej skesam...

To popoldne je padla dvakrat. Pomagat sem ji priletel, žal, obakrat — prepozno! Ko ji je izpoddrsnilo drugič, se ji je prištulil neki domišljavi realec, jo vzdignil in se le nje tiščal in se omuhal okoli nje. Kako je krvavelo moje samotno srce! On pa ji je pometal dvorišče na vse pretege... Ali mene, mene, mene niti ni pogledala! Godba je igrala živahno polko, moje srce pa mrtvaški marš. Ah, najrajši bi bil muha pa bi sedel Miri na klobuček in jahal tako z ljubico po Ljubljani!

Ves žalosten in napol zmrzel sem se vračal domov! Tako mi je bilo pa hudo, da sem malone obupal sredi Trnovskega mostička pred cerkvijo. Toliko da nisem skočil v Gradašico! Pa sem se zbal premrzle vode. Šele na Kongresnem trgu mi je jela lampica upanja brleti nekoliko živahneje — in v Zvezdi, za Radeckega spomenikom, sem v mraku prisegel Miri večno zvestobo...

Le škoda, da ljubice ni bilo zraven!

4. Torek.

Včeraj je bila zadnja konferenca.
Top je nabit!

5. Sreda.

Po kosilu sem hitel tjavun na Kern. Polagoma se je zbralo tam tudi obilo krasnega spola. Med vsemi pa je mojim očem najbolj ugajala Mira, ki je izpreminjala ves led v nebesa. Zazibavala se je po gladini kakor Vila brez perut! Zlasti me je očarala, ko sva se enkrat skupaj zaletela med množico! Dobro četrť ure sem gledal za zeleno obleko in občudoval ljubico oddaleč. Ali čas mi je minul kakor minuta. Zdaj pa sem začel resno preudarjati samprisebi, kako bi se ji pridružil na lep način.

Kar ji pade robček iz mufa. Alo, jaz pa kakor divji jelen za njim! Že ji molim izgubljeno rutico prijazno naproti in velik junak se zdim sam sebi. Nanaglem pa se mi izpodleti, in pridrsam jo z belo zastavico jadrno po hrbtu ravno pred Miro!

„Dober dan, gospodična!“ jo nagovorim navdušeno z najslajšim glasom in počivam od burne vožnje še vedno na tléh.

„Dober dan!“ mi odzravi in se mi ljubeznivo nasmehne, navidezno vsa vesela. (To so bile prve besede, ki sta jih slišali od nje moji presrečni ušesi). O kako milo doni ta zvonki glasek in kako rahlo podrhtava! Uboga ljubica, gotovo jo zebe! Muf tišči venomer na usta. Jaz pa sedim takole čisto blizu pred njo na ledu in uživam in mislim, da sem v malih nebesih! — Fino! Zdi se mi, da sanjam najslajše sanje. Zato krepko pomigam s palcem in se udarim po stegnu in se tako uverim, da je vse to zlata resnica. O kako vleče vso mojo dušo neznana sila k njej!

„Gospodična, to ste izgubili, prosim!“ začnem pogovor, se skobacam na halifaks in ji podam najdenčka. Ah, kako me vsega izpreleti, ko se pritem nalašč dotaknem njene dlani! Žal, le rokavic, tistih rokavic, ki jih je oni realec že tolikrat stiskal s svojimi nevrednimi kremplji! O, kaj bi bilo šele, če bi se bil jaz zadel njenih golih prstkov!

Bržkone je tudi ona židane volje; okoli dražestnih ustec ji igra neprenehoma angelski

nasmeh. Zdaj pa se skloni nekoliko bliže k meni... Mislim, da se ne motim — tedaj je rajski dih njenih ustec dosegal moja usta! Bilo je skoro toliko kakor poljub! To se mi je zdel najlepši trenutek mojega življenja! Kar okamenel sem od same sreče! Ves osupel in omamljen nisem mogel gladko govoriti in komaj sem se upal dihati...

„Ste se morebiti kaj potolkli?“ me vpraša sočutno.

„Prav nič, gospodična; temveč popolnoma celemu mi je čast, da se vam predstavljam: Dragotin Milavec, tačas gimnazijalec.“

„Hvala —“ reče malomarno in se prikloni komaj vidno. „Kateri razred?“ doda počasi, nekako hladno.

„V IV. a prenašam trpljenje učenega življenja“, ji razodenem in se razkoračim prav moško! „Izvolite, da se podrsava malo skupaj? Srečnejšega človeka ne bo potem kroginkrog nikjer po mili domovini slovenski!“

No, mislim, da nisem gobezdal kar tako, ampak da sem se izražal dosti dostojno in izbrano, kakor sem slišal primeroma strička Davorina, slavnega govornika. Kaj pa mi naredi moja obožavana lepota?

„A — tako?“ me zavrne mrzlo. „Hm... z nižjo gimnazijo se pa nič ne menim. Z Bogom!“

Mira, Mira! Kar precej višji gimnazijalec še ni prišel dozdej nihče na svet. Le to me tolaži,

da ne veš, kako vroče sem te ljubil teh pet tednov! Nezvesta, bodi zdrava! Zdaj te moram korenito iztrgati iz srca in te iz spomina izbrisati s črno gobo večnega pozabljenja! Ha, ne navdajajo me več prejšnji rajski občutki, temveč v meni se kuha le sama grenka osveta...

Zaletim se na drugi konec ledu, kjer se drsa ob vrbah moj ljubi Prepisavček po levi nogi. (Z desne se pa poriva, ker ima samo eno drsalko). Kratko mu razložim žalostni roman svoje prve letošnje ljubezni. Prisiljen po kočljivih razmerah mu obljubim, da mu dam jutri ob desetih pol žemlje, ako mi zdaj žurno pomaga, da pokadiva naši ošabnici na vso moč pod nos. Prepisavček se ves zamišljen obližne, se zavozi parkrat okolo mene in privzdiga desno nogo vedno više...

„Hevreka!“ zakliče naenkrat in mi veselo pokima.

Pridružil se je nama še Kljukotaj, tako da je bil triumvirat polnoštevilen. Ko pride oholo punče s prijateljico domov grede mimo nas, ji naredimo špalir in se ji odkrijemo in globoko priklonimo! Prepisavček pa jo ogovori čisto po domače:

„Dovolite, milostiva gospodična, da vam čestitamo enajstega novembra, dasi še ne hodimo v deveto šolo na Vrhniki?“

„Enajstega... novembra?“ se zavzame Mira.
„Čemu pa?“

„K veselemu godu!“ se odreže Prepisavček ledeno. „Le povprašajte doma, če sami ne veste, katero ptico posebno častimo — o Martinovem!“

Tedaj je vendar razumela duhovitega Prepisavčka! Kar zardela je, tako jo je bilo sram. Aha!

Servus, ideal! ~

6. Četrtek.

Že trikrat sem se pripravil pisati, pa me je vselej kdo zmotil.

Tolikrat sem bil že zaljubljen — pa zmeraj nesrečno! Zato bom odslej neizprosno sovražnik krasnega spola, če ne bi bil le smešen junak.

Koliko imenitnih občutkov sem zafrčkal Miri na čast! Vedno biti nerazumet, to je moja žalostna usoda!

Kako neumno se mi zdi vse moje prejšnje pisarjenje!

Pa — pozabimo, kar je bilo! Uživajmo, kar imamo! Saj nam cvete triumvirat!

Slavni Prepisavček predlaga v uvodnem članku Rakete nekaj res idealnega! Z navdušenimi besedami zahteva, naj odpravi minister že enkrat profesorske kataloge. Součenci naj glasujejo konec vsakega semestra sami, kdo je izdelal in kdo ni. Vendar pa, piše Prepisavček, utegne še marsikaj Ljubljance preteči mimo gimnazije, preden obrodi

ta ponižna misel kaj sadu. Prepisavček, ta pa, ta!
To je glavica! Bog mu daj zdravja in potrpežljivosti!

Prebral je že cel kup povesti. Pa trdi, da niso vse skupaj čisto nič vredne. V počitnicah namerava sam spisati par romančkov, da bo imel kaj prida brati, kadar ga bo trl dolgčas.

Ta moj najboljši prijatelj pravi, če bi dobil on consilium abeundi, da bi se strahovito maščeval Iksu! Kupil bi največo pipo in jo pušil ves dan pred gimnazijo, dokler bi nevoščljivi Iks ne dobil od jeze trdih jeter!

Zvečer sem se še nekoliko spominjal Mire! Lepa je res, lepa, nič ne rečem. Pa kaj pomaga, ko pa nima nobenega srca!

Toliko idealov kakor jaz menda še ni imel noben fant. Vedno enemu zvest biti, to je pa kaj težko. Slovenke so tako lepe, da zmotijo tudi najzvestejše srce!

7. Petek.

Jutri dobimo — izpričevala — — brrr!

Po šoli, ob štirih, sem šel k brivcu in si dal ostriči lase do kože.

O da bi mogel tako narediti tudi z ušesi!

8. Sobota.

Sodnji dan!

Vso noč so se mi sanjale strašne reči. Vsi profesorji z ravnateljem vred so pridivjali k meni

in se izpremenili v tigre in krokodile. Hotel sem se jim braniti s pipcem, pa ga kar nisem mogel odpreti! Najhujši je bil Iks v podobi požrešnega zmaja, ki me je nesel po zraku na Grintavec. Tam me je izpraševal matematiko! Rep mu je segal noter do Šiške. Naposled mi je nameravala zverina odgrizniti nos, pa sem se — hvala Bogu! — zbudil še o pravem času.

Zjutraj sem oblekel dvoje debelih zimskih hlač. Vmes pa sem potlačil trpežno brisačo na kraj, kjer je moja Ahilova peta. Pod tem trojnim pokroviteljstvom sem upal, da bom laže prenašal pikre usode brutalne udarce.

Že v šenklavški cerkvi mi je prihajalo vroče. Želel sem, da bi slovesna maša trajala večno! Tudi mi je prišlo na misel, kako bi bilo imenitno, če bi usmiljen tat pokradel izpričevala! Le prekmalu so zapeli Cesarsko! Prišla je ura odločitve, in dobili smo vsak svojo obsodbo.

Toliko da nisem padel po stopnicah, ko sem bral kratko pa uničevalno kritiko svojih nasprotnikov! Tema se mi je delala pred očmi. Zavil sem na dvorišče, kjer sem se malo pojokal nasamem tam za vodnjakom . . .

Tri dvojke!

Zaradi matematike naj že bo, no! Ampak, da me je vrgel tudi Trojkosip, to je pa vendarle malo prekisla krivica! Seveda, kaj je njemu dvojka ali trojka več ali manj? Saj so poceni! Komaj čaka, da jo zamaže! Pa si domišlja potem, da

je napravil Bog ve kaj imenitnega! Nikdar več se ne bom smejal njegovim jalovim dovtipom!

Prepisavček mi je povedal, da je srečno izlezel med Scilo in Karibdo, da pa neče več izdavat Rakete, ker mu ne prinaša nele nič čistega dobička, temveč same sitnosti. Žalostno!

Vseh skupaj nas je pa pogorelo devet. V lokaciji sem predzadnji. Prvi (od zadnjega konca) je Klukotaj.

Mi trije zavezniki smo se šli najprvo malo po „Klobasi“ izprehajat, da si okrepčamo razburjene živce. Prepisavček je imel denar in pokazal hvalevredno darežljivost. Ob oglu Zvezde je nakupil karamija in pečenega kostanja; pa smo jedli, da je bilo kaj! Dal nama je tudi cigaret, ki smo jih šli kadiť za nunski samostan. Kljukotaj je dim imenitno k sebi dajal in ga izpuščal skozi nos. Trdil je, da izpričevala nimajo za pametnega človeka nikakršne vrednosti.

O — da bi tudi doma mislili tako idealno!

9. Nedelja. Zjutraj.

Včeraj, na trnjevem potu proti domu, sem žvižgal tistole: Slovan brate ima! Veselo sem odpiral oči, in ljudje, ki so me srečavali, so si bržkone mislili: „Ta je pa dobro izdelal, ta, ki jo maha tako židane volje!“ Vendar čimbolj sem

se bližal domačim penatom, tem huje so se mi šibila kolena.

Slavica je bila že tukaj. Ko sem se priplazil v salon, jo je papa ravno poljubil in pohvalil. Prinesla je prvo odliko! Obljubil ji je ne vem vse kaj lepega.

„No, kaj pa ti?“ se obrne k meni. Z drgetajočo roko mu oddam svoj parte. Oprezno pretipam oklep, se jamem polagoma jokati in stopam po rakovo nazaj v kot proti klavirju.

„Pa kar tri naenkrat!“ se razljuti papa in migne Slavici, naj odide.

Meni lete solze naravnost doli na čevlje. Oh, da bi bila vendar mama poleg! Strašno mi je pri srcu. Komaj izustim:

„Goljufali so me!“

„Tako, tako!“ se mi zasmeeje srdito. „Kaj mi vsega ne pripoveduješ... Drugod pa povsod le zadostno. Lepe novice, lepe novice! Samo v petju te hvalijo. No, pa precej poskusiva, če se niso zmotili, in če imaš res tako talentiran glas. Le čakaj, ti adut!“

On po šibo, jaz pa smuk pod klavir!

Žalibog le prekmalu me je izvlekel za bedro in me stisnil med kolena. Zdaj pa je sledila s premišljenim poudarkom *constructio zaxà sùrseiv*.

„Ljubi papa! Ljubi, ljubi papa!“ sem hitel, on pa še bolj.

O jerum! O jerior, jerius, jerrime!

Skoraj se mi ne ljubi nadaljevati!

Zvečer.

Med zemljo in nebom viseč, sem bil prisiljen, igrati zoprno vlogo trpeče oblike. Kričal sem, da je letelo skozi ušesa, natihem sem pa natanko štel bolečine. Dvanajst jih je bilo. Papa, bivši Sokolov predtelovadec, je kazal čimdalje več moči, in zadnje tri so bile pa že res tako gorke, da mi ni pomagala vsa trojna zaveza nič!

„Dalje prihodnjič!“ mi je obljubil in mi dal poljubiti (!) kontrafagot.

Zaplenil mi je halifaks, mi napovedal post, me zapodil v malo stransko sobo in naročil instruktorju, naj mi da cel kup nalog, „da me ne sne dolgčas“.

Ko je odšel popoldne v pisarnico, mi je prinesla mama skrivaj nekaj kosila in me tolažila. Sram me je bilo. Ves objokan sem ji poljubil roko in obetal, da se poboljšam drugega pol leta.

Ob štirih sem bil pa že zopet presneto lačen! Naloge sem dovršil vse in trpel samoto v sramoti in sramoto v samoti. Dobro, da me nista videla Prepisavček pa Kljukotaj! Čutil sem se hudo nesrečnega ...

Spominjal sem se srečnih dni prve mladosti. Kje so časi, ko smo na Ledini metali loparje v zrak, da se odloči slinka ali nek, in bili klinec ali grilček; ko smo se frnikolali ali nikali z belimi nikolami in sivimi grahki; ko smo plesali ristanc po eni nogi; ko smo se fucali za peresa in tuze in se prepirali zaradi muhe; ko smo bili žoga, pasli kozo . . . O klinec in grilček! O skrivalice! O nikole in nike! O žoga, o koza! O ristanc in fuci in tuze! O srečne ure moje mladosti! Noben cesar, noben milijonar mi jih ne more vrniti! Zdaj sem pa zaprt! Doživel sem komaj trinajst let, pa sem že tako nesrečen!

Oh — to so tiste hvalisane urice „zlate“ mladosti!

In vendar bi živel lahko tako srečno!

Izprehajal bi se okolo mesta, kjer so najlepši hribčki in najprijaznejše dolinice. Tako krasno okolico, kakršno ima naša bela Ljubljana, ima le malokatero, akotudi večje mesto, trdi stric Davorin. In kar izreče on, je gola resnica. V Grad, v to starodavno, sivo zidovje, tako častitljivo in ponosno stoječe ko močan varuh tam nad nami, sem ves zaljubljen! In kako lepo je v Zvezdi! Pod Tivoli! Pod Rožnikom! Okoli Šiške! Po Večnem potu! Proti Dobravi! Na Posavju! V Mestnem logu! Proti Laverci! In Kamniške planine! In gorenjski snežniki! Cerkvice na hribčkih! Sploh, kamor se obrnem! Stric pravi, da so Ljub-

ljančani tako malomarni do prirode le zaraditega, ker imajo toliko lepote vedno pred nosom.

O tem preudarjam v svoji ječi . . .

Kar se odpro vrata prav počasi, in po prstih pride k meni — Slavica.

„Kaj si me prišla zijat, neumnica!“ zarenčim razkačen nanjo.

Ona pa vzame izpod predpasnika kos orehove torte in pomarančo iz žepa, postavi to svojo južino predme na mizo in odide žalostna pravtako tiho, kakor je prišla.

Nikoli več je ne bom vlekel za kito!

Zvečer je bil zopet stric Davorin pri nas. Ta mož je pa zares olikan: šole niti oddaleč v misel ne vzame nikdar! Prositi ga moram, da s svojim izrednim govorniškim darom ustavi obljubljeni — daljnji natisk!

Prisiljeno zelje.

Zjutraj pred poukom je prepisaval Prepisavček v zadnji klopi pete šole vsako tretjo besedo iz latinske preparacije odličnjaka. Nanagloma je pa vstal, iztegnil dolgi život čez črvojedno klop kakor ož in previdno pogledal sosedu preko ozke rame.

Pred njim je čepel Kiselica ves sključen, si gladil z levico še malo mokre, pokoncu štrleče lase in sukal z desnico svinčnik tako navdušeno, da ga kar najmanj ni motila hrupna zabava tovarišev, ki so se ali vojskovali gori pred desko ali se zvirali spodaj po klopeh in, razgrajaje po vseh kotih, uganjali burke v prekipečem veselju mladosti.

Široko je odprl prežun oči, ko je bral pri sošolcu:

Duhovi na Rožniku

ali

Ljubezen je nevarna!

Izvirna žaloigra v devetih dejanjih.

O s e b e:

Uroš, ubežen kralj.

Nedavinas, profesor matematike, zaklet v čuka.

Anica, kraljična, zagovorjena v kukavico.

Devet priletnih strahov, začaranih v žabe: njeni sorodniki.

Pogrebci z godbo.

Prvo dejanje.

Gozd na Rožniku. Trda noč. Dež lije, drevje šumi, vihar divja. Strašno se bliska, treska, grmi. Ob obalah Tivolskega jezera reglja ukleta žlahta Anice.

Skoro bi se bil Prepisavček izdal s smehom. Hitro je pritisnil žepni robec na usta in se pripognil iznova nad pisatelja, ki je nadaljeval na drugem listu:

Prvi prizor.

Uroš. Nedavinas.

Uroš (sedi v beli surki na štoru, pije črno kavo in molči; vzdihne, odide, pa se vrne kmalu, pogleda na uro, zaškriplje z zobmi. Zbadljivo:)

Hu —? Polnoči . . . Korajžen čuk . . .

Prepeva pesem srčnih muk.

Nedavinas (fofota okoli kralja:)

Grob zlatih upov je podrt!

Grob grozen grebe grenka smrt . . .

Kralj Uroš, marš v pekel nazaj!
Ni tam tvoj pravi rojstni kraj?
Oj tam, kjer gadi vriskajo
Pa močerade stiskajo;
Kjer duše ogenj kolnejo,
Bi rade šle v Sibirijo;
Hudič pa na žerjavici
Zastonj vakance si želi!

Uroš (zaničljivo:)

Možgani tvoji hirajo,
Prav tožno muzicirajo!
Tri kukavice kukajo,
Tri mavre mučno mukajo.
Čuj, čuki čudno čukajo!
Uh, urhi urno ukajo —
Tvoj skisan nektar cuzajo!
Vse Muze se ti muzajo!
Ha —!

Ves zaripljen v obraz, z velikim naporom je krotil zalazun Prepisavček v zaplečju svojo veselost. Že davno je sumil, da tale fant pesniči natihem po vsej sili. Zdaj je pa skrivnega grešnika zavohal sredi greha. Škodoželjno se je namuzal. Precej dolgo sta si bila na dvoje. Danes je morebiti prišel dan povračila, da Kiselica ni dal nikdar prepisati najkrajše vrstice, temveč sebično zakrival svojo šolsko nalogo pod neprozornim pivnikom in odurno odganjal Prepisavčka: „Boš? Boš? Ne greš!“

Hudo je imelo Prepisavčka, da bi se precej lotil žrtve — kar je zapazil, da je pisatelju padlo

izpod klopi nekoliko popisanih listov na tla. Bliskovito je hlastnil po plenu, ga usačil in skočil z njim za katedro. Ondi je privezal žepni robec na raztegnjeno veliko šestilo in vzdignil to zastavo kvišku. Takoj je ponehalo bučanje. Kričači so umolknili; kvartači pobasali tarok; pretepači sklenili premirje; telovadci, ki so hodili po rokah in preobračali kozelce, so se postavili zopet po človeško na noge: vsi do enega pa so hiteli radovedni bliže, poslušat glas Prepisavčka.

Le Kiselica je ostal zadaj in ni v hudi pisavici slutil nič slabega. S solzami v očeh je venomer predel svoj mrtvaški pesmotvor.

„Fanti!“ je nagovoril Prepisavček tovariše. „Zdaj smo menda že vsi skupaj. Nekaj prav imenitnega imam tukaj. Stražo na hodnik! Ti, Poglačnik, pred vrata, in ti, Medičar, za ogal! Vaju dveh že dolgo ni bilo v službi. Ala, le hitro!“

Nerada sta šla tadva pazit.

Prepisavček se je pa takoj pokazal kratkočasnega glumača. Debelo glavo, na pisker malone do kože ustriženo, je nagibal po strani, strmел s sivimi očmi topo v strop, dejal desnico z vzdignjenim mazincem na srce in pocincal nekoliko z desno nogo. Čim resneje se je trudil držati, tembolj mu je silil levi ustni kot proti ušesu. Ogoljena suknja na škrice, s pisano podlako, s prekratki rokavi in predolgimi otepkami, objedene petelinčkovе hlače in nerodni, izrabočeni čevlji — vsa ta njegova

prikazen je silila učence na smeh, še preden je dobro izpregovoril:

„Prisiljeno zelje. Trideset žalostnih pesem. Neusmiljenemu idealu iz pripravnice, gospodični ...“

Že po prvih besedah je vzdignil Kiselica prestrašen blede, suho glavo na tankem vratku in sedel nekaj trenutkov kot okamenel. Potlej pa je skočil na noge.

„Stoj —! Daj sem!“ je prekričal bravca in se ril proti njemu.

„Kaj malo?“ ga je hladnokrvno zavrnil Prepisavček.

„Tako že ni zapisano, ti mulec!“

„Kako pa?“ so poizvedovali nekateri.

„Čisto drugače: ,Mana in metuljčki!“ se je izpozabil razgreti pesmarček.

„Ijuj ... Mana!“ so se norčevali. „E, pa se Zelje poda vse lepše!“

„Sram vas bodi vseh skupaj!“ je zakipel Kiselica in planil proti Prepisavčku.

Ta pa je samo mignil, in pred razkačenega pesnika se je prizibal močni rdečelasi Kljukotaj in mu pomolil pest pod nos.

„Miren prijatelj?“ ga je posvaril. „Če ne, boš pa tepen kakor slama!“

Slabotni pevec se je umeknil v svojo klop in si zakril obraz na levem rokavu. Prepisavček pa se je spoštljivo priklonil in povzel:

„ . . . gospodični Anici Otočnikovi v veko-
večen spomin zložil Kiselica, stud. gymn. V. a.

„Živio Kiselica!“ so vpili petošolci. „No,
Prepisavček, no —?“

Prepisavček pa je sprožil s primernim ob-
čutkom:

U v o d.

Da revež sem,
To dobro vem!

Metuljčki moji klavrni!
Iz mane ta kolač
Nesite v šolo ljubici
Na klop tja urnih krač!

„Hahaha!“ so udarili sodrugi v smeh in
okisali pesniku mano precej začetkoma z opazkami,
s kakršnimi dražijo poredni uredniki Prešerenčke
po svojih listnicah. „Kako že? A — to je . . . Ta
ljubica je prejkone neznansko sladkosneden! Da
si le ne bi nežnega želodčka pokvarila s presladko
pogačo!“

„Kdo ti je dal pravico?“ je zrasel Kiselica
nanovo. Vse je gorelo in utripalo po njem; zgrabil
je Homerja in ga zadegal proti Prepisavčku.
„Boš molčal?“

„Še ne tako kmalu, očka, ne!“ se mu je
rogal ta. „Klukotaj, e — daj, daj, zaropotaj še
nekoliko!“

„Ti —?“ je zapretil hrust Prepisavčku vdrugo
in si leno vihal rokave. „Tiho! Ali bo druga!
Zabavljaš, jetika?“

Med takimi prestanki je Prepisavček vselej naglo samzase pregledal prihodnjo pesemco pa jo predelal in zasvedral po svoje, ako se mu je zdela tuintam še kaj premalo žoltava. Po uvodu je zakrožil prvo pesem z jokavim glasom, ki je bil tem smešnejši, ker se mu je letos premenjaval in cepil zdaj na debelo zdaj na tanko:

Žalostni vzdihi.

O ti bleda polna luna,
Kaj se skrivaš! Te je strah
Razglašene, solzne lire
In pa mene zraven? — Ah!

Polna luna, luna mila
In okrogla luna sploh,
Viž, kako hudo mi piha
Kraška burja v srcu! Oh!

Luna lena, lena luna,
Ti ponočni potepuh,
Saj me niti ne porajtaš,
Da zastonj se jokam . . . Uh!

„Ah! Oh! Uh!“ so ga oponašali součenci, kakor urhi v ilovičnici. „Pa taka sapa! In vse za prazen nič! No, veš kaj . . . Genialno!“

Kiselico je prehajala zelena in rdeča. Grizel si je nohte in ugibal, kako bi vrnil Prepisavčku sramoto.

Nagajivec pa se je odkašljaj in zagodel:

Z a k a j ?

V srcu me črviček pika . . .

Žoka, stika —

Ker ga mika!

Moja muka, ta ga mika . . .

Ker ga mika —

Me pa pika!

Seveda je ujugala tudi ta črviva novica pravtako, kakor poprejšnje, ako ne še bolje. Zlasti pa so bile priproste in vendar tolikanj lepe ribniške rime mladeničem hudo povšeči. Vsi so se mu režali v zobe in prihajali čimdalje veselejši. To je izpodbudilo Prepisavčka, da se je požuril:

O b Ljubljani ci.

Ljubljan'ca, dela čuden šum,
Srce se joka: »Bumbumbum!

Valovi so odnesli up,
Ostal je le spomina strup.

O bumbumbum! O bimbambom!
Prav kmalu počilo zdaj bom!«

Le iztežka je Prepisavček prebral te vrstice, ker mu je občna veselost prestrigla vsakčas besedo. Dijaki so cepetali z nogami, da se je prašilo od

tal, se davili od smehu, rigali, od grohota pojemali in se držali trudni za trebuhe.

Kiselica, zgužen v dve gube, je prekasto gledal izpod čela. Ako bi bil kako mogel, na drobne kosce bi ga bil razčetrtal, zlobnega protivnika!

„Možje!“ jih je opozoril Prepisavček in zadovoljno mežikal. „Pšt—! Oziraje se na razne ozire, vam preberem samo še nekaj kratkega, preden zazvoni. Dalje prihodnjič! Neoporečeno zadnja predstava! Gospoda, poslušajte:

P e r e a t !

Káj pa je têbe tréba biló,

Bridki kátalóg!

Ali ni na svetu tako

Dosti drugih nadlog?

Dolgo te že na piki imam!

Zgaga greniš mi uk!

Kadar te vidim, me je sram

Starih pa mladih klj —!

Glasno kličem štotisočkrat,

Da se trese okrog:

Pereat! Pereat! Pereat

Vražji katalog!

„Pereat katalog!“ je zagrmelo iz petdeset mladih grl. „Na grmado z njim! Živio Kiselica in Prisiljeno zelje! Ploskajmo! Ploskajte!“

„Prijetelji,“ je izjavil Prepisavček, „naš ploviti slavček je preveč ginjen, da bi se vam

mogel zahvaliti sam! Zato pa vam izrekam v njegovem imenu jaz najtoplejšo zahvalo tako za dobrovoljni posluh kakor za laskavo priznanje, ki ste mu z njim razvedrili premračnega duha. Bog mu daj čakati mnogo let, da bi mogel Slovencem še dosti zelja prisiliti in stlačiti v stihe. Čast Kiselici!“

„Čast in slava!“ so vikali in krikali sošolci. Prepisavček se je klanjal v imenu pesnika in metal poljubce na vse strani. Nikdar dozda še ni bil razveselil tovarišev tako ko danes. Razred je razsajal kakor drhal predpustnih žavžarjev. Drug za drugim so hiteli z zastavo čestitat „geniju“, ki mu je šlo od togote na jok. Vsevprek so juhejskali, mu mahali z robci, ga gnetli, objemali in ga vzdignili celo na rame pa ga nosili med vrstama klopi v slavje po sobi. Klukotaj, prvi predtelovadec, pa se je postavil pisatelju na čast vrhu katedre na glavo in zapel po navadi bajacev v cirkusu: „A-a-â-i-î!“

Naposled je Kiselica vendar srečno ušel občudovanju, se zagnal dopred Prepisavčka, ga zgrabil, mu iztrgal papirje iz rok in jih spravil v žepu.

To je pa srdilo Prepisavčka. Žurno je namočil gobo v skledici.

„Ohladimo mu vročo pevsko žilo!“ je zakričal, spustil Kiselici kalan curek za vrat in se izmuznil tovarišu iz pesti kakor kapelj. Nato pa gobo na stolček, ključ z žeblja, pa smuk skozi vrata!

Užaljeni pesnik jo je nemudoma pocvrl za njim po hodniku. Ali dolgin mu jo je srečno unesel na varno utoko in zaklenil durce za sabo. Nekaj časa ga je preganjač čakal in klical na korajžo. Potem pa se je skrtil pri oknu in opazal glasno vrvenje na trgu zdolaj, kjer so v drevoredu mesarji sekali meso in ponujali tikob zidu okoličani perutnino in jajca.

Medtem pa se je v prvem nadstropju na izhodni strani odprlo okno na dvorišče. Pokazal se je prijazni, zdravordeči obraz sivolasega starčka, in vela roka, komaj za izpoznanje se tresoča, je prijela zvon za železno zanko. On, ki je z rešilnim znamenjem konec ure otel že marsikoga preteče dvojke ali trojke, priljubljeni Franzl, nepozaben celim rodovom ljubljanskih gimnazijalcev, ta mož je zazvonil zdaj v začetek pouka trikrat tisti svoj „Dàng-dingdang-dâng!“ tako lepo natanko odmerjeno, kakor je znal to edinole on sam.

Toda razburjeni Kiselica ga to jutro ni slišal, tam zunaj, na drugi strani poslopja.

Ko se je naveličal vrebat, je vzel iz kota grdo staro metlo in se vrnil v sobo. Nič ni pomislil, da je že odšla straža s hodnika, ampak junaško se je postavil kraj vhoda razredovega, da bi takoj počil po Prepisavčku, ki je moral priti vsakčas.

„Tako je prav!“ so ga podpihovali sošolci.

„Le po njem!“ je svetoval Klukotaj. „Tako poceni se mu nikar daj! Pošteno ga opili po betici! Nič ne maraj, saj ni tvoje brat!“

„O le daj ga, le!“ je netil tudi Milavec ogenj maščevanja. „Prepodomače se je šel mance s tvojo ‚Mano‘. Ostro ga vzemi na muho pa — rrrsk po buči!“

Pretkanega Prepisavčka pa le ni bilo in ga ni bilo na izpregled . . .

Že je hotel torej Kiselica odstopiti. Toda neutrudni hujskači so ga ščuvali, da je lele še počakal v zasedi.

„Zdaj gre!“ je zavrnil elegantni Jamnik, bivši glavar slovenskih Indijancev, divjak, ki je imel najtanjši sluh. „Pazi —!“

In zaziblje se kljuka.

Kiselica se trese od bojne neučakanosti, vzdigne svoj buzdovan z metlinjakom visoko kvišku z obema rokama . . . Vrata se odpirajo . . . Razred buči kakor morje Adrijansko . . . Nevidoma in nevedoma zamahne Kiselica kar tako predse —

Pa kakor bi odsekal, umolkne razburkana mladina.

Pred osvetljivim učencem stoji iznenada profesor matematike, teman in pa strašan tako — z globoko užaljenim cilindrom.

Toliko da ni padel Kiselica znak zgolj od strahu. Medel in bled, kakor bi ga bili oblizali vedomci, je poveznil metlo, se opiral ob gorjačoubijačo, umikal pogled in uklekal s koleni.

„No, pa ste me res kaj slovesno sprejeli danes!“ ga je ukarjal z ugrizljivim posmehom gospod Iks-Nedavinas, ki se ga je balo takrat pol gimnazije.

„Oh,“ si je mislil Kiselica, „to utegne imeti velikanski rep zame!“

„Pa ta hrup in vrišč! Že od konferenčne sobe sem ga slišal. Človek bi sodil, da pravkar pitajo zverine v kakšni menažeriji! Pa ta prah! Kaj pa ste uganjali, vrabca vendar!“

Tačas je primigal Prepisavček. Glavo si je bil obvezal s črno ruto, da bi ga nihče ne motil z vzburljivimi vprašanji. Gledal je debelo in svetlo kakor zolj.

„A — tako!“ je sklepal profesor in se obrnil proti Kiselici. „Čakali ste tega prijatelja, pa ste se malo prenaglili? Ni tako?“

„Je, gospod profesor,“ je čivknil Kiselica. „Polil me je z gobo“.

Prepisavček ni tajil. O pesmicah sta rajša molčala obadva. Prefesor pa je takoj po molitvi poslal odličnjaka po drug kalpak, odposlal metlo in zapisal pregrešno dvojico v črne bukvice.

In potemtakem sta lepo nedeljo dopoldne, precej po dijaški maši v Križankah, romala Kiselica in njegov sotrudnik Prepisavček z obilnim pisalnim orodjem v keho, v karcer, plačat svojo dan za potlačeni klobuk.

Ali so pa klavrne živalce iz pete gimnazije
kdaj prilezle k ošabnemu angelu v preparandijo,
in ali je ‚Mana‘ zares kaj omečila trdosrčnico, to
ni znano.

Matura.

Troje trpinov s težkimi srci in težkimi glavami nas je skupaj v osmem razredu ljubljanske gimnazije: Kiselica pa Kljukotaj pa moja malenkost. Oblečena sta obadva kakor navadno, jaz pa črno. Salonska obleka me nekoliko ženira.

„Koliko je že, Milavec?“ me vpraša Kljukotaj z debelim basom. Nespoštljivo sedi na zeleni mizi, zvoni z nogama rajnim psom in tolče peto ob peto.

„Šest minut čez tri četrti na osem,“ mu odgovorim.

„Torej še devet minut, in prične se sodba!“ mrmra Kljukotaj in si zamišljen gladi črno, že precej močno brado.

„Žalibog!“ vzdihnem in stopim k prvemu oknu.

Jutranje solnce obseva z usnetega neba Vodnikov trg, čisto opran od nočnega dežja.

Nobene žive duše ni na njem; praznično prazen se mi zdi pa nekako tuj in pust. Vrh kamenov pred poslopjem se je nabrala po plitvih jamicah deževnica, ki krasno odbija stostroke žarke. Rosne kaplje se bliskajo na širokih listih starih dveh kostanjev. V njih senco se pripodi dvoje zaljubljenih kužkov in flirta.

„Presrečne živalce,“ si mislim nehote, „ki vam ni treba delati mature!“

Kiselica se nič ne meni za naju. V tretji klopi čepi in se venomer uči, uči, uči. Cel kup šolskih knjig je privlekel s sabo, celo Haulerja. Zdaj tišči bledi, shujšani obraz z rdečkastimi, oteklimi veky nizko doli med bukve, zdaj zopet strmi s topim pogledom v zrak in se arsa z rokama po stegnih.

„Pusti jo no, Kiselica, pusti učenost!“ ga ubada Kljukotaj.

Oni pa bržkone ne sliši nič.

„Ti, Kiselica,“ zabavlja Kljukotaj glasneje, „če se nisi nagulil dozday, v teh par minutah se ne boš! Pa saj znaš tako vse naizust, menda še vejice pa pike?“

„A — kaj to tebi mar!“

„Kaj pa prežvekuješ, kaj?“

„Vojne Aleksandra Velikega!“

„E beži, beži,“ mu svetuje Kljukotaj, „rajši malo odpočij, če ne še znoriš! Gledaš mi že zadosti krvavo!“

„Miruj! V srednjem veku tudi ne znam še ničesar.“

„Jaz ga pa sploh še pogledal nisem!“ se baha Kljukotaj. „Piši me v žep vsa zgodovina! Kaj so neki ti osli zapisavali, kdaj in kako je premagal ali ogoljufal ali oropal ta in ta tega in tega! Neumno!“

„Zmagal pri Gavgameli . . .“ pa mrmra Kiselica.

Tedaj vstopita Prepisavček in Jamnik. Prepisavček nosi svojo ogoljeno suknjico in petelinčkov hlače menda še iz šeste šole. Celo nekam ponosen se mi zdi na svojo revščino; zlobna poteza okolo ust izdaja, da prezirljivo ocenja naju dva škrica, Jamnika in mene. Jamnik, od vseh nas vedno najelegantnejši, se bliža s korakom zmagnosnega vojvoda, z mirnim pogledom, s srečnim nasmehom. Naredil je zrelostno preizkušnjo že včeraj.

„Na zdravje, ljudje božji!“ pozdravlja Prepisavček.

„Servus! Servus!“

„No, možje, ali znate kaj dobro?“ vpraša Jamnik, bivši glavar Indijancev ob Ljubljani.

„Jaz že nič!“ odgovarja prvi.

„Jaz pa še manj!“ se odreže Kljukotaj.

„Heu me miserum! Nič ne bo, nič, gospoda!“

„Prokleta matura!“ zakolne Prepisavček in obesi slamnik na prvi prazni klinec ob steni.

„Ali je potrebna v izveličanje?“

„Ni —!“ zabasira ukomrzni Kljukotaj.

„Ni ne!“ pritegnem tudi jaz.

„Tudi brez nje bi nas utegnili še enkrat narediti za ministre!“ pravi Prepisavček.

„Kajpada!“ grmi zadovoljno Kljukotaj.

„O — kaj vidijo moje oči!“ pa se zavzame Prepisavček in vzdiga desni ustni kot, ko se bliža marljivemu Kiselici. „Kaj bi se vendar pilil še zdaj! Ta neumna babja vera, da je v poslednjih trenutkih največ blagoslova!“

„Nič ne znam, pusti me!“ se brani Kiselica.

„Kaj klobasaš, gulež! Gulil si se vse noči, in iz ust ti silijo odgovori kakor patrončki iz nabitega samokresa. Bodi no pameten!“

Nato pa se vzravna Prepisavček slovesno, pomalja desno ramo enostransko naprej, roteče dviga roke in zapoje z glasom dr. Trojkosipa skozi nos: „Učite se pridno! Kmalu se vidimo pri Filipih! Matura ante portas! Bliža se ura osvete za marsikateri dan lenobe!“

Kiselica se mu umakne, prenese svoje bukve kakor mačka mlade v zadnjo klop in se uči, uči, uči.

Kljukotaj skomizgne zaničljivo z ramami in išče v desnem žepu telovnika poslednje drobtinice tobaka.

„Za dva tri dime ga bo še,“ zamrmra, si zvije cigareto in odide.

„Ali si se kaj dolgo mučil predvčerajšnjim?“ vprašam Jamnika.

„Do treh popolnoči,“ mi odvrne. „Potlej sem pa kar zasmrčal.“

„Jaz pa samo do ene,“ mu pravim.

„O — jaz pa nič!“ zatrjuje Prepisavček. „Kar znam, to pa znam, pa je, sem si mislil. S stricem sva kegljala do polnoči v Šiški. Plačal je vse on, seve. Star fant, fant moder, hud krokar.“

„Popil sem pol litra črne kave,“ nadaljuje Jamnik, „in pušil viržinke, pa le nisem mogel vztrajati. Ponovil sem samo državopis in geometrične dokaze. Pa sem kmalu začel risati konjičke po zvezku in zaspal. Pametneje bi bilo, če bi bil šel že ob desetih v posteljo.“

„O, jaz sem se pa naspal prav dobro!“ se hvali Prepisavček. „Zato sem pa tudi čisto bister. Ej, bister pa že tako!“

• „Da bi bilo le že vse pri kraju!“ vzdihnem.

„A, kaj bi se bal!“ me junači Jamnik in viha mirno svojih pet šest kocin na desni strani pod nosom. „Preveč te tare ta skrb! Ni take sile ne pri maturi! Ako so jo prebili drugi, ki so neumnejši od tebe, kaj bi je ti ne! Nekaj pa le še znaš! In profesorji so jo delali nekoč tudi sami. Vedli bodo, kako je takrat človeku pri srcu!“

„Ti lahko govoriš, ki jo že imaš!“ se mu nasmehnem kislo. „Ali mi, mi reveži!“

„Iks jo že maha!“ nam naznani Kljukotaj še pri vratih. „Pa presneto strupeno se drži!“

Kazavec na moji čebulici se je približal osmici. Za Kljukotajem prihaja roj součencev poslušat.

„Fanti, že gredo!“ se oglasi Kljukotaj ob oknu. „Vesel sem jih, kakor koza noža!“

Kiselica je hitel odpirat vrata in se priklanjal globoko. Prihajali so s počasnimi koraki naši sodniki, gospodje nadzornik, ravnatelj, Trojkosip in drugi ter obstali okolo zelene mize. Nekoliko pozneje je došel tudi profesor Iks iz fizikalnega kabineta zraven šolske sobe. Pomikal se je okorno, slabotno. Smehljaje se je stisnil nadzorniku in ravnatelju roki.

Po molitvi sedejo gospoda za mizo, profesor Iks pa stopi k črni deski.

„Kiselica! Kljukotaj! Milavec! Prepisavček!“ kliče razrednik Trojkosip. „So pač vsi tukaj?“

„Vsi,“ odgovarjamo zamolklo.

„Torej — Kiselica!“ pozove profesor Iks prvega, potegne listek iz žepa in nareka trigonometrično nalogo.

Kiselica računi spretno in odgovarja, še preden je profesor dobro izrekel vprašanje. Zdi se mi kakor ves nabit in nabasan z učenostjo in kakor da komaj čaka, kdaj sproži.

Mene se loti neznana razburjenost. Po prstih se splazim tjagori, kjer je pustil Kiselica svojo knjižnico.

Na slepo srečo odprem prvo knjigo, fiziko. Daljnogledi! Zasačim se, da sem pozabil čisto

vse . . . Morda bom vprašan ravno o tem. Le hitro! Tu se domislim, da analitični geometriji nisem bil nikdar posebno kos. In azbuka! Staroslovenskega tudi nič ne znam. Kiselica zvrši zdajzdaj! Za njim pride v klalnico Kljukotaj. Ah — potlej pa jaz, jaz! — Pa kar nič mi noče v glavo! Zapomniti si ne morem ničesar! Nobenega pravila ne znam . . .

Kiselica je izgotovil in hiti z zadovoljnim obrazom gori k meni.

„Kljukotaj!“ pokliče profesor Iks.

Kljukotaj obledi. Počasi se maje proti zeleni mizi, zapenja gumbe na suknji, se nerodno pokloni in oznani z odločnim basom:

„Visoka komisija! Izjavljam, da odstopam.“

„Pomislite vendar, kaj nameravate!“ mu zašepeta Trojkosip, in nekaj dobrotnega mu sije z obraza. „Mmm, to mi ni povšeči! Eno leto je velik del človeškega življenja!“

Toda uskok podtika to pod uho in odkoraka in se oddahne, kakor da se je ognil Bog ve kakšne nesreče!

„Milavec!“ zakliče profesor Iks.

Mraz me pretrese . . . Krčevito zgrabim logaritemske bukvice. Kolena se mi šibe, stopajočemu doli na bojišče. Priklonim se komisiji, vzamem kredo pa gobo in zбриšem račune Kiselice z deske. Roki mi drgetata. Profesor Iks gleda v svoj listek. Radovedno uprem oči vanj. Kaj mi odmeni? Kaj lahkega? O — da bi srečno napravil prvo nalogo!

To bi me ujunačilo! Potem pojde morebiti še drugo po sreči... Naredil bi maturo, maturo! E — mislimo si, da jo že imamo! Ah, če bi bilo le res! Do stropa bi poskočil od samega veselja in dirjal domov, da bi se komaj dotikal vsake tretje stopnice... In kako navdušeno bi prodal vse knjige, zlasti pa Močnika!

„Zapišite: $x + y = \dots$ “ mi veli profesor Iks.

Iztegnem se visoko kvišku in pišem majhno in ozko, vendar enačba se vleče kakor Večni pot pod Rožnikom. Deska je še mokra; preveč sem namočil gobo. Slabo se bero moje čačke! V kredi je kamenček, ki nemarno škriplje po plošči. Obrnem kredo in pišem z drugim koncem. Naloga je dolga, da je skoro ne morem pregledati.

„No, začnite!“ mi zaukaže profesor in spravi listek.

Vzdignem roko, pa jo spustim precej zopet.

„Torej —!“ me naganja Iks nejevoljen.

Ali kar ne morem se geniti in le strmim na pošastno enačbo. Pred očmi mi plešejo sinusi in tangente, sekante in ulomki in logaritmi...

„Kosinus β —“ začnem plaho. Ne upam si povzdigniti oči.

„Kaj? Kaj? Pričnite vendar odkonca!“ mi pomaga profesor. „Česa pa iščemo?“

„X in y.“

„No, vidite.“

Stisnem zobe skupaj in jamem čečkati nanovo. Prekmalu pa se zapletem in se ustavim v strašnih škripcih.

„Logaritem 2,“ me dregne matematik. „No, to bi utegnili vedeti naizust! Koliko je logaritem 2?“

Oh! Tega se ne morem spomniti niti približno ...

„Povejte nam, kaj je sploh logaritem kateregakoli števila!“ mi veli profesor in me pogleda skozi naočnike, da me zazebe.

„Logaritem ...“ vzdihnem in se odkašljam.

„No!“

„Logaritem kateregakoli števila ...“

„A — to ni napak! Zdaj mi ne veste, kaj je logaritem!“

„Logaritem —“ povzamem hripavo in umolknem iznova. Strašno strašno mi je pri srcu. Vsa kri mi sili v glavo. Nehotoma stiskam gobo. Kalne kaplje kapljajo od nje kakor solze ... Ah, saj dobro vem, kaj so logaritmi! Ona števila v logaritmovniku — ali opredeliti, ukrojiti jih ne znam. Mučim se, mučim; zastonj!

Grozovit se mi zdi Iks! Mrzlo me motre njegove neusmiljene oči, v dno duše me žgo skeleči pogledi in mi jemljejo še tisto malo pameti in miru, kar ga mi je ostalo. Nikar da bi premišljal potrebnega odgovora, zijam debelo vanj, v ta strogi razorani obraz, v to visoko, nagubančeno čelo, v ta tanka ustna, prezirljivo navzdol zaokrožena, v to kratko sivo brado, v te

redke lase, skrbno počesane od senc in iznad ušes proti sredi. Na srajci, na prsih se mu sveti zlat gumb, na levici dvoje zlatih prstanov, na nosu zlato naočnikov, in za njimi se bliskajo jezne oči!

„Tedadaj slišim, da mi zvesti Prepisavček nekaj prišepetava. Ali ne morem ga razumeti. Še enkrat pogledam enačbo. Kakor težko breme pada name... Grizem si ustne. V šoli je vse tiho...“

„Ako ne veste kaj takega, vam pa ne morem pomagati,“ me udelava profesor in pogleda na uro.

Ledeni mravljinici mi gomazijo po hrbtu gori do tilnika. Divje mi tolče srce. Kar otipno čutim sovraštvo trinoga. Zdi se mi, da se mi vse to le sanja! Primem se za čelo... Mrzlo! — Blagosrčni nadzornik je ujel moj obupni pogled.

„Prosim, gospod profesor!“ se potegne zame. „Izvolite vprašati maturanta še kaj drugega!“

Da bi smel, kar objel bi dobrotnega gospoda! — Oddahnem se nekoliko. Z iztegnjenim vratom lovim rešilno vprašanje. Hladan pot mi udarja v debelih kapljah na čelo, na sence, na vrat. Silim se dihati mirneje.

„Povejte nam, Milavec, kaj je logaritmovi — mantisa!“ izgovarja Iks presekan in me zlobno meri od nog do glave.

Nekoliko trenutkov stojim poparjen in zrem predse. Nekaj kakor strah in ogorčenost delujeta v meni. Toda hrepenenje, da se zdramim, je močnejše.

„Mantisa... e... Mantisa je...“ se zaženem; pa obtičim že zopet.

Mantisa! Tako znano se mi zdi to ime! Iks ima dvoje črnih jazbečarjev. Enemu izmed obeh kužkov smo nadeli ime Mantisa, drugemu pa ... ka — — je že res: Karakteristika; oba skupaj sta — logaritem. Ali kako se ujema vse to natančneje, tega se ne morem domisliti in se ne morem.

„No, no!“ me priganja brezobzirni mučitelj in gleda s praznimi očmi mimo mene. Nervozen krč me popada.

„Je že frčal!“ slišim šepetati tovariše zadaj zgoraj. Kako počasno me mori ta Iks!

„No, veste kaj!“ se obrne naravnost predme, „lepo vrsto let službujem na tem zavodu, ampak še nisem doživel kaj takega, da bi abiturijent ne vedel povedati, kaj je logaritem in kaj mantisa!“

Napol živ ali bolje napol mrtev se okrenem k zboru ob zeleni mizi. S temnimi obrazi sede nepremično in udržljivo na stolih. Le zgodovinar maje zamišljeno glavo in se debelo odhrkava, kakor da je namesto mene on v zadregi. Ozrem se gori k „občinstvu“. Kako me gledajo tovariši osmošolci! Zakaj me gledajo tako čudno? Prepisavček mi nekaj kaže in miga z desnico po zraku. Vendar ne umem ga.

Truden sem, ne zanima me stvar več, vseeno mi je ...

Toda ne! „Padel!“

Padel bom v matematiki in izgubil pogum še za druge predmete. Papa bo klel, mama jokala.

No, tega ne smem misliti! Na dom ne! Stric Davorin — ta ne poreče nič... Pa kako se svetijo Iksu njegovi naočniki! Zakaj nosi vednole zlate? — Ali kaj je vendar to! Kako je vendar to, da mislim pri maturi na stvari, ki me ne brigajo čisto nič! Sam sebi se smilim in požiram solze. Kakor roj besnih os mi švigajo misli po glavi, izmed vseh pa se zaganja vame vedno iznova strašna resnica: Padel boš!

Ves sem onemogel, ves zmešan. Zobje mi klopotajo. Ovratnik se oprijema mokre kože. Nekaj mi stiska grlo. Davi me. Komaj še sopem. Že pojemam. Strah mi grabi z ledenimi prsti srce. Lasje se mi ježijo. Grozno me vije in reže po živcih. Upil bi, ali ne morem, ne morem! Moja mučna napetost je narasla do skrajnje mere — na uho mi bijejo čudni glasovi — glasovi kakor z drugega sveta — — neznana sila me vleče za roko — — —

*

„Ali Drago! Me res ne slišiš, Drago —!“

Zbudim se, odprem oči.

Pred mano stoji moja soproga in se smeja.

„No,“ se norčuje, „tako krasno pa že dolgo nisi smrčal! Hahaha! Glava ti je zlezla čisto doli na ovratnik. Bala sem se že, da se mi zadušiš! Saj te vedno svarim, da ne hodi spat po kosilu!

O kako si ječal in vzdihoval! Kar strah me je izpreletaval. Kaj pa ti je vendar bilo?“

„Presneta reč vendar!“ ji odvrnem in si brišem pot s čela in si mužim pospane oči. „Sanjalo se mi je zopet enkrat, da delam maturo! Kaj praviš, Ana, kaj takega se gre sanjat meni, staremu oslu, ki sem že toliko let okrajni sodnik! Haha! Znal pa nisem prav nič!“

„Tebi se je le sanjalo o njej, naš Miroslav jo pa res dela, pa še petek je danes in — trinajstega julija!“ pristavi mehko Ana, in iz njenih besed doni vsa materina bojazen.

Pogledam na uro.

„Dve bo,“ pravim. „Od osmih pa dozdej bi bili morali vendar že dogotoviti! Prejkone je lopnil! Sicer bi nam bil že brzojavil iz Ljubljane. Pravzaprav — jaz mu ne rečem besedice . . . Prej je bil vedno odličnjak. V osmi je jel nazadovati. Zameril se je gospodom. Zlasti ga ima na piki Iks, ki je mrcvaril že očeta . . . Sicer pa, drugi semester se je poprijel Miroslav spet bolje. Hm!“

„To so križi z otroki!“ vzdihne žena.

„Pa me res skrbi, Ana! Matura je ena izmed najtežjih preizkušenj, morda najtežja!“

Tedaj zaslišim tihe korake. V sobo se pri-tihotapi moja petnajstletna Milica.

„Papa, brzojavka!“ izpregovori hčerka plaho. Dobro ve, da zakriva tanki zavitek usodo brata

Miroslava. Hlastno odtrgam rumeno zalepilce,
razganem list.

In glas se mi trese od vesele razburjenosti
in očetovskega ponosa, ko berem :

„Maturo z odliko! Živeli profesorji! Miroslav.“

Nirvana.

1.

” dober večer, mladi gospod! Nikar se me ne strašite! Nirvana! — Slava ničli! $x + y = 0$. To vam je gordijski voz, kaj? — Hipoma vam ga presekam!“

S temi slabozveznimi besedami je pridirjal v skromno sobo dunajskega modroslovca jako elegantno oblečen gospod ob kakih petinpetdesetih letih, z nizkim, širokim čelom, medlo zaplavljenimi očmi nemirnega svita, ravnim, navzdol se širečim nosom in črnimi kodrastimi lasmi. Čelo se mu je neprestano gubančilo v dvoločne gube.

Klobuk je zagnal še pri vratih hlastno na mizo k svetilnici in se zavalil z velikim ropotom na staro zofo. Govoril je hitro in se kretal razburjeno.

Mladi filozof ga je presenečeno in plašno gledal izza svojih naočnikov, položil skripta na stran in obsedel na stolu. Nikakor se ni mogel umiriti od nepričakovanega pojava tega popolnoma neznanega mu, čudnega človeka.

„Nič se me ne bojte!“ je naglo viknil prišlec. „Saj vas ne bom dolgo motil! Nimam časa! Nikar me tako debelo ne zijajte! — To me takorekoč jezi! Kaj — kaj pa mislite! Ne bom vas požrl, ne! Kaj vam je? Mirno sedite! Ne ganite se; drugače se pisano pogledava! — Dovolite —“

Mahnil je kratko z roko, ne da bi dovršil svojega urnega govora. Zaploskal je, si slekel rokavice, zagnal eno na posteljo, drugo za peč, segel v žep in ustrezljivo ponudil dijaku cigar.

„Kaj? — Ne bodite no tako nerodni! Vzemite si! No! — Ne delajte sitnosti! Prižgite si eno! Ne zamerite mi! — Tako! — Posluh!“

Kakor utrujen je globoko vzdihnil in se prav podomače zleknil na zofi.

„To se pravi, predstavil se vam še nisem,“ se je zasmejal z razklanim glasom. „Pa če mislite, da bom sploh kdaj etiketnega bajaca igral temu ali drugemu, potem se presneto motite! Moje ime vam ni prav nič mar! — Razumete? Meni pa vaše ne! Zapomnite si to! Peter ali Pavel: godlja je godlja! Na vaši posetnici, pribiti tam zunaj, sem bral, da ste ta in tá; modroslovec. Jaz vam čestitam... Vsak po svoje! Ako so drugi neumni, kaj more kdo proti temu? Jaz pa, kar me je,

nisem akademičen filozof, ampak čisto navaden, privaten norec brez privilegij. Vidite —“

To je bilo poslušavcu vendar malo preveč. Jezno je pogledal predrznega tujca po strani in že je odprl usta, da bi mu zabelil par prav gorkih in ga iztiral iz sobe. Toda ta hip je siknil neznanec ježno:

„Stojte! —“

Iskal je po žepih, stresal z vratom in gledal izpod čela. Potem je povetil glavo in mrmral bolj sam zase nekoliko mirneje:

„Seveda se mu čudno zdi! — Takole pridem k njemu in tako dalje. In tako dalje! — Opráščajte! Bodite brez skrbi,“ je nadaljeval glasno, „vam se ne zgodi nič. Samo malo potrpite z menoj! — O čem sva se že prej menila, mladi prijatelj? Kaj sem že rekel? — Je že res: slava ničli! Veste — v Hernalsu imam lepo hišo ... Prej sem tržil z žitom in kopičil bogastvo. Moje premoženje je — pa, recite mi, kaj vas neki briga moje premoženje?“

„Seveda me čisto nič ne briga, gospod!“

„No, vidite, in jaz vam pa takole čenčam, takole pripovedujem — same neumnosti! Take — take: ničevosti! Ha! Ha! Ha!“

Hipno je utihnil, prijemaje se z obema rokama za glavo. Tako je upiral svoj motni pogled neprestano v mladega moža, ki ga je začel vedno bolj zanimati tuji, očitno bolni prišlec.

„Žito sem prodajal, no, to je res spomina vredno! Pravtako bi bil tudi lahko prodajal fige in rožiče. Ali ne? — Pa kaj hiša! Kaj žito! Kaj premoženje! Smejajte se mi! Zlodej naj vzame vse skupaj in še mene povrhu! — Vse vam povem! Le malo počakajte. Nož! Nož! — Pomilujete me? Zdaj je že — kar je!“

Zapretil je s prstom. Zadnje besede je govoril težavno; jezik se mu je zapletal. Nato je nagnil glavo naprej, pogledal filozofu naravnost v oči, povzdignil desnico in dejal počasi in krotko:

„Tako hitro je vse prišlo . . . Pa saj jaz nisem kriv! Jaz ne! O — pri Bogu vsegamogočnem — ne jaz, ampak —“

Tu se je ustavil nanagloma. Njegov obraz je kazal čudno zmes strastne, nepremagane divjosti in neukročene brezobzirnosti. Trenotkoma so se mu napele vse žile na čelu, na vratu. Vsa glava mu je zagoravala od notranjega ognja. Hipoma je skočil pokoncu.

„O n a!“ — je zakričal, togotno udaril s pestjo po mizi in zaškripal z zobmi, da sta izpreletavala modroslovca mraz in vročina.

„Ona, ona!“ je ponavljal. Omahnil je na zofo, sklenil roke na mizi in položil glavo nanje. Iztežka se je pomiril, potegnil z robcem po očeh, si pogladil lase, nekoliko pomislil in dejal:

„Nobene besede o sočutju! — Dajte mi roko; samo roko mi podajte!

Dijak mu je ponudil desnico.

Tačas se je tujec zopet umaknil in nagubančil čelo.

„Ne, ne, ljubi moj, ne dotikajte se teh rok! saj niso več čiste! — Oskrunili bi se z njimi!“

Pogled se mu je vnemal bolj in bolj.

„Kaj mislite, kdo sem jaz?“

Slušatelj ni odgovoril, boječ se, da ne bi razdražil razburjenega moža morebiti še huje.

„Ne uganete? Res ne? — No, kaj sem vam pa ... Poglejte natančneje sem! Vidite tukaj? — Ha! Ha! — Vse rjavo!“

Dijak ni opazil nič.

„No, kaj je to?“ je vzkliknil čudni človek in se postavil pred visokošolca. Oči so se mu zabliskale; jel je jecati in zmedeno govoriti. Težko je dihal in, nepremično stoje na svojem mestu, je zakričal divje:

„To je — kri! Z nožem sem snoči — ha! ha! — snoči! — On, no — on! — Par sekund — ena, dve, tri — — končano! In ona — o kako je gledala takrat ... ha! ha! ha! ... o n a!“

„Popisaval je vam ne bom, nikar se ne bojte,“ je nadaljeval po dolgem molku in se naslonil na zofi nazaj. „Vraga! Kaj vam naj bo to? Take in take oči! Usta! Ušesa! Nos! To je, pravim vam, nepotrebno, da bi povedal! Neumnost! Tako ali tako ne bi si je mogli misliti, kakršna je bila v resnici. Poleg tega bi tudi utegnili reči po pravici, no — zakaj pa črna, zakaj pa ne zlatolasa in tako dalje? To ni nič; ali ni morda res? Lepa je bila, pa je! Punktum! — Enkrat samokrat sem jo videl — in že — a — ha! ha! ha!

Bila je moji stari sestri Erni drugarica ali kaj jaz vse vem kaj? — Lepših oči še nisem videl nikjer! In potem hoja, veste, tista hoja in rast dunajskih deklet! No, pravim vam! Ali me poslušate? — Dobro.

Zaljubil sem se vam takorekoč prvo minuto. — No, vidite! To ni moja navada.

Dotakrat se nisem menil Bog ve kaj za ženske. Imel sem svoje nujne opravke. Trgovino, račune. Do lepotic sem bil popolnoma neobčutljiv. Smejal sem se znancem, ki so ljubili vsak svojo — ali pa vsak svoje bodikakšne fačke.

Tedaj sem videl njo, Ado!

Nekega slavnega popoldne sem namreč obiskal sestro. Našel sem jo v parku, v utici. Predstavila mi je svojo novo drugarico, gospodično Ado. Prejšnje

njene čitateljice so bile vse krnaste, kaj bi dejal? Moja sestra je imela okus, da se Bogu usmili! Prvi nos poparjen. Druga z razgrizenimi nohtovi in velikanskimi bradavicami. Tretja s pravimi brkami pod nosom. Četrta se je neprenehoma smejala, kakor pečen salamander. Naposled je našla tudi slepa kura, namreč Erna, nekaj poštenega, — Kar strmel sem! Ejjej!

Kakor sem vam imel že čast naznaniti, še tisto sekundo je treščilo vame! To je nerodno, verjemite vi meni, žlahtni gospod filozof! In vam se zdi naposled to morebiti smešno. Meni ne! — Ne smehljajte se tako ironično!

Obedve dami sta torej sedeli v hladnici. Približal sem se jima z izbranimi frazami evropske oblizanosti in prosil, naj se nikar ne dasta motiti po moji malenkosti. In tako dalje! Ada je nadalje brala v lepo vezani knjigi. Moja solzljiva sestra je poslušala in lačno požirala vsako besedo.

Vi, gospod, menda veste, da zna od tisoč ljudi komaj eden dobro brati na glas! To vam je umetnost! Ada jo je umela! Še pomnim nekatere tistih besed, ki sem jih slišal, in ki so prihajale tako živo in resnično in prepričevalno iz njenih ust, da sem mislil: sam pisatelj govori ta trenotek, kar je pred leti in leti zaupal papirju. Brala je pa nekako tole:

— Sedela je v stolu nazaj naslonjena, obe roki čvrsto stiskaje na obraz. On jo je za hip gledal in se jel tresti; šel je varno bliže — ona se ni genila — potem še bliže — ona se ni genila — zadržaval je sapo, gledal lepe prste, pritiskajoče se k cvetočemu obrazu — in tu je videl, kako prodira skozi kipeč vir — naenkrat je klečal pred njo!

Pripovedujejo si o bajni cvetlici pustinjaški, ki je leta in leta odrevenela nat: pa v eni noči se razcvete, se prestraši, drgeta v svoji blaženosti... v svoji lastni samosvoji blaženosti — tako je bilo tukaj: boječe je pogledaval pod njenimi rokami gori v njeno obličje. Ali ni ga mogel videti — rahlo jo je prijemal za lehti, da bi ji potegnil roke doli — ali ona mu ni dovolila.

Pritiskala je roke leše krepkeje na obraz, in le še bolj vroče in leše tobilneje so ji pritakale solze.

Njemu pa — Obhajala ga je smrtna tesnoba. Strah ga je bilo teh solza, in vendar mu je lila vsaka kakor biser radujočega se zanosa na srce...

Smejoči se obok se je razpenjal čez svet, in zelena drevesa je zibalo morje bleska in svita!

Potegnil ji je roke raz obraz; ubogala je... V ponosnih, temnih solncih se je skrival pogled najglobokejše pohlevnosti, in ti dve krotki solnci

sta obe žareli vanj, tako mehko, tako ljubezni polno, kakor nikdar — tako vdano, tako nežno, tako brezvoljno . . . Gledala sta se onemela . . . Vroči plamen čustva je vzplapolal . . . Srce mu je bilo omamljeno . . . Rahlo jo je privil k sebi . . . Krotko se mu je vdala . . . in ustnice so se stopile vroče, le še nedoločen zvok glasu . . . in zasijal je dvema človeškima bitjema najblažji trenotek, zasijal in . . . izginil! —

Tako je brala Ada. „Zasijal in — izginil!“ Jaz pa velim: Nirvana! Slava ničli! — Kakšna neumnost! — Ha! Ha! Ha!

Moji občutljivi sestri, stari kokli, so taki zaljubljeni prizori ugajali tako hudo, da je zahotevala vselej po trikrat da capo. Potem se je šla navadno v svojo sobo nekoliko pojokat in se vrnila z mokrimi očmi in dvema žepnima robcema.

Bila sva torej večkrat lahko sama z Ado, gledala sva se. Zdela se mi je tako nekako čisto podobna tretji izmed sestra Barrison, ki jih, no — in tako dalje! — Vraga, kaj bi vam pravil? Tudi ne bi mogel pogajati pravih — pravih izrazov, kakor jih rabijo rafinirani novelisti pa žalostne pisateljice. Kratkot malo — sam Satanas me je preslepil! Hipoma sem bil pri njej in — začela sva jesti prepovedana jabolka. To se pravi, poljubljala sva se, da so se kovale iskre!

Zlomkova reč vendar! Kako se mi zdi danes vse to neumno! Ali takrat? — Zdaj oskrunjam svoja čuvstva! Takrat pa sem slišal vse angeljčke vriskati in ukati! — Brez šale in sarkazma: popolnoma sem bil srečen! Vse me je veselilo! Nikdar svoje žive dni, menim, se nisem toliko smejal, kakor ta blaženi čas... O!... Da, da! Srečen sem bil, srečen in prismojen.

No, vidite! Tisti kritični dan moje sestre posebno dolgo ni bilo nazaj. Midva je seveda nisva pogrešala. — Pravtako se sicer nisva vedla midva z Ado, kakor je bilo pisano v oni zaljubljeni zgodbici. Vsaj zase dobro pomnim, da nisem pokleknil pred njo, dasi so bila tla prav snažno pometena okolo in okolo. Prejkone mi je svetoval zadnji kosček pameti, naj vsaj pokoncu stojim, če že ravno ljubim. Vrhutega sem imel tudi čisto nove hlače. Ne smejte se, dragi gospod; jaz ljubim resne ljudi! —

Če mož pokleka pred žensko, je to zanj in večinoma tudi za oba izpričevalo prirojene prismojenosti. Ako je fant za to, ga bo ljubila tudi brez takih telovadnih vaj. In potem le pomislite, v zakonu, ko se nekoliko izpremeni takt visoke pesmi, takemu možu ne uide urica, da ne bi slišal: „Nekdaj si klečal pred mano, zdaj si pa tak! Le čakaj, hinavček!“ In nato se dvigne

zastor — in predstava se prične takoj s katastrofo! — Vobče junaštvo salonski odrgnjenih kolen ni vredno drugega, kakor košarice — kaj pravim košarice, pravega koša!... Pred Bogom poklekuj, ne pa pred kakšno Amadondo!

Naposled je vendar prišla sestra. Predstavil sem ji Ado — svojo nevesto. Skoro je rahločutna revica Erna pozabila nama čestitati! — Ko bi bila prej vedela, da bo danes kaj takega, gotovo ne bi bila že izpustila svojih objokanih občutkov ravnokar predkratkim tako lahkomiselno v robec! Pomislila je nekoliko — vsa v zadregi, da morebiti ne bo kapljice več, in naposled srečno našla v skrivni zalogi dragocen zaklad novih solza največega kalibra. In priteklo ji je, kakor iz počenega čebra. Par kislih biserov je dobila Ada zavrtno pod levo ušesce. Drugi del je padel na suha tla, kjer ni obrodil nobenega dobrega sadu. Poslednje in glavno krdelo pa je naklonila ljubeča duša moji črni suknji.

6.

Torej — vzela sva se!

Trgovine sem bil sit. — Zaljubljen človek ljubi drugačne zabave, kakor adirati in subtrahirati in tako dalje.

Z njo sva bila v vseh gledališčih, na koncertih, plesih, dirkah in kaj vem kje vse. Doma sva

sprejemala gotove dni najbolj „distingvirano“ gospodo. Moja Ada je v kratkem zablestela ko bleskovita salonska cesarična in zatemnila vse svoje lepe prijateljice ali sovražnice (kar je navadno vseeno).

Med našimi gosti je bil neki večno zaspan general Tutu. Njega naj omenim prvega, ker je bil še eden pametnejših. Govoril namreč ni mnogo, torej tudi zlepa ni zinil nobene neumnosti. Običajno je zamežal že po drugem kozarcu kje v kakem samotnem kotičku, kjer smo ga pred odhodom mogli zbuditi le z največimi zvižčami.

Potem je bil ožet dvorni svetnik s tankima, tresočima se nožicama in napetim trebuhom, napihnjениm kakor balon; ta možiček si je prizadeval s posebnim veseljem, da bi sprijaznil in zmiril dvoje igravcev, ki sta se hotela ob vsaki priliki drug drugega požreti s frakom, klakom in lakom vred.

Dalje stara grofica Fici, predsednica vseh mogočih ženskih društev, zagrizeno dobrodelna dama, grda kakor noč in njena tekmovavka, debela bogatinka okrogle avstrijske veljave z zalito hčerko Evlalijo; ta je imela stas ravno čez jetra tako neusmiljeno zategnjen in zadrgnjen, da je vse pokalo na njej.

Melanholični tovarnar Hopsasa in njegova mehkotna nečakinja Ahahica. Ta Ahahica vam je bila odnekdaj zaljubljena v vse tenorje dvornega gledališča, poleg tega pa še posebno zvesto in

posebno sramežljivo v nekega dalnjega gospoda, ki je v vroči Afriki dražil kanilbalske zamorce s svojo suho osebo. Gospodična nečakinja tovarnarja je tudi pela, pa same potuhnjene žalostinke, pogrebne romance in mrtvaške balade. Drugače ni bila nevarna in je, vednole v višjih krajih, kaj malo živela na naši zanikarni niki. Ponoči je rada premišljala luno, podnevu pa je gledala kar gori kam v zrak. Imela je takoimenovane mile oči, oči, kakor v vodi preležane, in nosila slamnatorumene laske domačega pridelka.

Tukaj se je postavljaj tudi državni poslanec Ihaha, visokosten in ošaben kakor star poštni konj, ki si trdovratno domišlja, da bi se prav lahko vsakčas strašno splašil; poleg njega fini gospod baron Praznožepski, živeč brez truda ob vsakdanjih dolgovih, in zarobljeni dedič — parveni Matevž Bistahor, kateremu je bilo kar na čelu zapisano: „Ich bin ein vollendetes Rindvieh; meine Mittel erlauben mir das!“

Vaša smotka je ugasnila, gospod. Tukaj, prosim, izvolite, vzemite si drugo!

Prihajali sta tudi dve res dražestni gospodični. Mimi in Lili, vsaka pravo dunajsko dete, živahni, veseli, prijazni in naivno koketni. Njiju edina napaka je bila njiju mati. Dremava ekscelenca, general Tutu jo je imenoval prelaskavo „eine üppige deutsche Ammens Schönheit“. Obe hčeri je vsakomur prav poceni ponujala v ženitev, kakor ponuja Kočevcevec pomaranče. Bili sta pa, kolikor

je meni znano, že obe na lastno roko zaročeni. Dvoranil jima je privatni docent Alfa, ki so se ga bale vse dame, ker ni plesal le po svojih, ampak večinoma po tujih nogah, bolje nožicah, kakor kenguruj.

7.

Njegov nasprotnik, lajtnant Bumf plemeniti Bumfumfuli, ga je seveda kaj pisano gledal! To vam je originalen človek! Ženska srca pokajo v špalirju, koder prirožlja on s sabljico mimo. Njegova nevesta ne bo imela samo kavcije, ampak najmanj stotisoč. Nobenega počenega groša manj! In lajtnant Bumf pl. Bumfumfuli bo takoj zopet vdovec, zakaj njegovi gospe bo počilo srce precej po poroki od samega veselja in sreče, da jo je vzel! In zato tudi lahko tako pokoncu hodi kakor petelin vrh gnoja na svojega godu dan. Najrajši bi se vojeval kroti vojščak z amazonkami parfimiranega spomina. Da bi vse zmagal, to je enkrat ena! — Toda gospod lajtnant Bumf je vsak dan kavalir. Odpustil bi vsem sovražnicam! Za vojno odškodnino bi zahteval od lepih amazonk po en poljub, od lepših po dva, od najlepših pa tri zaporedoma! Nelepim bi pa samo tako pomigal, naj se izgube v božjem imenu!

Seveda nismo pogrešali tudi čudnega bitja čilo pisateljjuče dame! Gospa Cimbeline je bila neusmiljensko moderna in je imela vsakčas najmanj po

troje romanov v delu. Škatlarila jih je ločena od svojega moža. Revež ni mogel več trpeti njenega pregrešnega početja. Nekega dne je pobral zlatnino in srebrnino in jo popibal s koščeno balerino proti solnčni Italiji, kjer bi mu vsaj ne bilo treba brati brezkončnih spačjih novel brezobzirne soproge pisateljice. Vendar pa gospa Cimbeline ni bila tako huda, kakor se je delala! Celo plemenitega srca ji ne boste odrekli, ako vam povem, da je vse svoje junake in junakinje skrbno pomožila in poženila večinoma že v dvajsetem poglavju, v petindvajsetem pa — prav gotovo! Vestna, kakršna je bila, je vselej takoj tudi odkritosrčno in natanko povedala, koliko je bilo otrok. Moja sestra Erna jo je častila, kakor svetnico. „Ali se še nista dobila?“ jo je vpraševala, kadar je vedela, da gospa Cimbeline zopet kaj piše. „Žalibog še ne, zapreke in ovire so prevelike!“ je bil navadni odgovor; in potem sta se obe dve skupaj zjokali, da je bilo res veselje!

Zahajal je pa k nam tudi gospod Kokodajs, siten kakor kravji brencelj, nekšen redakter večemu dunajskemu listu, „ein Lionardomensch“, mož bodočnosti, predstraža človeštva. Trdil je na glas, da je on edini, ki kaj zna. Nihče ne razume svojega časa in sedanjih struj! Samo — on! Na jeziku mu je bil vedno „Shakespeare's blutrünstiger Humor“. Njegovo duševno obzorje bi morali meriti po zemeljskih meridijanskih kvadrantih! Bil je visok, pravilno vzrasel. Bledejšega lica bi iskali

zastonj. Zlobni jezički so šepetali, kako si razira čelo, da bi bilo tem višje, in kako si ga maže z vazelinom, da bi se mu bolj svetilo. Našim damam nezrele dobe se je zdel zanimiv, ker so vedele o njem, da lahko vzdihuje po različnih salonih od polidevetih zvečer do polnoči. Gospa Cimbeline mu je bila pa najhujša nasprotnica! Svarila ga je, naj vendar že opusti tisto večno „Armeleutemalerei“, ki že od lanjskega leta ni več prav moderna. On seveda tudi ni molčal in ji je povedal marsikaj, kar jo je moralo, po njegovi razsodnosti, hudo žgečkati! Kaj sta vse imela med seboj, sem že pozabil. Dodala je enkrat, da bi tudi ona lahko obdelovala probleme, katere ljubi on; vendar tega noče, ker po celi novi literaturi mijavkajo vsi le eno in isto. Obtem si pa čisto mirno domišljujejo, da so — originalni! Iz tega razvidite, kako strašno je bila jezna Cimbeline na Kokodajsa, pa tudi narobe! Vendar bi se bila morda še sprijaznila navsezadnje. Toda Cimbeline je zvedela, da ji je Kokodajs takorekoč za hrbtom napravil dobro ime, v zasebnem krogu, rekoč, da se Cimbeline vlečejo romani tako dolgočasno, kakor prehlajeno testo za sirnate štruklje. Maščevala se je z dovtipom, ki ga je naredil, če se ne motim, že presveti gospod Lessing. Izustila je krilate klasične besede: „Od vsega, kar piše gospod Kokodajs, je edino dober samo naslov.“

Vidite, take so bile glavne naše „distingvirane“ ničle, same gobave duše, sami salonski

barabe, same megalomance, ki reševajo vsak teden očetnjavo! Vsi, skoraj brez izjeme, so bili preverjeni o svoji strašanski veljavi, ki se je kar cedila od njih! Dostojanstvenikov, svetnikov in maškaradnih nadsvetnikov, narodnih paglavcev in prvaka~~v~~lj~~e~~v smo imeli na izbiro . . .

Samo enega sem bil vesel, kadar je prišel. To je bil grof Evgen Waldersdorf, lep mlad lajtnant v huzarskem polku.

8.

Početkoma sem se čutil zadovoljnega v tem „odličnem“ krogu. Ponosen sem bil na Ado, ki je vladala nad vsemi kakor kraljica.

Dvoranili so ji vsi, da je bilo že smešno! Najbolj se je zaletaval s svojimi salonskimi bonboni vanjo gospod napuf-baron Praznožepski, ki je gratis papcal in pupcal na naših supejih in dinejih. Tukaj je čisto pozabljal svoje glavne naloge, namreč da bi si dobil kje kako denarno nevesto.

Satelitov pa trabantov je imela moja žena torej dovolj. Ali izmed vseh sem bil zaljubljen vanjo najbolj jaz — njen mož! Vsi so ji smeli bolj ali manj kazati, kako jo — recimo — občudujejo in tako dalje . . . Vsi so smeli, vsi — le jaz ne!

Edini pa, ki je skoraj ni opazil in jo je le zanemarjal, je bil — lajtnant Waldersdorf.

Polagoma sem spoznal: ona me ne ljubi — samo milostivo dovoljuje, da jo ljubim jaz! Dolgo sem se branil tej resnici, češ, Ada je mrzla, flegmatična, brez ognja! Kaj je kriva, da jo je priroda ogoljufala za par občutkov? Ali ni bila do drugih pravitako hladna, kakor do mene? E —

Nekoč sem ji pa vendar očital in ji rekel, da sem si mislil ljubezen žene prej nekoliko drugače, no: kaj mislite — kaj mi je odgovorila nato? — Ha! Ha! Ha!

„Ljubi moj,“ je dejala, „nikar mi ne bodi še mehak! — To ni chic! Midva se vendar ne bodeva ves dan poljubovala kakor dva mehkužna golobčka? — No?“

„Ves dan poljubljala,“ sem jo zavrnil, „kdo to zahteva? — Ali, ali, ljuba Ada, ti tako čudno ravnaš z menoj! Ti me niti ne opaziš, kadar pridem, tebi je vseeno, kadar odhajam, komaj mi odgovarjaš...“

„Kaj naj pa?“

„Druge žene so drugačne z možmi; le poglej mlado odvetnico —“

„— ki priteče njemu naproti, kakor kužek! In potem se objemata — o, kako neokusno! — Romeo in Julija — in oženjeni poljubi!“

„Zakaj neokusno?...“

„Saj sta vendar — zakonska!“

Odsegamal ji nisem žugnil nikdar besedice več! Midva sva oženjena, oziroma omožena, torej nimava — nobene pravice več do ljubezni! Izborno! — Njena logika mi je takorekoč imponirala! Nehal sem biti „mehak, mehkužen“. — Jel sem zahajati v družbo gledaliških prvakunov in „priznanih“ pisateljev. Začel sem se resno pečati s svetovnim slovstvom.

9.

Stoinstokrat sem se pripravljaj, da bi spisal tudi kaj sam. Ali — pogrešal sem ognja, pogrešal samosvoje sile! Pravi pisatelj mora vzeti bravcu lastno voljo, kakor skladatelj poslušavcu. Ako tega ne zna in se sam nerodno lovi po zraku, naj vrže pero stran in naj gre rajši muhe dresirat. Pisatelj je velikan, govori tisočim! Zato pa tudi ni vsakdo, da bi smel reči: „Zdajle me poslušajte, kaj vam vse povem!“

Kar se tiče mene, nisem v sebi čutil načez ne poguma, ne životvorne moči, ne potrpežljivosti, ne one avtosugestivne zmožnosti, one osredotočene zamaknjenosti, izkratka ne one potencirane energije. Z Bogom slovstvo! Z Bogom slava! — —

Imel sem dvoje otrok ... Sina in hčerko. Ljubi gospod, obadva kakor angelčka! Oba lepa, pridna, dobra. Koliko veselja sem imel z njima! — Pomagal sem jima ob nalogah. Izprehajal se

z njima. Spremljal ju v šolo in iz šole. Guvernante nisem hotel, samo da bi ju vzgojil sam posvoje. — Vse je gledalo za nami, koder smo se pokazali! — In kako sta mi bili hvaležni za vse, in kako sta znali ljubiti ti detinji, nedolžni srci! Hvala Bogu, otroka se nista udala v mater! Čutil sem se zopet zadovoljnega in srečnega . . . In zdaj? — Zdaj? Ha! Ha! Ha!“

Pripovedovavec je zopet razburjen poskočil pokoncu. Izraz na obrazu se mu je izpremenil skoro hipoma. Iz oči mu je švigalo kakor žgoči bliski, odprte ustnice so mu drhtale . . . V sobici je bilo tako tiho, da je slišal filozof njegovo hitro in naporno dihanje. Oni pa se je stresel in zavpil kakor zdivjan in brezumen:

„Nirvana!“

Sedel je, vzdihnil . . . Potlej je v presledkih, vsako besedo jezno in trdo poudarjajoč, nadaljeval urno:

„Po zimi — nekega jutra — so zaprli šole. Pojavila se je davica. Zboli mi fant. — Nekoč — pridem od zdravnika — on me je vedno tolažil — govoril o okrevanju — pridem vam od njega domov — ha! — Tam v svoji posteljici — gospod — tam leži moj mali sin! Moj ljubi, ljubi sin, prej tako lep, prej tako cvetoč, zdaj — mrtev! Strašno mi je bilo! — In jaz sem bil tako — tako ves divji! Vse se me je balo! Vse je trepetalo pred menoj! — Preklinjal sem Boga! — Kazen, gospod — božja kazen: zbolela — mi je tudi

hčerka! Tedaj sem prosil — molil Boga na kolenih — nič — umrla mi je tudi deklica! En teden gospod, en sam teden mi je vzel oba! In vzel mi je radost, vzel moje upanje, vzel mojo srečo! Bil sem zopet sam! — Sam!“

Sedel je utrujen in prosil kozarca vode. Molčal je dolgo ...

10.

— „No, in potem“ je povzel iznova, „predlani sem se lotil — filozofije! Bral sem in študiral, da bi pozabil svoje gorje ... Ali! — Uvidel sem, da tudi filozofija ni vredna piškavega oreha; pograbil sem vso modrost in jo vlekel predlanjskim s sabo k prijatelju, k melanholičnemu tovarnarju, ki ima za svoje stroje velikansko peč.

Pravtam noter sem zagnal z diabolskim veseljem vse skupoma v ogenj, vse, vse, pravim vam, vse lepo po vrsti, kakor se spodobi taki visoki gospodi, namreč najpoprej jonske modrijane, slavni herakliteizem in Pitagorove cifre, takoj za njimi Eleate in atomike, Sokratove definicije in indukcije z dajmonijem vred, cirenajski hedonizem, Platonove gugave izmišljotine in tudi prazne bajke vrlega njegovega učenca in nasprotnika Aristotela, zatem epikureizem, stoicizem, misticizem, oba Bacona, Spinozevo glasovito izbrušeno substanco, Lockejev

in Humejev dolgočasni kriticizem, Leibnizeve eklektične refleksivne in prilične filozofeme, prestabilirano harmonijo in monade, visoko poskakujoči dualizem mojstra Kanta z vsemi katagorskimi imperativi žalostne postave, Fichtejevo fantastično žlobudravost kakor tudi Schellingovo prisiljeno zelje prirodnega modroslovstva, otročje neumno fenomenologijo arogantnega tepca Hegla, ki nosi zastavo zedinjenih privilegiranih prismod celega sveta in vseh časov, Herbartovo metafizično babje-vero, Hartmanove vodene proizvode nezavestnih ganglij in kulturo skisane omedlevice, Nietzschejevo klobasarsko klepetavost in vrh vseh teh praznih zmašil najnazadnje še nihilistični pesimizem strica Schopenhauerja za kazen, ker je za marsikatero pisano pero opulil častitljivega starega očka Buddho!

Vsi ti pomilovanja in palice vredni mislavzarji naj me pišejo pokoncu v uho! Trikrat križ čeznje! Okrajšajmo nauke Buddhe in recimo: Vse skupaj ni nič ... $x + y = 0$. Slava ničli! Nirvana!

Obesil sem vso umetno izvaljeno in dolgočasno prepečeno modrost enkrat za vselej na klin in se zopet spametoval lepo počasi.

Tik svoje vile v Vöslavu sem imel velik, lep vrt. Postal sem sam svoj vrtnar. Vrtnaril in biljaril sem mirno in se dominal in šahal s slugo ... Veselil sem se nedolžnih rožic, veselil ljubkih ptičkov ... Nič več se nisem napenjal, da bi zmodroval in si pridomislil več, kakor je narava

dovolila človeškim možganom. Hvalil sem Boga, da me je zopet srečala pamet . . .

Kar sem dobil anonimno pisemce!

„Blagorodni gospod!“ mi je pisal neznan prijatelj, „Vaša dražestna soproga lovi z gospodom . . .“

Dalje nisem mogel brati! Čutil sem, kako mi je zavrela kri. — Strašne slutnje so se me lotevale! — Početskoma nisem hotel dalje . . . Bal sem se, da bo nekaj modernega, nekaj groznega! — Vrgel sem list stran . . . Pismo brez podpisa, sem si dejal, ni vredno, da bi ga človek pogledal.

Vendar me je zmagala radovednost; pobral sem papir in ga prebral do konca:

„Vaša dražestna gosa lovi z grofom Waldersdorfom slepe miši. Ne bodite vendar tako kani-balsko zabiti in stopite vsaj količkaj na prste za čast svojega imena! Pomagati Vam ne morem: pomilujem Vas pa, kar se da! Izvolite torej mladega lajtnanta in lepo soprogo včasih malo opazovati in se na svoje oči preveriti, da se Vaš odkritosrčni dopisnik ne laže, poročajoč Vam o nesramnem razmerju, o katerem si čivkajo že jari vrabci na strehah. Tako je, če vzame star dedec mlado dekle!

Z izrednim sočutjem Vaš vdani

Antidonžuan.“

Ondaj sem obstal, kakor okamenel. Bral sem podle vrstice drugič, tretjič. Razumel nisem nič več . . . Posamezne besede so se mi zdele rdeče, kakor pisane s krvjo . . . Začel sem divjati . . .

„Kdo je to pisal?“ sem kričal. Letal sem po sobi gorindol, si imenoval vse znance. — Pravzdaj mi je vendar prišlo na misel, da tako raziskavanje nima nikakršnega pomena. Naj bo ta nebodigatreba, kdor hoče! Glavna stvar je, da doženem docela, če je ona res . . . In Waldersdorf! Ta? — On, ki se ni nikdar posebno menil zanjo?!

Razburil sem se tako, da sem zarjovel kakor obstreljena zver. Razkosal bi jo bil, ako bi mi bila stopila moja žena ta trenotek nasproti! Silil sem se, da bi bil miren, silil sem se, da bi mislil . . . Vzel sem perfidno pismo, ga raztrgal na drobne kosce in jih teptal z nogama. Kmalu zopet sem jih zbral in sestavil, tako da sem lahko iznova bral brezimno novico. — Jokal sem se od jeze.

„Nekaj moraš storiti,“ si rečem potihoma.

Skočim v svojo spalnico, odklenem omaro, vzamem revolver in ga pripravim. Zdaj pa skozi njene sobe!

Iščem je povsod . . . Nje nikjer! -- Grem na vrt, skrijem orožje v žepu . . . Vrnem se, tresoč se po vsem telesu.

Tam ob balustradi zagledam spotoma svetlo žensko krilo . . . Požurim se . . .

„Stoj!“ zavpijem . . . Ona se obrne.

„Gospod, kaj velevate?“

Bila je hišna! Gledala me je vsa osupla. Takoj sem se spomnil, kar sem v svoji jezi pozabil — da je Ada na Dunaju!

Sčasoma sem se iztreznil. „Napreči!“ sem zapovedal in šel v svojo sobo.

Dolgo me je čakal voz. Umil sem si obraz, da bi splaknil sledove svoje vznemirjenosti. Kaj poreko posli? In čemu se razburjam, preden ne vem, ali je oni pisal resnico ali ne?

Mirno sem sedel v voz.

„Na izprehod proti Dunaju!“ sem velel slugi.

Bil je lep jesenski dan, jasen, nekoliko hladan. V svežem zraku sem se polagoma pomiril in si naredil svoj načrt . . . Vse sem premislil dodobra, popolnoma hladnokrvno uvažil vsak slučaj.

Dva, tri dni pozneje — včeraj sem se odpeljal skrivaj na Dunaj. Od mojih poslov ni nihče vedel, kam odhajam.

Ko pridem na svoj dom, ni bilo žive duše iz nobenega kota. Zvonilo je poldne.

Ključke sem imel s seboj.

Odklenem njene sobe . . . Nikjer nikogar. V spalnici Adini sem videl, da je bila pravkar tukaj!

Na toaletni mizici je ležalo vse križema . . . Srebrni glavnik je bil padel na tla. Pustila ga je,

tam bržkone v naglici. Pripognem se mehanično, da ga poberem; kar zagledam na preprogi posetnico! Zapisano je bilo na njej le malo besed z violetno tinto:

„Ponedeljek popoldne, kakor po navadi. Gotovo!“

Na drugi strani je stalo ime — Waldersdorfovo in njegov grb ...

Torej le res! —

On! Nikoli ne bi bil sumil njega, ako ne bi bil dobil tega dokaza. Nikdar nisem opazil, da bi se bil grof kdaj moji ženi kaj laskal. Ne, on je bil edina izjema! Dvoril je drugim, pa posebno ognjevito tudi ne. Vedno sem bil preverjen, da mu do nobene ni nič. Ade se je pa še celo — ogibal ... Ha! Ha! Ha!

In prav z njim se je zabavala ona tako imenitno, dočim sem jaz — jaz tepec — ljubke ptičke poslušal in zložno zalival nedolžnim rožicam. — O!

Pustil sem vse kakor je bilo prej, zaklenil vrata na koridoru in shranil ključe. Potlej sem šel v drugo sobo, manjšo, opravljeno orientalsko. Tukaj — sem slutil — ga sprejme Ada.

Ogledam si revolver in se skrijem za širokim, težkim zagrinjalom ob oknu.

Spuščena zastirala so milila svetlobo v razkošno opremljenem gnezdecu. Tiho je bilo tu, hladno in ugodno. V srebrnih košaricah so dehteale poslednje jesenske cvetice. Mirno so stale pisane majolike in krožniki iz fajenčine, kraseči stene, tako tudi nagačena papiga in Makartov šopek v kotu. V marmorni kamenici, podobni veliki školjki, so plavale zlate ribice. Čakal sem, čakal...

Ob petih je prišla Ada. Skrbno je zatvarjala in zaklepala za sabo.

Slišal sem jo hoditi po njeni spalnici. Potem je šla v salon, odprla oknico in sedla h klavirju. Začela je igrati enega onih strastnih Chopinovih valčkov, pa hipoma nehala in zaprla klavir. S kratkimi, hitrimi koraki je prišla v sobo, kjer sem stal na straži.

Stopila je k oknu. Za dosegljaj blizu tik mene!

Skoro se me je dotikala! Slišal sem jo dihati... Ako bi bila tačas vedela, kdo stoji tu čisto blizu nje? Toda ne, slutila ni ničesar! Pozorno je gledala skozi presledke v zatvornicah doli na ulico.

Odstopila je zopet in šla gledat na uro. Potlej je odprla miznico, vzela iz nje ključek in odprla malo omaro. Listkala je v zavitku pisem — menda njegovih!

Iznova je stopila k oknu. Komaj sem se premagoval . . .

„Že gre!“ je zašepetala, in osvobodilen vzdihljaj se ji je izvil od dna duše. Kako se ga je veselila!

Todtam je shranila zavitek v omari, jo zaklenila in mu hitela odpirat. Nepremično je poslušala . . .

Jaz pa sem vzel svoj nož iz žepa in zarezal luknjo v zagrinjalo.

Po stopnicah gori so se čuli lahni koraki. Rahlo so zažvenketale ostroge in sablja ob kamenu. Ada je odprla na stežaj, potegnila prišleca v svoj golobinjak in hitro zopet obrnila ključ.

Lajtnant Waldersdorf je stal nekoliko hladno pred njo . . . Ada ga je burno objela in poljubila strastno.

Vsa kri, se mi je zdelo, mi je vrela k srcu, ki mi je nehalo za trenotek biti . . . Oblak mi je legel na oči, in gledal sem ju le kakor skozi meglo. — Zdajle daj oba!

Nastavim revolver . . . merim . . . merim . . .

Roka se mi je tresla, pred očmi se mi je delala tema . . . Videl sem le dvoje pošastnih siluet. Iznemogla roka me je zbolela in mi omahnila.

Zlahkoma ga je prijela za roko in ga vedla k divanu.

„Ali je res, da me hočeš zapustiti?“ ga je vprašala s tresočim se glasom.

„Moram!“

„Zakaj? . . . Evgen!“

„Saj sem ti že povedal. Zaročil sem se.“

„Ostani moj!“ je prosila vroče. „Ne hodi od mene! Jaz sem čisto tvoja . . . Zakaj nočeš? Vsa tvoja . . . Ljubim te! Ali me nočeš tudi ti ljubiti? — Evgen!“

Grof se ni genil.

Igral se je nervozno s sabljo . . .

13.

Oklenila se je njegove roke, se mu privila in mu šepetala, pritikaje sence čisto k njegovemu licu, k njegovim ustnicam.

„Poslušaj me! — Ti si moje vse! Saj veš, da sem ti žrtvovala vse . . . Ne najdeš je nobene več, ki bi te ljubila bolj, kakor jaz! Na vsem svetu si ti moja edina misel, moj najslajši sen, moje najmilejše veselje . . . Prelomila sem zakonsko zvestobo — vse zate! — Toda, prelomila bi jo še enkrat — — Ostani pri meni . . . Tako te bom ljubila, da pozabiš vse drugo! — Kaj bo z menoj, če me zapustiš? — Ah, Evgen!“

Tačas so se slišali koraki po stopnicah. Oba sta planila pokoncu. Ali prišel ni nihče. Zopet je bilo vse tiho v gnezdišču . . .

Vprašujoče ga je pogledala in ga zopet potegnila k sebi na divan. Njiju lica so se skoro

pritiskala, in njene ustnice so se približale z očarujočo silo njegovim . . .

„Ne smem, Ada! Bilo bi zoper . . . Izkratka — bodiva pametna, ločiva se!“

„Odreci nevesti! — Zaročen si — moj Bog — koliko zarok se je že razdrlo! Piši ji: Gospodična, odpustite mi! Pozabite me! — Nočeš? — Evgen?“

„Zakaj ne bi izpolnjeval svojih obljub?“

„Ti si hkrati strašno tenkovesten . . . Torej, dobro! Izvrši, kar si tam obljubil. Potem se pa vendar lahko vrneš k meni?“

„Ada!“

„Nočeš?“

„Nikakor ne! In to je najin poslednji sestanek!“

„Tvoje zadnja beseda, Evgen?“

„Zadnja.“

Waldersdorf je vstal in odhajal. Toda ravno pred vrati se je ustavil in obrnil. Videl je Ado, klečečo ob divanu in skrivajočo glavo v velikih svilenih blazinah. Krčevito je ihtela od neznosne boli, in strastno so se stiskale njene lepe roke. Dobro sem opazil, kako se ji je sunkoma stresal beli blesteči tilnik, njeno ledevje, njena drobna gležnja.

Zlagoma se je vrnil grof k njej, zopet sedel in se sklonil nad njo . . .

„Ada!“

Pogledala ga je. On jo je poljubil . . .

Od njenega žarečega, zmage vajenega bitja je odsevala osvojljiva moč, diaboliska sila, ki je morala vkovati vsakoga. Govorila ni več . . . Samo gledala ga je, smejoč se s solzami — mu počasoma ovila roke okolo vratu — mu položila glavo na prsi — in mu gledala globlje in globlje v oči.

In ko ga je zopet vprašala: „Ostaneš moj?“ se ni več branil in se ji je, pijan njene lepote, vdal brez pomisleka. Ona je speljala njega v iznervo. Vse ženske počez, verjemite mi, so od hudiča!

Meni je bilo, kakor da mi lije žareče železo po žilah! Skoro sem omahnil.

Naslonim se ob zid — vzdignem zopet revolver — pomerim nasredi v medplečje med zlate huzarske ovoze na hrbtu njegove uniforme — oba sta bila komaj pet korakov od mene — pritisnem na petelina —

14.

Tačas se osvobodi tankoslušni lajtnant iz rok moje žene in vpraša nemirno:

„Ali nisi nič slišala?“

„Nič . . . Posla ni nobenega doma —“

„Dobro sem opazil šum.“

„Kdaj pa? Lepo te prosim, Evgen, nikar me ne straši!“

„Res, res — zdelo se mi je, kakor da bi bil kdo potegnil z žebljem po zidu in ga krušil.“

„Kje pa, Evgen?“

„Za tistole zaveso!“

Gre in pogleda pri sosednjem oknu . . . Zagrinjala pa, kjer sem tičal jaz skrit, se mu ni zdelo vredno razgrinjati.

„Nič ni . . . motil sem se!“

Toda ni se motil. Ravno preden sem hotel sprožiti, mi je izdrsnil potni kazavec od petelina — hkrati so mi odjenjali prsti, orožje mi je izmuznilo iz roke nizdolu. Vendar se mi je posrečilo, da sem ujel samokres srečno zopet ob zidu, preden mi je padel na tla.

Ko se je poslovil, je nekaj časa poslušala. Potem je šla iz sobe.

Tedaj sem izešel izza temačnega zagrinjala. Tiho sem odprl vrata v sosednjo sobo. Ves omamljen od tega, kar sem videl in slišal, sem stal precej dolgo oprt ob pisalni mizi. Nikakor nisem mogel misliti ne ene jasne misli. Mehanično sem vzel vseh šest patronov iz revolverja.

Kar se odpro vrata od hodnika, in v sobo stopi — ona!

Ker je bilo temno, me ni videla. Počasi, glavo zamišljeno proti tlom držeč, mi je prihajala nasproti vedno bliže k mizi.

Tam si vzame vžigalico. Prižge si svečo. Kar ji pade goreča sveča s svečnikom vred iz rok na tla.

Zagledala je bila mene!

Slaba vest se ji je ob tem nepričakovanem srečanju zbudila mahoma. Zgrudila se je, kakor od strele zadeta, ob stolu — kolena je niso držala več — že je klečala na preprogi. Strah jo je bilo — mene!

Nepremično sem stal pred njo, gledajoč jo, kakor gleda sodnik zatoženca. Izpregovoril nisem nobene besedice. Ta moj mir, ta moj molk ji je moral biti strašen! Stol, katerega se je prijela, kakor da bi iskala zavetja za njim, se je tresel.

Naposled je plašno vzdignila glavo in izustila boječe:

„O kako sem se prestrašila!“

Nisem se genil.

„Nisem se nadejala, da prideš danes . . .“

Jaz kakor prej.

Zdaj ji je bilo jasno, da vem vse . . . Knadi zagleda še moj revolver na mizi. Hipoma skoči — poklekne predme — povzdigne roke — prosi me odpuščanja — prosi me za življenje v imenu usmiljenega Boga — —

Ne da bi je pogledal, odidem naglo.

Še je klečala na tleh . . .

Šel sem v nožarnico in si kupil močan nož, kakor jih rabijo medicinci za hrustance.

Potlej sem si najel fijakarja in mu velel v Prater. — Zvečer sem šel v opero. Uresničile so se mi želje. Komaj sem pregledal z opernim steklom prvo vrsto nasprotnih lož, sem že zapazil mladega Waldersdorfa.

Po drugem dejanju sem šel k njemu in ga povabil v fin restoran. Odkraja se mi je branil. Vraga — sem si mislil — menda vendar ne, da bi kaj sumil ali slutil? ... Govoril sem zadosti zmirom in prijazno z njim in ga pregovoril, da je pristal.

Naročil sem šampanjca. Biljardirala sva do polidvanajstih. Zabavala sva se izborno. Nikdar še nisem videl Evgena tako židane volje. Pil je hitro in nezmerno, in neusehljiv mu je bil humor.

„Saj res,“ je vzkliknil sredi pogovora o raznoterih stvareh — „vi še ne veste: zaročil sem se! Letošnji manevri so mi bili usodni.“

„Čestitam. In vaša nevesta, gospod lajtnant?“

„O, to je tako naivno, nedolžno dete! Nezrelka, ein Backfisch sozusagen ... In kako resno zna ljubiti ta sveži, napol razviti otrok! — Njeni poljubi — ah — kako so sramežljivi! Nepopisno!“

„In vi ... jo ljubite resnično?“

„Kdo ne bi imel rad takega angelčka? Neizrečeno sem srečen z njo! O — in njena pisma! Vsa njena nepokvarjena duša mi je odkrita. Ali mi verjamete, da si mislim včasih: Nisi je vreden! — Verjamete?“

„Bežite, bežite, gospod grof! — Povejte mi rajši ime.“

„Slovesne zaroke še ni bilo, veste. Zmenila sva se, da bodeva uživala sladkost tajne ljubezni . . . In kako dražestno igra ulogo skrivne ljubice! Ena njenih prijateljic je bila zaljubljena, skrivaj zaročena, starši niso privolili: nesrečna ljubezen! Take „romantike“ midva sicer ne moreva doseči. Igrava se torej skrivalico — vsaj nekaj časa, kakor želi ona. Sicer pa vam lahko povem . . .“

Imenoval mi je mlado konteso iz imenitne obitelji.

Prihajal je vedno živahnejši in veselejši. Da ni pozabil piti, za to sem skrbel jaz. — Že se mu je začel zapletati jezik. Jel je bloditi . . .

„Kaj bi pa rekli, gospod grof,“ sem ga vprašal, „kaj bi dejali, ako bi se morali iznenada ločiti od svoje ljubice?“

„Haha — kaj!“ se je smejal grohotno. „Tistole bi zapel, — kako se že pričinja, da . . .“

Življenje je kratko —

Malo ljubezni,

malo sanj

in potem — servus, Nace!«

Pušila sva in se živo razgovarjala.

„Škoda te je,“ sem si dejal samprisebi, „škoda tako čvrstega mladega moža! Ali — jaz moram! Moja volja je neukretna! — Uboga kontesa! Nikdar več ga ne boš videla svojega lepega ljubčka!“

Tu je prevrnil lajtnant posodo, v kateri so se hladile šampanjske steklenice.

»La vie est brève ...

Un peu d' amour!

Un peu de rêve!

Et puis — bon jour!

Tararabumdiäh!« ...

je kričal venomer kakor čednik na paši. Bila mu je to — labodnica. Imel ga je že pošteno pod streho. Toda — pila sva dalje!

Natakala sem mu — vnic — še šentjanževca. Naposled se mi je zdelo dosti. Evgen ni mogel več govoriti, ne hoditi. Ob mizi mi je zaspal. Peljala sva se iz restorana v hotel prvega okraja. Dva natakarja sta ga vlekla izpodletavega po stopnicah gori.

Najel sem dve sobi, drugo tik druge. Slugama sem velel, naj naju ne bude prej kakor opoldne, in da ni treba nikogar k nama. Položila sta ga na posteljo. Odslovil sem ju neutegoma.

Zdajci sem slekel in izul najprvo njega, potem sebe in oblekel njegovo uniformo. Dolgo, dolgo sem gledal ta lepi mladi moški obraz, ki

je . . . ki je dobil pred kratkim toliko strastnih poljubov od moje žene!

„Zadnjikrat!“ sem zakričal nehotoma.

„Umoriti ga nameravaš?“ se vprašam, „njega, upijanjenega, ki se ne more braniti?! — Toda — ali ni delal tudi on proti meni iz zasede? Ali ni torej orožje enako? — —“

In zdaj vzamem nož — mu nagnem glavo nazaj, mu napnem vrat — sam Satan je brusil ostrino — lajtnant se ne gane — spi — močno sope — pritisnem nož na kožo — potegnem! In zašumelo in zabrizgalo je po zgavju — rdeče po posteljnem perilu — rdeče po zidu — rdeče po stropu . . . Njegova kri! — Odskočim — on odpre napol ugasle oči — ta pogled, ta pogled umirajočega — nikdar ga ne pozabim! — Postelja škriplje — telo se mu vije v silnih krčih — grgra — umira — sunki pojemajo —

Še dvojce urezov do mozga in dalje zarežem po opolzlenu mesu, zasadam mu ostrino med škripajoče sklepe — jezik mu tišči krvave pene . . . Izvršeno! Iztrepetal je! Nirvana!

Urno si slečem njegovo uniformo, ki je bila od krvi čezincez premočena, zlasti na desnem rokavu in na prsih. Potem se umijem, oplaknem in si oblečem svoje stvari.

Vse se je zgodilo tako hitro, tako tiho, da ni slišal nihče nič.

Ogledam se skrbno v ogledalu, zaklenem obe sobi, vzamem ključe in grem. Ko sem zjutraj od-

hajal, ni opazila živa duša, da nosim s sabo nekaj v papir zavitega.

Tako stopam preko Ringa pri vseučilišču. Ondi, na križišču, v gneči, vozijo vozovi počasneje. In tu se mi nasmehlja iz lične kočije — kontesa.

„O — kam pa?“ me nagovori z zvonkim veselim glasom.

Zganem se. Odkrijem se ji molče, stopim nehotoma s tlaku bliže in mahnem z roko proti Hernalsu.

„Pa kar peš danes?“

„Da. In kam vi, kontesa ...“

„V votivno cerkev. Molit za ...! Z Bogom!“

Gospod —! Kako mi je bilo takrat! Njen mili obrazek — tako ves poln mlade sreče — ves poln čiste ljubezni, prve verne ljubezni — ves poln srčnega zaupanja v prihodnjost — — kako mi je razoraval ta pogled vso dušo! In zdelo se mi je, kakor da se je za ginljiv trenutek spustil begotni angel poezije med prozaično množico ...

O gospod, gospod — ta pogled mi je trgal srce huje nego oni pogled umirajočega ...

Doma si sezujem čevlje in grem po prstih v spalnico svoje žene.

Ada je spala. Bleda svetloba nočne svetilke je obsevala nje obraz. Postojim, čakam v zadegli sobi . . .

Slišal sem, kako je vzdihnila v sanjah . . . Zdajpazdaj so se ji stresle roke do ramen. Prihajala je čimdalje nemirnejša. Prejkone je čutila mojo prisotnost. Vzdignila je roke, kakor bi se hotela braniti nečemu strašnemu. Tačas je izpregledala. Prestrašena je planila kvišku.

„Ti?“ — je izpregovorila plašno. Oprla se je na desni komolec, levica ji je drhtala pred prsmi.

„Ti si prišel, da me umoriš . . . Ah!“

„Narediva kratko! — Danes popoldne sem se preveril, da imaš vendar veselje igrati Romejevo Julijo! Glavna stvar je le ta, da imaš pripravnega soigravca! Slišal in videl sem vse. Prelomila si mi zakonsko zvestobo! — Še več! — Zavedla si me plegttega moža, ki je dal svojo besedo nedolžnemu dekletu, vzela nevesti ženina! Zakaj ti si ga z vsemi umetnostmi ženske koketnosti prisilila, da je prelomil svojemu dekletu obljubo . . . Ada! Oba maščujem — jaz! Oba, nesrečno nevesto in sebe, prešeštnica!“

„Ti hočeš pozvati Waldersdorfa na dvoboj?
In —“

„Ne —“

„Ali mene, moj Bog — kaj boš z menoj —?“

„Ne skrivim ti niti lasu. Ali, pravim ti, moja osveta je strašna!“

Vzdignila je glavo in si popravila lase, ki so se ji razpustili po obrazu.

„Ljuba Ada, ločiva se! Še danes pojdem odtod. Ti lahko ostaneš, ako te je volja in veselje.“

Globoko se je oddehnila . . .

„Toda,“ dostavil sem takoj, „preden se poslovim od tebe, ti moram še nekaj razodeti . . . Teh trenutkov, ki nama pridejo zdaj, se moraš spominjati vse svoje žive dni! In spomina teh trenutkov te ne reši nobena milost, nobena pokora, nobena molitev! Ti boš dalje živela nego jaz . . . ali vesela svojega življenja ne boš nikdar več! Zakaj do smrti, do groba ti bo žgal dušo ta prizor —“

Vzamem zavitek, razvijem papir —

„Tu ga poljubuj!“

In v naročje ji vržem — njegovo glavo.
Ha! Ha! Ha! Lepo, lepo. Ha! Ha! Ha!

Obledela je, omedlela . . .

Satansko veselje, divje, razkošno zadovoljstvo mi je prešinjalo vse žile kakor živ ogenj!

Ha! Ha! Ha!

In — zdaj sem tukaj!“ —

Čudni pripovedovavec je končal svojo fantastično povest — in planil zopet kvišku.

Ustopil se je pred modroslovca, pripognil život močno naprej in molče z groznim izrazom gledal zavzetemu poslušavcu naravnost v obraz. Na širokem, nagubančenem čelu so mu stale goste kaplje znoja. V črnih, srepih očeh pa so se kradoma vnemali in hitro ugašali preteči bliski.

„In čemu sem tukaj? — Toda, štejmo! Ha! Ha! Ha! Štejmo! Računajmo!“

In broječ na prste je kričal divje:

„Takoj vam presekam gordijski voz. O — enovita stvar! Vidite: $x + y = 0$. Ljubezen? Nič! — Sreča v obitelji? Nič! — Zakonska zvestoba? Nič! — Slava? Nič! — Čast, nesmrtnost? Nič! — Vse naše življenje, ves naš neumni globus — nič, nič, nič! Meni Hekuba! Slava ničli! Nirvana! Ha! Ha! Ha! Nirvana!“

Tedaj potrka nekdo na vrata. In preden se oglasi modroslovec, vstopita resen bradat gospod in za njim sluga v livreji.

„Dober večer! Oprostite blagovoljno, takoj se pomeniva!“ se obrne prvi z lahnim poklonom k visokošolcu, položi razgretemu nesrečniku roko na čelo in mu pravi mirno pa odločno: „Ljubi moj, čakajo nas doma!“

Doslej tako divji mož se umiri kar vidoma. Meže se praska kakor opica in se poslavlja, šepetaje filozofu na uho:

„To je — detektiv! Me že imajo! Premalo sem bil prebrisan! V kratkem me obesijo! To vam garantiram. Smola! Pa saj boste brali v časnikih. Kokodajs me bo . . . Shakespeare's blutrünstiger Humor — to vtakne prav gotovo kam vmes! Kokodajs je prismojen ves, kar ga je. Pa vsi ljudje ne moremo biti pametni! Zastrantega ne bodite slabe volje! Proklete babe! Kanacije! Slava ničli!“

Odhajal je s slugo in se poizkušal držati ponosno in važno.

„Ne ponujajte mi stola, hvala lepa, gospod doktor,“ je dejal bradati gospod in se predstavil. „Oditu mi je takoj. Le nekaj! Kajne, ta mož, moj nesrečni svak, vam je pripovedoval strašne stvari? Slišal sem ga kričati zunaj . . .“

„Da, da, gospod! Zaklal je včeraj grofa Waldersdorfa —“

„A kaj še! Razžalil ni nobene muhe! Zmešale so ga pretirane moderne povesti, ki godejo toliko o prešeštvu. Oni grof mu je včasih tudi kakšen princ ali knez ali milijonar ali kaj takega iz boljše hiše. Moja sestra Ada — gotovo je govoril mnogo o njej — je umrla že pred leti. Potem je preveč bral in pil. Stanujeva tu spodaj v prvem nadstropju. Nad svojo pisalno mizo in po vseh

stenah svoje sobe ima z lapidarnimi črkami zapisano svoje bolno geslo: „Slava ničli! Nirvana!“ Včasih mi takole uide in prodaja prešeštvo in krvave klobase. In nič ga ne veseli bolj nego to, če dobi koga, ki se zgraža ob njegovi povesti... Čuden navihanec, kajne? Pa brez zamere! Lahko noč!“

Ata Žužamaža.

„Gori! Gori! Gasit, ljudje božji!“ je vpila dekla pri vodnjaku sredi polževske vasi in mahala z rokami. „Ježešta, kako se to grdo kadi!“

„Gori-i-i!“ se je drl na vse grlo pastirček, ki je pribežal s polja. „Županov kozlec! Trara!“

Tedaj je pomolil Debelogledov Blaže glavo skozi okence in pozijal iz bajte.

„Bo pa spet treba trobiti,“ je godrnjal zaspalo. „Pa taka vročina! Ali mora biti res ravnozda, po kosilu, pa pasje dni? Še sedeti se mi ne ljubi na solncu, nikar pa napenjati se, primojzelen!“

Polagoma je zlezel v društveno opravo, stopil pred kajžo, zamežal, se napihnil in jel trobiti, da so se mu majale škrbine. Ves potan je lazil po vasi od kapka do kapka gorindol in zatrobil v vsako vežo posebej, kakor bi hotel mrličje sklicati še

pred sodnjim dnevom. Kmalu je sodelovala tolpa psov in psic z mešanim zborom. Dosti so pomagali tudi otroci, zlasti pa Žlicoliznikov France, ki je bil plat zvona tako silno, da se je razlegalo daleč naokrog in odmevalo od bližnjih gora.

Debelogledov rog, Žlicoliznikov klenkot in pasja godba so zbudili vse Polževčane, kolikor jih je ležalo ali doma na klopeh ali spalo na travnikih v senci voz ali počivalo v zahladju bukovega gozda. Zdramili so se pa tudi sam ata Joža Žužamaža, župan, posestnik, gostilničar in obenem načelnik polževskega prostovoljnega gasilnega društva.

Pomalem so se gasivci zbrali konec vasi pred skednjem Švedronove Mice in se postavili po vojaško v dvoje vrst. Semkaj je privrelo vse živo vaščanov občudovat junake s svetlimi čeladami. Skoraj stepli so se za prostor; posebno ženske, glava do glave, so bile kaj nagle jeze in se suvale in brcale. Najbolje pa so se imeli paglavčki, pričakujoč narodno veselico ali nekaj podobnega.

Naposled so prihropeli na kratkih nogah okrogli ata Žužamaža. Od vročine so utripali z očmi. Prvega gumba pod grlom in pa četrtega nad želodcem si niso bili zapeli, bodisi da niso utegnili, bodisi da bi dihali laže. Desno nogo so si obuli v nov škorenj čez hlačnico. Drugega pa niso mogli najti. Vteknili so torej levo nogo v star čevelj in v naglici pozabili za usnje potlačiti potezačo, ki je prijateljsko vzdržavala levo hlačo

daleč od tal in jo varovala pogubnega prahu. Vendar jih ni motilo vse to prav nič. Bili so preverjeni, da take malenkosti ne morejo škodovati jekleni disciplini. Bistro so pregledali in prešteli moštvo.

„Fu, fu, trinajst?“ so sopihali in srdito potegnili z levico dvakrat po obritem rdečem obrazu. „Število nesreče. Nerodno. Trinajst pa ne, fu!“

Obupno so se spogledavali gasitelji.

„I, saj ste vi sami štirinajsti, oča!“ si je dovolila opomniti stara Švedronova Mica, škrbasta ženska s kljukastim nosom, ki se je smelo usosedila blizu župana. „Pa je vse nesreče konec!“

„Molči, žlabudra, ti, ki si samo sestrična moje ujne, torej že precej mrzla žlahta!“ so jo zavrnilo župan. „D drugega te ni, fu, kakor jezik, Mica! Koder se štuli vmes stara brenča, tam je šele nesreče začetek!“

Tedaj je privoglaril izza Čepinove prodajalnice Morakov Jurček.

„Stopi no, Jurček, stopi!“ so ga vabili tovariši in ga porinili na levo krilo.

„Pozor, fu! Glave pokoncu! Stegnite kolena! Kolikokrat naj vam to še ponavljam? Debelogledov, zapni si suknjo! Ali boš nag gasil? In ti, Morakov, kaj se držiš tako žalostno, kakor bi te bila krota brenila?“

„Le korajžno, primojzelen!“ je svetoval tiho Blaže, ki je lani odslužil vojake. Ata Žužamaža pa so nadaljevali:

„Tiho! Poslušajte me, vrli gasivci in sploh vsa polževska vas! Nevarnost je velika, fu. Ali ne slišite, kako zbija Žlicoliznikov še zmeraj v zvoniku? In morebiti niste tudi slišali, kako na glas je znal trobentati naš Blaže? Nikarta se ne smejajta, ti, Miha Žaboglav, in pa ti, Morakov Jurček, cvet malopridnosti, ki si zamudil naš ogenj za troje minut! Pa kaj sem že dejal? Je že res ... Možakarji! Slaba se nam godi: kozelce nam zažigajo. Ampak tole vam pravim: danes se nam ponuja najlepša prilika, da pokažemo vesoljnemu svetu, kaj premoremo mi, previdnost in pa naša brizgalnica. Ako stori sleherni od vas svojo krvavo dolžnost, bomo izlahka premagali z združenimi močmi vso čiherno nevarnost. Tako bi jaz mislil, in ali ni res tako? Zatorej nikar ne bodimo preplašeni in zbegani, ampak pripravimo se mirno gasit! Zahvaljujem se vam vsem skupaj, da ste prišli pomagat, in vas pozdravljam prisrčno! To je tisto, fu, kar sem vam mislil povedati. Zdaj pa, mislim, smo se že zadosti pogovarjali, in najpametneje bilo, da se neutegoma lotimo svoje naloge! Torej pa, možje, nujte, pripeljajte našo brizgalnico izpod Švedronovega skednja, da jo pregledamo, če je vsa v redu ali ne. Fu.“

Po teh besedah so si obrisali ata uznojeno čelo, pogledali, če še gori, in videli, da se vali črnkast dim proti nebu v lahnem vetru nekoliko proti večeru, in da šviga plamen ob levem koncu za več mož visoko.

„Kozlec je star, zanikaren, prazen,“ so si mislili. „Tako ali tako bo treba postaviti novega. Od hiš stoji dosti daleč, na samem . . .“

„Gospod Čurimánguri“ so se obrnili k dolgemu, bledemu človeku, „prosim, stopite malo bliže! Že večkrat ste mi pomagali kot občinski pisatelj. Kdo zna bolje sukati pero nego vi? Kako lepo ste opisali enkrat našo tombolo, drugičrat pa kegljanje na dobitke v „Piščalki Resnice“! Bodite tako prijazni pa dobro pazite, kaj bo. Zvečer imamo pečene race.“

Petorica najmočnejših gasivcev je uridala in privlekla brizgalnico.

„Stran, otroci in babnice!“ so kričali ata Žužamaža. „Stran iz ozirov na javno varnost, red in mir!“

Birič Martin Krivokrak je odganjal in odrival množico. Možu je bil hrbet visok, upognjen in drobne nožice tako krive, da so ga dobri prijatelji radi ubadali s starim dovtipom: ali ima troje človeških nog, ali le troje biriških sabelj?

„Obrišite prah in pajčevine!“ so zapovedali načelnik. „Namažite kolesa! Nikarte se ne pre naglite! Ne uide nam ogenj, ne, nič se ne bojte!“

„Tamle je pa luknjica!“ je oznanil Morakov Jurček.

Žalost je obšla župana: v brizgalni cevi je zevala široka luknja.

„Možje,“ so se ujezili ata. „Kdo je pa to naredil, kaj pravite?“

„Od mraza je počeno,“ se je oglasil Morakov.
„Od mraza, pa od ničesar drugega!“

„A, kaj boš tako govoril, Jurček,“ je dejal Miha Žaboglav zaničljivo. „Od mraza! Kaj to, od mraza! En pehar krompirja grem pa še zmerom stavit, da ne. Od kakšnega mraza neki, pa kdaj? Zdaj? O svetem Jakobu? Tako se ne govori. Le stojte, bom pa jaz eno zinil, meni verjemite, ne pa Jurčku! In takole porečem, da je to nalašč kdo izrezal s pipcem. To je, to! Pa naj kdo dokaže, da ni res, če je res!“

„Ne boš kaše pihal, Miha!“ se mu je rogal Blaže, ki je bil segel s kazavcem in srednjakom v votlino in izvlekel gnezdece s tremi mladimi miškami na dan.

„Ta je lepa!“ so se hudovali ata Žužamaža.
„Ti, Jurček, takoj po krojača! Pa le hitro, ti si najbolj spočit, ki si prišel zadnji. Ti pa, Krivokrak, nesi miši tajču, konjedercu, da jih ubije in zakoplje po zakonu!“

Tačas so prihiteli mati županja in se prerili do moža.

„Joža, še ne greš gasit?“ so ga priganjali na prva usta. „Kaj si tako kesan, Joža? Pojdi no že vendar, slišiš? Kaj pa misliš pa še mečkaš in se obiraš in dolgo ogleduješ? Hiti Joža, če ne izgubimo stog, Joža —?“

„Jo-oža? Jo-oža?“ so jo oponašali razkačeni ata. „Čemu si sem primencala kavkat in kokodajskat, to bi rad vedel, Polona! Kaj me boš

neki toliko izpraševala! Kaj te briga moj ogenj! Skrbe naj te rajši tvoji piskri doma in tvoje kozice, kozelcu sem pa jaz gospodar! Glej, da se mi spraviš, čenča Marina.“

Mati županja že dolgo niso slišali takih besed, zato so se jim tem huje pokadile pod nos.

„Viž, Joža, kakšen si?“ so se začeli jokati. „Zato sem ti že šestindvajset let dobra zakonska žena; zato si prizadevam in se ubijam noč in dan huje od zadnje kravje dekle; zato nosim same stare cape; zato pazim, da ne uide noben vinar, zato: da mi ti, Joža, še ne privoščiš prijaznega odgovora! Kaj me boš tako dajal pričo tujih ljudi! Zakaj si tak?“

„Ne bodi no tako preklemansko sitna, Polona!“ so zaropotali ata Žužamaža, potem pa začeli vendar nekoliko rahleje: „Lej, ljuba moja! Letina kaže prav lepo. Čast svetemu Donatu: toča ni pobila že nekatero leto. Čast tudi svetemu Antonu Padovanskemu: dobro se nam ravna živina. Čast in hvala Bogu in vsem svetnikom: hčere sva srečno poomožila in sinove dobro pooženila vse; zdravi smo vsi; vse bi bilo kakor nalašč —“

„Kaj pa hočeš še povrhu?“

„Ognja ni bilo nobenega, da bi ga gasili, lej, Polona, ognja!“

Županjo je zagnalo kar nazaj.

„Moj Bog, Oča nebeški . . . zmešalo se mu je!“ so vzdihnili in jezusovali, da se je komaj slišalo.

„Čast in slava tudi sveti Katarini: zmešalo pa ne! Poslušaj me malo, Polona! — Že teče peto leto, kar smo tukaj na Polževem osnovali prostovoljno gasilno društvo in kupili brizgalnico. Početkoma smo jo vlekli večkrat vunkaj k potoku in pobrizgali za vajo vse domače strehe, celo cerkveni stolp do jabolka. Kaj nam je koristilo to? Otroci so se nam smejali, da hodimo vrabce plašit in mačkam nagajat. Imeli smo drago gasilnico, imeli gasivce, imeli vode dosti, vode čisto blizu — pa kaj nam je pomagalo vse to, ko pa le ni hotelo in ni hotelo goreti nikoli nikjer! Dokler ni bilo društva, so se vsaj še vnele saje v kakšnem dimniku — zdaj se pa za zlomka ni pokazal najmanjši plamenček!“

„Le Boga zahvali na kolenih, Joža!“

„Stoj, Polona! V sosednji fari, v Pridolju, pa imajo vsako leto po en večji ali manjši požarček, dasi je njih vas manjša od naše. Zato se je Luka Bradač, njih poveljnik in moj najhujši zoprnik, lahko postavljaj, ker ga je hvalila Piščalka Resnice. Jaz revež sem pa zastonj čakal ognja in slave.“

„Sveti križ božji!“ so hiteli županja in sklenili roke. „Ali si res obseden? Pa gasit pojdi, gasit! Zdaj je že zadnji čas! Poglej, s kakšno ihto gori! Bog nas varuj in sveti Florjan!“

„Devet let je lezel polž pohlevno čez plot in srečno prilezel skoraj do vrha. Kar izgubi potrpežljivost in začne dirjati, mrha razposajena!“

Pa kaj kmalu se mu izpodleti, in prevzetnež pade z višave v lužo. Taki polži smo tudi mi Slovenci, posebno pa ti, Polona! Vse bi radi naenkrat, naposled pa gagamo v mlaki.“

Tako slabo se je iztekla pravda županji, na veliko veselje Švedronovi Mici; zato so se takoj vrnili domov.

Medtem je prišel Krivokrak, malo pozneje pa Morakov Jurček; z njim je nekako trdo koracal težko pričakovani krojač Žane Gnidica s predrznim obrazom pod okroglim slamnikom, nahrenem veseljaško po strani. Ob sencih si je bil počesal lase v krasne šestice in si nateknil za desno uho viržinkino slamico. Roke je leno tiščal na hrbtu pa kaj zadovoljno povzdigaval svoj potlačeni nos.

„Živja, mi ga pa pihnema, k sma iblanska srajca!“ je govoril neopotikoma. „Dobr dan, gspud žpan! A Šiška guri? Ke pa maja tista lukna, k sa zavl ne gspuda špeca pume puslal? Aha, že vidm, ma precu naredl. Kdu b s biu nek mislu, de m jest kirkat s ta velka šivanka pumagu vogen panat! Tkula Iblan čast delama! Ti poba tletla zadi, če nauš hitr na mir, zastopš, te m kar na cvirn ubejsu! Se uš ti mene anku, firbec? Gspud pulcaj, nej ga no fokneja pa mal za ušesa pušlataja, gungala, k se tamla skriva . . . Oh, gspud žpan, oni še na veja ne, kašn salabolsk cigulimiguli mam tukila not u buč dons, k je ta zaspan pundelk. Voda sa m tist ta velk doftar

na Duni vojstr prepovedal, de na staknem kešnga raka u želosc. Vidja, raka se nazarensk bujim, jeruš je pa tud prmejšn drag. Tkula hdu je na svet!“

„Če je žeja prevelika!“ je dodala Švedronova Mica, ki jo je grizlo, da sme Gnidica sam toliko govoriti.

„Kua prauš? O — s ti tuki? Srečne uči, serbus!“ jo je pozdravil, vdevaje nit v šivanko. „Ti jo pa še poforzaš! Le mene glej, mene, ne pa kekila preke drugm! Viš, Mica, k s fletna kukr žabi pildk, mene lohka duboš, če maš kej beca. Na puf se pa nauš bigecala zmana. Krokarn pa grlca, res en nobl par! Va frontala same torte s krumpirja, pečen led pa kebrou med pa špencirala po Štelnarjh, če se t nau fržmagal, sapra di binguli!“

„Te pa tudi ne vzamem, če bi bil ves zlat. Maram moža!“

„E — tud stara koza liže rada su. A mislš namara, de m jest tak vosu, de m klobasa za psam nosu? Ja, figula! Pa spet ploh ulec na pepelnična sreda, k s soja mladust zafrečkala pa še zmiram zbiraš, kukr b bla res Buh ve kuku lepa.“

„Le sam sebe se primi za nos, ti grda roba!“

„Kua —? A men poješ? Pe na spat! Na bod tku štmarna! Veja gspud žpan, natihm s pa misl, tala Žane Gnidica je n salamensk fletn dec . . . Mica, Mica, ti s od muh! Kir tiče lovi, na sme s palca mahat! Marsktedn b za n kic . . .“

„Šivaj, šivaj pa molči, ti pijana goba!“

„Tok na bod no! Kaj se špetiraš pa gmej guvariš zmani, kukr kešn forštarsk baraba!“

„Mica, tiho!“ so zarentačili ata Žužamaža.
„Kaj ga motiš!“

„Pa res, de. Križ kraž babe draž. Ala —! Kumi sem dobr začeu šivat, se m pa šivanka zlom! Sapra di binguli — na, ena sama sm mou, pa naraunast odtam sm ja naroču, k se afne guncaja, z Amerike. Dva cifa sm dau zajna. U celm Pariz take nimaja ne. Jazasta na! Viš, Mica, kaj s nardila s sojm ta dougm jezikam? Ti poštajna ti, tku se pa že na grema! Na usa ta jeza ga morma preci še n frakl... Tok nej pa le zrau ostaneja, gspudi, pa hmal kej pišeja! Kistjont! Živja!“

„Vrag vzemi vse žganjarje!“ so se zdramili ata Žužamaža, ki so bili poslušali zgovornega krojača v nekaki omotici. „Morakov Jurček, teci nam zdaj po Ahačurjevega Šimna, po čevljarja!“

Poslanec je odhitel, župan pa so se ozrli po ognju in videli, da je leva, zapadna polovica kozelca že vsa v plamenu.

„Kje je Ahačur?“ so zarežali, ko se je vrnil sel. „Ga ne bo?“

„Na-a!“ je odgovoril Jurček.

„Kaj? Zakaj pa ne?“

„Noče.“

„Lažeš!“

„Res. Mož je kaj na debelo ustvarjen. Toliko me je zmerjal, da sem si zapomnil komaj polovico, in še klel je vmes, če se ne motim, in takole se je zadiral vame: Ti, Morakov, je dejal, in s tabo vsi drugi Jurčki, kolikor vas je polževskih gasivcev, vi boste toliko časa uganjali neumnosti, da se bo ves svet smejal naši vasi; to ti moram povedati, ker mi je že dolgo na jeziku. Bog ne prizadeni, da bi jaz kdaj zabavljaj prepotrebnim gasilnim društvom vobče — tega nikoli ne! — ampak moje besede so posvečene samo Vam šalobardam! Ali niste lani pobrizgali moje hiše, dasi ni gorela, in mi namočili skozi okno usnje in tudi čisto nove škornje, najlepše izmed vseh, kolikorkoli sem jih še kdaj izdelal gospodu župniku, prekleti norci? Tega se torej ne meniva, je dejal, da bi vam hodil jaz pomagat. Jaz že ne, je dejal, kratkonikar ne! Pa je dejal, zdaj pa le glej, Jurček, da se izkidaš izpred mene, je dejal, če ne, je dejal, te pa tako zaženem, da v oblakih zmrzneš! Nato pa menda ni nič več dejal, ker sem jo naglo potegnil vunkaj!“

„Oh, luknja, luknja!“ je zatarnala Švedrova Mica. „Kaj bo pa zdaj? Le kdo jo bo zamašil, oh, to luknjo!“

Poparjeni so pobešali gasitelji glave; vse ljudstvo je obračalo plašne oči na župana in nestrpno pričakovalo rešitve iz strašne zadrege.

Mirno pa so vzdignili ata Žužamaža desnico. „Žaboglav!“ so mignili. „Po padarja!“

Strme so se pogledovali Polževčani pa Polževčanke in občudovali bistrournost župana.

„O, ta je pa vredna cesarskega srebra!“ je zapela Švedronovka. „Ta pa ta! Lahko rečem, že petdeset —“

Kar zadone iz daljave zategnjeni, vedno bolj razločni glasovi roga . . .

„Primojzelen,“ se je zavzel Debelogledov Blaže, „to je pa Rojnikov Lojze! Neznansko na dolgo jo zavija — Pridoljšani nam prihajajo pomagat!“

Tedaj so poskočili ata Žužamaža pokoncu, kakor bi jih bil pičil najhujši gad.

„Krivokrak, Krivokrak,“ so zatulili, „skoči h kozelcu, kar najhitreje moreš, in straži naš ogenj, Pridoljšane pa odpodi! Bomo že sami pogasili. Reci jim: zapik!“

Ta hip pridirjajo Pridoljšani v divjem diru z brizgalnico skozi Polževo in drdrajo čez most proti pogorišču.

„Morakov,“ so veleli osupli ata Žužamaža, „le urno po moja dva konja!“

Zdaj sta dospela Žaboglav in ranocelnik. Ta je prišil zaplato od zajčje kože na zevajočo cev in zadelal zacelino s smolo. Ne dolgo potem je prignal Jurček črnomarogasto kravo z bombkom in izguranega konja, vtopljenega v mladostne spomine. Nemudoma so ju vpregli.

„Vaš Ficko je bil sam doma,“ se je opravičeval Morakov Jurček, „z drugim konjem je

peljal hlapec v malin. Sem pa pri Žlicoliznikovih izprosil Bimbo, da laže potegneta obadva skupaj, šarec in ica.“

„Pozor!“ so ukazali ata Žužamaža. „Stopaj! Bistahor, Ficko! Le zatrobi, Blaže, le! Ajs, Bimba!“

Z oglušivim vikom in krikom so planili bosi Polževčančki narazen in jo ubrali pred brizgalnico naprej. Precej pred strojem so korakali ata Žužamaža po petelinsko vstric Jurčka, ki je brzdal živali; ojesu na desni, na častni strani, je mukala krava, Ficko pa, kavalir, je krevsal priročno na levi. Zadaaj so se pretepali društveni člani za pravico, kdo se sme peljati, kdo ne; v majhni razdalji pa jih je spremljal radovedni spol.

„Prav pametno se mi zdi, da je Jurček privlekel Žlicoliznikovo iciko,“ so moževali oča župan sami s sabo. „Dva konja bi se utegnila prenageliti in našo drago plačano brizgljo zvrniti v kakšen jarek. Tako bo pa goveja modrost zadrževala konjsko vihravost. Lej . . . kadi se zmeraj lepše! Najbrže je Krivokrak že zdavnaj odpodil nepovabljene svate.“

Nenadoma pa je začela Žlicoliznikova Bimba zavijati oči in vohati po zraku. Ata Žužamaža so se prepirali še več let pozneje s pričami o tem, kaj je kravi skalilo mir srca: ali vrišč otrok, ali mrtvaški trara Debelogledove trobente, ali vpitje ženskih, ali pik brenclja, ali dim s pogorišča? Švedronova Mica je trdila venomer, da je zdražil čuho edinole Ahačurjev pastirec, ki je mahal pred

njo s slamnikom in jo plašil: „Sika tika potrpika pet šest bz bz bzzzz!“ Bimba da je mislila, brenclji lete, pa da je vzdignila rep in zbezljala po stari kravji navadi.

Obenem je vrgel Ficko ušesa po sebi, poskočil in se splašil; tako sta jo ustrigla obadva na levo mimo mosta okolo cerkve in farovža nazaj in čez Krivokrakov zelnik v županovo ajdo. Vendar je vedno krava ostala vodilni duh. Za njima se je drevila drhal ognjegascev in občinstva. Sredi njive se je zapeljani konj ustopil in zaplel v jermenje.

„Mu!“ je rekla krava, Ficko pa nič.

„Držite konja! Primate kravo, kravo!“ so kričali Polževčani. „Kam pa vaju nese zlodej? Eha, Ficko! Liska, na! Kuga ti goveja! Bimba, na!“

Le načelnik, trobec in pa dopisnik Čurimanguri so zaostali pred vodnjakom. Ko so bili namreč ata Žužamaža zaslišali za sabo puhanje zdivjane mavre, so padli iznenadeni sredi luže na trebuh, torej še nekam mehko. Za njimi je bil stopal Blaže; ves zamaknjen v svojo trobento je gledal v višave, se spoteknil nad načelnikom, padel nanj in mu zatrobil še nekaj malega prav ob blizu na uho.

Ta trenotek se pripeljajo vračajoči se Pridoljšani mimo žive kopice.

„Dobro jih je izpokal Krivokrak,“ so si mislili ata Žužamaža, ki so bili pod težkim Debelogledovim telesom v hudi stiski. „Bog daj, da bi

vas lačen medved požrl na tešče!“ so želeli natihem; govoriti niso mogli nič, ker je ležal Blaže podolgoma na njih in kazal sosedom jezik in osla.

Pridoljčani se obema pristrčno zasmejajo, veselo zaukajo in izginejo za gostim oblakom prahu.

„Fu, fu!“ so puhali ata Žužamaža s pojemajočim glasom. „Gospod Čurimanguri, tega pa ni treba opisovati! — Blaže, spravi se no že z mene, neroda nerodna, fu, fu, fu.“

Debelogled jim je hitro ustregel, vstal in pomagal tudi načelniku na noge.

„Jaz ti že pokažem — fu — lastnega župana tlačiti in valjati po lužah!“ so mu zažugali ata in mu pripeljali pri tej priči tako za uho, da se je zdela Blažetu še drugi teden spomina vredna.

Ko sta doigrala svoje olimpijske igre, sta se nekoliko posušila pri vodnjaku; potlej pa sta krenila za beguncema, ki so ju bili ustavili pri Čepinovem plotu in odvedli na cesto.

„Ta krava ima devet hudičev v repu kakor mačka,“ se je izgovarjal Morakov Jurček.

„Ti že ne boš več vodil! Si preneumen. Še krave ne znaš krotiti, fu. Žaboglav, vzemi ti vajeti pa bič! Hi hot, Ficko! Blaže, fu, le zatrobi nam spet!“

Tako so pridelali zopet nekaj minut zamude. Zavili so jo nazaj mimo cerkve in vodnjaka proti mostu; tu jim je prišantal naproti Krivokrak. Ves potrtno je stopil pred župana:

„Pridoljčani so . . .“ Glas je zastal biriču v grlu.

„No, no? Kaj so, fu, Pridoljčani?“

„So nam . . .“

„Ukrivim te kakor klobaso! Žužnjaj dalje!“

„So vse pogasili.“

„O ti prekleti hudič!“ so zadijvali ata Žužmaža in se prijeli za glavo. „Ni mogoče. Ni res!“

„Pa je.“

„Pa ni!“

„Pa pogledjte sami, gospod župan!“

„Tako si nam torej stražil? No, pa si res lep varuh pravice, da ti uničijo ogenj pri belem dnevu, pred nosom. Sram te bodi, fu!“

„Prosim, nikarte mi ne zamerite!“ je ponižno zakrokal Krivokrak. „Saj sem vašo prepoved oznanil precej in razločno, pa so mi jih dali pridoljski gospod župan, njih načelnik, po grbi —“

„Mi jih ,je dal‘, se reče, ne pa ,so dali‘. Razumeš?“

„Mi jih je dal Luka Bradač po grbi . . .“

„Tako je prav, vidiš. Dalje!“

„Po grbi —“

„Ali hudo?“ se je zanimala Švedronova Mica. „Koliko jih je pa bilo?“

„Boš tiho, Mica?“ so jo zavrnila ata Žužmaža. „No, Krivokrak?“

„Po grbi. Potem sem moral še pomagati, povrhu pa očitke požirati in toliko preslišati, da ne morem povedati, Bog pomagaj, da se ne lažem!“

„Pa bi bil iztegnil jezik!“

„I — saj sem jim rekel takoj: ‚V imenu postave: zapik, zapik! Nikarte ne gasite ognja svojega bližnjega, da se tudi vam ali vašim otrokom ali otrok otrokom ne zgodi enaka nezgoda. Obrnite in vrnite se srečno domov in ne dotikajte se zapikanega ognja!‘ Jim nisem dobro povedal? Pa so se mi samo smejali, in župan so mi rekli, naj se dam na pustni torek po večerji kronati za kralja vseh norcev.“

„Poberi se mi izpred oči, da te ne vidim več!“ so se zadrli ata Žužamaža. „Pa le hitro, ali bo druga, ti izdajavec, ~~ti kajon~~, ti češpljev mož, ti tutka prebridka ti taka!“

Ko so prihiteli polževski gasivci pred kozlec, se je dvigal le tuintam redek dimček od premočenega lesa; vsled vzhodnega vetra in prizadevanja sosedov je bila pogorela samo zahodna polovica bran.

„Je že amen!“ je bleknila Švedronova Mica. „Zdaj pa gasimo, če imamo kaj!“

Ata Žužamaža pa so stopili na krtino in začeli:

„Molči, Mica! ~~Takaj se preveč govori, govori!~~
— Možje! Gasivci! Tako žalostnega govora, kakor bo zdajle moj, menda še niste slišali in ga tudi ne boste svoje žive dni . . . Imeli smo ga, imeli ogenj, ki je gorel tako lepo, da že dolgo nič takega! Že smo se veselili ugodne prilike, da pokažemo strmečemu svetu svojo gibčnost in urnost — pa pridejo hudobni tujci in nam pokvarijo

nedolžno veselje. Naš je bil požar! Za nas in za naše otroke! Naš je bil kožlec! Naš je bil našega kozelca dim. Ali smo se morebiti mi kdaj vsiljevali, kadar je gorelo v Pridolju? Nismo. Zatajili smo se, ostali doma, češ, naj uživajo sami. Pridoljčani pa nam povračajo dobro s hudim. To je narobe. Take sramote ne smemo trpeti! Mi smo prvi zagledali ogenj! Mi smo zatrobili prvi! Mi smo zvonili prvi! Mi smo se zbrali prvi! Mi smo mi!“

„Mi smo mi!“ je vpilo ljudstvo.

„Ljubi moji Polževčani! Rešimo čast svojega imena! Kdor ~~misi~~, da ve, kako bi to naredili, ta vzdigni roko!“

Nihče se ni genil; zato so se postavili ata Žužamaža še mogočnejše na krtino in zarobili besede takole:

„Kaj vam pravim, prijatelji in prijateljice! Stvar ni tako težka, kakor mislite. Pa kaj sem hotel že povedati? Je že res! Mi smo rekli: zapik! Da so Pridoljčani pogasili, to ne velja nič. Zažgimo spet tam, kjer je nehalo goreti! In môra naj me hodi tlačit vsako noč, če ne ugasimo lepše nego oni nevoščljivci!“

„Živio Žužamaža!“ je kričal narod.

„Dobro govoril,“ so kimali starejšine, svetovalci, veljaki in višji očaki. „Toliko pa smem reči,“ je hitela Švedronova Mica, „prejšnja beseda je bila srebrna -- ta je pa zlata!“

Po mnogem trudu so Polževčani umahali in zanetili ogenj, ker so si znali pomagati s petro-

lejem in kovaškim mehom; zopet je švigal zubelj proti nebu.

„Zdaj pa ne smemo več odlašati!“ so dejali ata. „Kdor le predolgo čaka, ta zamudi pravi trenotek! Mislim, da ne bo napak, če počasi poizkusimo. Iz luči, fantiči in dedle^{ta}! Odpik!“

Z groznim ropotem se je sesedel kozlec na tla, in na stotine isker je šinilo med plameni in dimom kvišku. Polževčani so se ~~požurili~~ in srečno pogasili žareči kup; zato so jim darovali župan sodček piva. polni

Zvečer pa so obirali z gospodom Čurimangurijem race: že čez tri dni so brali v Piščalki Resnice:

Polževo, 25. julija. (Izviren dopis.) Ker se nobenega dopisa iz slikovite naše doline cenjenemu vašemu listu že dolgo poslalo ni, naj slaba moja roka se skromnimi svojimi močmi za raskavo pero prime ter potom dopisa potrdi, da iskra narodne zavednosti pri nas ugasnila še ni, ampak smo imeli baš na sv. Jakoba dan ob najlepšem vremenu i mnogobrojni udeležbi probujenega našega občinstva sijajen požar. Namreč, kar naenkrat — nihče bi, ker i najstarejši ljudje tega ne pomnijo, kaj takega ne pričakoval — je, kakor blisk z vedrega neba, rog neutrudnega našega trobca, kojega se je mladim a velenadarjenim i jako prijetno donečim domačim umetnikom, kojega pri nobeni boljši veselici nedostajati ne sme, spoznalo, zatrobil. To zaslišavši smo precej vedeli, kam pes

taco moli, rekše, da ogenj v strehi kje biti mora, sodeč po rogu, koji ni ostal glas vpijočega v puščavi, ampak je v kratkem vse prebivavce razočaral. Vzoriti naš prvoboritelj g. J. Žužamaža, naš za narodovo blaginjo in probujo znano vneti načelnik slavnega našega prostovoljnega gasilnega društva, se je hitro v gasilni hram podvzival i potom trobente od vseh vetrov skupaj sklicane ter že popolnoma uniformovane gasivce s kratkimi a jedrnatimi besedami pozdravil, ko se je kazavec ure komaj nekoliko naprej pomaknil. Taisti, pod izvrstnim vodstvom i nadzorstvom velečastitega g. Žužamaže, vsi v najlepšem redu na lice mesta prikorakavši, so nekoje obupane ženske i drugi neverni Tomaži, koji iz političnih i strankarskih namenov društvu ogromne ovire pod mlade noge mečejo — Bog daj norcem pamet! — z glavami majali, rekoč, da napram takovim okolnostim še kaj pomagati več mogoče ni. A členi so vsi zadivljeni, ko je velevrli naš g. Žužamaža nemudoma prava povelja dal, ogenj pogasivši, težko nalogo častno rešili, kar je občno veselost vzbujalo, iz koje sledi, da mi Polževčani takovi hribovski nazadnjaki nismo, da bi nikdar nobene zabave ne priredili, koje se ima ves slovenski narod z nami vred veseliti. A to zaslugo je spretnim našim ognjegascem a i uglednemu našem g. Žužamaži — in to je treba pribiti — na rovaš dati, kojega rešiteljem vsega Polževega imenovati zamoremo. Resnicoljubnost me izza kulis samo to povedati sili, da v gospoda

Žužamaže gostoljubni hiši se za društveno življenje vneta inteligenca po krasnem geslu „Svoji k svojim!“ rada zbira ter se z dičnim našim domorodo- i človekoljubom k nadaljnjemu uspešnemu delovanju za ideale milega našega slovenskega naroda, ter i za vse, kar je lepo i dobro i plemenito, navdušuje. Kaj dobrega storiti a ne okrog zvoniti, to je njegovo geslo. Ako bi mu drugi naši gg. župani le količkaj podobni biti račili, bi nam Slovencem (komentara ni treba) kmalu vreme se zjasnilo a i zlati časi, o kojih že Prešeren prepeva, prišli. A zato nam naprednim Slovanom Bog vevzoritega g. Žužamažo še mnogaja leta ohrani! Sapienti sat! Živio!

Čurimánguri.

Ko so ata Žužamaža to prebrali, so se jokali sami nad svojo lastno izvrstnostjo, stopali kakor pav, kadar vozi kočijo in naredili po nasvetu matere Polone brž figo, da ne bi jim bilo uročno.

„Bradačeva slava je umrknila,“ so mrmrali samiprisebi. „Zato se pa tem lepše sveti moja, moja! Še na smrtni postelji ga bo to jezilo! Pa kakšne gosposke besede ima tale naš Čurimánguri! ‚Razočara!‘, ‚zadivljeni‘ . . . Tega ne razume vsak pastir. Komaj jaz, ki županim! Buzaraca!“

Od samega veselja so gospod Joža Žužamaža povabili Čurimangurija drugič, naj pride po angel-skem češčenju na kopune, ako mu ni znerok. Izrezani dopis so dali pod steklo v pozlačen okvir in ga obesili nad ogledalo; po tri druge iztiske pa so razposlali hčeram in sinovom, da bi vso žlahto veselila atova slava.

Čačkočikar pa Križkraž.

Al práv se píše ká III a ali káf ha.
Prešeren.

I.

Lepo so žvrgoleli muzikalni ptički svojim ljubicam večernice sredi jutrove dežele po sikomorah in visokih palmah. Na vasi nekje so prepevali zaljubljeni fantje, brenkali na plunke, delali na orglice, udarjali na tamburine. Konec belega mesta Bimbama sta pa čepela kraj polomljenega kurnika na slamnatih pleteninah veleučena gospoda profesor Čačkočikar, vsega alfabeta doktor in pa profesor doktor Križkraž, specialist za samoglasnike.

Obadva sta kadila iz dolgih dolgih čibukov, srebala črno kavico in se nista kar nič menila ne za tamburine, ne za orglice, ne za plunke, ne

za večernice. Zamaknjena sta tiščala glavi v preperel rokopis, ki je iz njega bral debeli Čačkočikar na glas od desne na levo.

„Čira —!“ vzklikne belobradati Križkraž, suh kakor bližnja Sahara, in se nekoliko poguga v novem svetlordečem oblačilu.

„Čara!“ se vznepokoji Čačkočikar v temnomodrem kaftanu.

„Čira, bratec, čira!“ maje rdeče oturbanjeni Križkraž z drobno glavico in ustavi posodico pred usti.

„Čara, Križkraž!“ kokodajsne srdito Čačkočikar pa se praska pod zelenim turbanom.

„Čira, Čačkočikar!“ se mu zalēti Križkraž živo v besedo in pridene porogljivo: „Ali ne znaš brati?“

„Tukaj piše ,čara‘!“ zaškriplje Čačkočikar z zobmi.

„Ni res! Ampak ,čira‘!“ viče Križkraž in si razburjen gladi dolgo sivo brado.

„Ne boš kaše pihal!“ se zadere Čačkočikar. „Čara!“

„I!“

„A!“

„I! I!“

„A! A!“

„Kaj boš —! Allah te udari s svojo jezo!“

„Naj ne vidim večnega veselja, ako . . .“

„Kaj pa ti veš, Čačkočikar!“

„Oho, Križkraž! Ti krompirjevec, ti!“

„Ti, ti . . . preoblečena žaba!“

Zdaj pa skočita obadva na rdeče kljunaste copate pokoncu. Čačkočikar, mali valiz, vihti svoj čibuk, Križkraž pa svoj rdeči dežnik. Nema si stojita gospoda nasproti.

Krvavordeče se nagiba solnce v zaton, zlati palmovemu gaju debela in užiga polumesece na belih vitkih minareti. V trudnem vodovju nižave se gledajo žarni oblaki. Počasi in tiho, kakor sence, plovejo čaplje visoko nad bananovimi setvami tjadoli v ncčišča. Od stolpov se oglašajo verni sluge preroka in hvalijo Allaha pa Mohameda, v daljavi rjovejo šakali. Brez mraka se je unočil vroči dan.

Čačkočikar in Križkraž pa se še zmeraj pogledujeta kakor dvoje presitih petelinčkov na menzuri.

„Jaz — krompirjevec?“ izpregovori s težko muko Križkraž. „Jaz? Jaz, ki znam vsa sveta pisma in vseh stoinštirinajst sur iz korana od prve do zadnje besede in tudi narobe po vrsti naizust!“

„Jaz pa — preoblečena žaba!“ se jezi debeluh Čačkočikar. „Jaz, ki sem bil lani v Mekki! Žabe ne hodijo na božjo pot.“

„A — kaj to, saj sem bil jaz tudi tam.“

„Pa le tri mesece! — O — jaz pa sedem!“

„Prava reč! To se sploh ne tiče prav nič našega vprašanja.“

„Slavni Abece-stric piše vselej le ,čara‘!“
povzame hitro Čačkočikar. Skoraj bi se mu bil odvalil trebuh od jeze.

Križkraž pa ga pogleda prezirljivo od turbana do copat in od copat do turbana pa reče:

„Črkobrbec piše ,čira‘!“

„Pri vseh svetih mačkah — Slovožok je vendar dokazal . . .“

„Ničesar ni dokazal!“

„O sveti ibis! Kaj klobasaš! Ti bagdadska irhovina!“

„Ali hočeš, da ti pripeljem eno z marelo? Ti apis! Ti bimbamska srajca zanikarna ti!“

„Kaj — pa ti — meni?“ piha razkačeni Čačkočikar. „Ti mumija, ti dolga štoklja ti štokljasta! Pašol!“

„Dobro, le zabavljaj! — Psi lajajo; karavana potuje dalje.“

„Sto peklenskih botrov naj te brez sedla jaha živega! Pa vun z mojega dvorišča! Vun, pravim! Ti me ne boš učil, kako se piše! Marš!“

Ves zelen od jeze stopa Križkraž z dolgimi koraki proti izhodu. Tam pa se urno in burno zopet okrene, pomeri na Čačkočikarja z dežnikom, ga bliskoma odpre in zacvili strahovito:

„I! I! I!“

Čačkočikarju pa se nabreknejo mišice na obrazu, in oči se mu izbulijo ljuto. Zacepeta z nogami, spusti čibuk in rokopis, popade podrti

kurnik, ga zažene za nasprotnikom in se dere kakor šakal:

„A! A! A!“

Križkraž mu pokaže v naglici še jezik in odštoklja s svojim dežnikom kakor pokvečena triola.

Tedaj pride nočni čuvaj, umazan Nubijec z velikansko sulico, gledat, kaj je.

Ali že vlada zopet mir okroginokrog mesta Bimbama v deželi čudežev, v deželi egiptovske teme in kobilic. V daljavi šumi reka, popeva vodovje svojo zamamljivo tisočletno pesem, šepeta na palmah perje, tuli zverjad . . . Nič pa ne priča, kako strupensko sta se bila pravkar spoprijela preučena gospoda profesorja in doktorja Čačkočikar pa Križkraž.

II.

V hladni sobi si je ugajal debeli Čačkočikar na mehkem divanu, obloženem z dragocenimi preprogami. Zložno je pušil svoj večerni naržile, odganjal muhe z muhalnikom, si grizel rdeče barvane nohtove in gledal po stenah, kjer so se na črnem brokatu in na pisanem suknu svetile zlate arabeske in reki iz korana.

Bilo je to v petek, na turško nedeljo, ki je posebno srečen dan jutrovcem.

„Križkraž ima prav!“ je zamrmral nekako po sili. „Kajpada! Priznati moram, da težko pogrešam jezikoslovnega prijateljstva z njim. Saj — sicer zavzema kaj ugledno mesto! Toda svadljivi pritlikavec podira piramido moje veljavnosti! In če ne bi bilo nobenih avtoritet, ali bi bilo sploh vredno živeti na svetu? Ali naj grem jaz, Čačkočikar, tja k svojemu zaderičnemu žalivcu in se pogajam z njim? Tega pa že ne! Tako daleč pa vendar še nismo! Kaj poreko moji učenci? Res . . . bolj sem v zadregi nego bolha v volni. Pa . . . kdo izmed naju je pa začel? Jaz ali on, ki se postavlja kakor kakšen faraon, jetika prelačna! Prokleta svojeglavnost njegova! Križkraž, Križkraž — piši me pokoncu v uho!“

Tu je vstopil črni sluga Halil. Izročil je svojemu gospodu pismo v treh zelenih zapečatenih mošnjah, ki so tičale zopet v zelenem ovoju, vezenem z zlatom in zapečatenem prav debelo. Pisemce mu je naznanjalo, da bi prišel profesor doktor Križkraž rad k Čačkočikarju malo vasovat in da čaka zunaj.

Debeluhar ni pomišljal dolgo, temuč je precej umiljeno dejal Halilu:

„Čačkočikar pristrčno pozdravlja gosta in ga prosi, naj blagovoli prestopiti prašni prag njegove beraške hišice.“

„Selamum aleikum!“ se mu je ublaževalno prismehljaval naproti suhi Križkraž, ki je prinesel

Čačkočikarju v dar fino dišečega olja in smirenskih smokev.

„Hvala preroku — lepo, da si prišel!“ ga je pozdravljal Čačkočikar in mu pritiskal široko roko na srce. „Moja bajta — tvoja bajta!“

„Ko sva se razprla, ljubi Čačkočikarček, mi je bilo jako, jako žal!“ je zatrjeval Križkraž z udvojeno prijaznostjo.

„Zakaj te pa včeraj ni bilo nič k meni?“ ga je vprašal Čačkočikar napol očitajoče, napol skrbno in shranil darove.

„Oh . . . Čačkočikar!“ je vzdihnil Križkraž.

„Kaj pa je bilo? — Kaj se je pripetilo najbolj učenemu cvetu mojega naroda?“ se je precej prisiljeno razburjal Čačkočikar in neprenehoma gledal prijatelju v krmežljave oči, ki je iz njih brlela vsa prirojena upornost zagrizenega jezikoslovca.

„Pojdiva rajša malo vunkaj!“ je predlagal Križkraž. „Tukaj notri se mi zdi presoparno.“

Na smaragdnem obzorju je plavala stara devica, sramežljivo zardela luna, in se počasi dvigala med zvezdni zbor.

V gozdičku, pod ponosnimi platanami, med gostimi aloami in granatovim grmovjem, divotno posutim z ognjenordečimi cvetovi, sta sedla tolsti Čačkočikar in tanki Križkraž na klopico in nekaj časa debelo gledala v bajnosvetlo, čarobno-krasno noč.

„Povedal bi ti rad nekaj novega!“ je začel Križkraž.

„No — le!“

„Midva se ne smeva več prepirati!“

„Kajpada ne!“

„O Čačkočikar!“

„O Križkraž!“

„Premleval sem stvar noč in dan, predragi moj, zvezda jezikoslovna!“

„Jaz pa tudi, o ti dika učenosti in ljubljeneec Allahov!“

„Velikansko krivico sem ti delal, o Čačkočikar, biser človeštva!“

„Jaz pa tebi, Križkraž, luč znanosti!“

„Prosim te odpuščanja . . .“

„Jaz pa tebe! Še lonci na polici se razpro, pa bi se ljudje ne bi!“

„Premislil sem se namreč temeljito!“

„O — jaz tudi!“

„Ti, Čačkočikar, si imel namreč čisto prav! Čara je edino pravilna oblika.“

Čačkočikarju se je čelo trenutkoma nagubančilo, in iz oči se mu je zasvetil divji ogenj.

„Ne bo dalo!“ je zagodrnjal. „Motil sem se strahovito!“

„Asa — to ni res! Prav nič se nisi motil!“

„Kaj?“

„Motil sem se le jaz, ki sem gonil, da se piše čira.“

„Jok! Očka, ta je pa bosa! Čira je pravilno, čira, pri veri velikega preroka!“

„Ti imaš zmerom druge ume, Čačkočikar! Čara je pravilno, kakor si trdil prejšnje dni, ko si bil še zdrav in nisi iskal v jajcu dlake!“

„To si si izmislil na celem. To si izsesal naravnost iz mezinca!“

„O ti zadržljivica! Tvoja pamet je zelena kakor reka rek.“

„Ti pa, Križkraž, imaš, zdi se mi, čimdalje bolj kosmata ušesa! Zgužen in raztrgan kakor derviš naj pridem pred tebe, ako —“

„Jeza se ti bliska iz oči, da preti nevarnost slami v tvoji buči!“

Vstala sta in se prepirala tudi še po mestu in se zmerjala in zamrdavala najgrje drug drugemu. Sredi Bimbama pa je hišnik škropil tlak in cesto; kar je zagledal neznanega gospoda, ki mu je molil fige. To je bil Križkraž. Hišnik je mislil, da hoče imeti prejkone natrkani neznanec njega za norca; zato ga je namočil prav pošteno. Ta prizor je pa razveselil zopet Čačkočikarja onkraj ulice tako, da se je jel grohotati na glas in se tolči po kolenih. Razjarjeni hišnik je sumil, da se norčuje tudi ta mož, in pozdravil še debe-luharja z mrzlim žarkom.

Tako je podelil dobrotni kizmet suhoparnima jezičnikoma vsaj količkaj humorja, ki pa se je zdel unejevoljenima možicema seveda strašno voden pa neslan.

III.

Po razbeljenem pesku nedogledne puščave jezdit a dva moža. Nerodno in trudno sedit a na velblodih in tiščita vsak svoj slovar pod pazduho.

Zaradi solnca in prahu si je bil natekn il Čačkočikar zelene naočnike, Križkraž pa črne. Debeluh se guga na sedlu iz zelenega baršuna, vez enega s srebrom. Žival mu je posebno lepo okomatana z vajeti in podprogo od zelenega usnja, okrašenega z zlatimi gumbi in vdelanimi dragulji; od vratu ji binglja premnogo dragocenih amuletov in talismanov. Križkraž pa se poti v sedlu od rdečega usnja, in bole ga vse kosti.

Zmenila sta se bila namreč po dolgem preporu, da gresta pisatelja rokopisa, El Ulemo samega vprašat, kaj je pravzaprav prav: čira ali čara? Odloči naj njegova beseda.

Slavni El Ulema je prebival v prijazni oazi. Torej sta pa jezikoslovca hitro zajahala vsak svojo kamelo. Ker ni bilo daleč tjakaj, si nista najela nobenega vodnika, in sta, vtopljena v strokovnjaške pogovore, kmalu med sivorumenkastimi griči letečega peska zabredla v neskončno puščavo.

Že dolgo je, kar sta bila srečala roj beduinov z vihrajočimi burnusi na majhnih konjih. Zdaj pa sta zopet sama in niti kaplje nimata v vodnih mehovich.

Nič se ne gane . . . Le zdajinzdaj se vzdigne razpaljeni, zibajoči se zrak, plamteč veter zadiha in prežiga brezmejno pečevje. Žeja ju vedno huje. Afričansko solnce žari, kakor da bi gorelo vse nebo.

Smrtni mir lega Čačkočikarju na čute, glava mu klone, ko skozi meglo mu gledajo oči. Tu se mu spotakne izmučeni velblod; jezdec se zopet zdrami in pogleda kvišku.

„Oaza!“ krikne hripavo.

In glej! — Tam v sinji daljavi se zibljejo visoki vrhovi palmam na vrtu. Široka, temnomodra reka preliva bistre valove mimo bujnih trat in livad, mimo sivih zidov čarobnega saracenskega gradu . . .

Popotnika zbereta poslednje moči, dirjata, dirjata . . . Čezdalje določneje se jima prikazuje vabilno zelenje, cvetni gaji, hladni vrtovi, čimdalje natančneje jima razločujejo oči senčne bregove prečistih voda.

Pogledata — pogledata zopet — oaze ni več.

„Fata morgana!“ vzlikneta boleстно in se ustavita.

„Ali nama bo res tukaj umreti, pa še preden izveva, kaj je prav, čira ali čara?“ potoži Čačkočikar.

„Neomajen je kizmet,“ mrmra udelani Križkraž.

Skobacata se s klečečih velblodov in pogrneti preprog na tla. Obrnjena proti Mekki, napol kleče, napol sede, jameta moliti in se klanjati. Nato pa si potegneta plašča čez glavi in vdano pričakujeta smrti.

Ura mine za uro. Čačkočikar zasmrčuli od vročine. Križkraž pa, melanholičen kakor marabuj ob svetem Gangu, premišlja za kratek čas, zakaj ima samoglasnik *i* piko zgoraj in zakaj je nima spodaj.

Kar zasliši veselo pokanje biča.

„Pomagajte, pomagajte!“ jame kričati in zbudi še Čačkočikarja v sodelovanje.

Nato se prikaže golorok korenjak v irhastih hlačah, z velikansko rdečo marelo in širokokrajnim slamnikom, na katerem mu je prišit bel robec nad tilnikom, in žene otovorjenega osla proti njima.

„I kaj pa vidva počejnjata ljati?“ se začudi mož.

„Vode, vode!“ prosi hripavi Križkraž in kaže z rokama v usta.

„Samu an mejh je še imam, buodi ga Buk zahvaljen, pa jo jaku rad dam, vajste, zetu, de me ne bo špot damá denes al jüter, keder bo kaj pridge al govorjejnja od vsmiljenga Samaritana. Ti uboga kruota, lačnu si in trüdnu, de kumaj gledaš! Nu — daj!“

„Tisočera hvala Allahu, Mohamedu in tebi!“ se je zahvaljal Križkraž in dal piti tudi tovarišu.

„I kaj bi Mohamed, uboga kruota, ki še ministrirat naj znal!“

Prejkone nista razumela nobene besedice Urbanove govorice, dasi sta bila jezikoslovca. Vendar sta mu brala misli z izrazitega obritega

obraza in jih posnemala po kretnjah. Včasi pa je dodal suhorobar tudi po katero arabsko drobtinico.

„Izgubila sva se,“ je nadaljeval Križkraž. „Skoro sva umrla od žeje, moj prijatelj Čačkočikar tukaj in jaz, Križkraž. Ti si naju otel smrti. Varuj te Allah, in trava naj raste na pragu vsakemu tvojih sovražnikov! Kdo si pa ti?“

„Pretietu ne buodi!“ se je odrezal rešitelj in si brisal pot z obraza. „Ti kruota türska ti, ka najsi vidlu mujih lunc in žlic in rajtuv in rešiet, z ano besajdo: najsi vidlu muje sühe ruobe ljati ne osli? Ja — pa ranku rajs kruota njabi vajdlu, de sem ribnšku sajme! De pa mi lončarji najsmo, kar buodi, vre ves svajt vaj. Hvala Bogü, jest sem Ribnčen Urban, po cajlem svajti znan!“

„Na bakšiš, R' ibn džan!“ mu je ponujal Čačkočikar mošnjico cekinov. „Na, dobri mož iz dežele Frankov, koder hodijo po zimi ljudje po vodi, na R' ibn džan!“

„Še precej dobro se ti je zngavlu. Pa čistu me vender najsi zedèv. Vajsta kaj, Buk me vari, de bi vzev zestuojn! Zekaj, zetú, de ne! Lejta, kajpèk, naj trajba! Damá v Ribnci, ne srajdi svajta, bi sosajdje po cajli dolini kazali s prstam ze menuo. Lejte ga, lejte hinavca, bi vpili! Preketa šiema, vodúo je predajev v Afriki, ne sühe ruobe! Dobru imie nam je zepravu Ribnčenam vsim, sevajde. — Če čta pa küpit od mjane kašnu rešjatu al kar buodi, nu pa dajta, pa zebaratajmo!“

Čačkočikar in Križkraž sta si izbrala vsak svoj muhalnik, Urban pa je z olajšano vestjo spravil mošnjiček in dejal:

„Šembrana gospoda odira nas — zekaj je pa njabi še mi odrli včasi nekülku ze likof? Sam zludi vaj, gospoda je pa nezadnje lié čüdna — Povajta nu, kam sta pa tejla?“

„V oazo k slavnemu El Ulemi!“ je odgovarjal Čačkočikar.

„I nu — pejmo pa ka vkep! Morde vama dobru dajlu strim. Tüd jest sem nemejnjen kjakej. Al ne vajsta, s prjaznosti sem prevzev za tovoar najkaj mehúv cvička. Ravnu ne male kavke dan zjütraj sva se zmajnila zajn.“

Vodil jih je torej proti El Ulemovi zelenici, in srečno so dospeli tjakaj v večnozeleno oazo sredi teoretičnosive puščave.

Preslavni El Ulema se je zviral v hladni senci palmovega gaja na mehkih blazinah, z moljasto, napol plešasto glavo prapprav pod pipo velikanskemu sodu, ki so se svetile na njem zlate črke: Veritas.

„O — dober večer, preljubi moj Urban!“ je pozdravljal izmed vseh treh najprvo slovenskega rešetarja.

„Buk daj sriečo, gaspud!“

„No, to je prav, da si vendar enkrat spet ‚pričüzal‘ z oslom k meni. Že mi je pošel skoro ves cviček. Saj veš, da izganjam z njim hudiča. Iznebil sem se jih že osem. Samo še deveta

hudoba, izmed vseh najbolj kosmata, ta se me drži pa kaj trdovratno. Kaj pa tvoj lončeni bajs? In kako se imaš sploh kaj?“

„E — bo žie, bo žie! Buk Slavejnca ne zepestí: če naj lačn, je pa žejn!“

„Kaj pa vidva!“ se je obrnil manj prijazno k jezikoslovcema, ko je zagledal debela slovarja pod njih pazduhama.

Ponižana sta stopila predenj in se mu klanjala do tal.

„El Ulema, solnce učenosti!“ ga je ogovoril živahnejši Križkraž. „Bodi nama pozdravljen stotisočkrat! Midva, ki nisva vredna, da se dotakne tvoja desna copata najinih hlač, Čačkočikar tukaj in pa jaz, obadva sva te prišla vprašat, kaj je prav, čira ali čara, i ali a! Ti sam si napisal tale rokopis — prosiva torej, povej nam ...“

Vtem je drgnil Urban svojega vročega osla s slamo, Čačkočikar pa je smrčal od razburjenosti in škilil na sod. In hudo so se mu cedile sline.

„Urban!“ je zaklical El Ulema. „Slabo mi prihaja ... Odpri mi, odpri!“

Ribničan je urno odprl pipo, El Ulema pa usta in je požiral res virtuožno. Ko se ga je naluckal dosita, je mignil Urbanu in mu zašepetal nekaj na uho. Potem je dejal glasno:

„Drugi narodi zidajo železnice, seraile, tešejo ladje, nabirajo cekinov kjersibodi, mi pa smo idealni, idealni, idealni — berači! Brigamo se za same malenkosti. In ker smo berači, tudi nimamo

nobene prave domače umetnosti. Zakaj vsakemu dobremu umetniku se mudi, da jo potegne kam med tuje bogatine. Čira ali čara! He — Urban!“

In Ribničan je potipal svojega osla z debelim palcem in ga požgečkal za ušesom.

„I-a! I-a! I-a!“ je zarigal osel na vse svoje oslovsko grlo.

Vsa zavzeta sta se spogledovala jezikoslovca.

„Le poslušajta merodajni glas prirode!“ jima je svetoval El Ulema.

„Oba imava prav!“ je veselo vzkliknil Čačkočikar.

Objela sta se, se rokovala, si kadila in lezla drug drugemu v srce.

Ko je naslednje jutro izhajalo solnce, sta se napotila z Urbanom proti Bimbamu. Toda še medpotoma je rekel Križkraž Čačkočikarju:

„Veš, kaj? Pa je le čira prav, ker je osel najprvo zarigal i!“

„Kaj še! Čara je prav, zakaj *a* je poudarjal glasneje!“

In začela sta se prepirati odkonca . . . Čisto zastonj jima je bil rigal osel vrlega Ribničana Urbana!

Peklenski napredek.

I menitno zakurjena zbornica peklenska je nocoj vsa mrgolela radovednih hudičev. Na okusno okrašeni galeriji je sedelo poleg časnikaŕjev in slavnih moŕ v frakih vse polno draŕestnih dam iz najboljših krogov v lahnih pisanih oblekah, med njimi tudi Satanova stara mati in teta, obedve jako grdi in jako močno parfimirani s pačulijem.

Vse je mrmralo, ŕepetalo, vpraŕevalo in ugibalo, kako je reŕil gospod Antikrist svojo nalogo. Govorili so, da se je vrnil pred tremi tedni z zemlje v pekel, da ga pa Satan ni sprejel posebno milostivo. Vendar nihče ni vedel nič gotovega.

Točno, kakor je to sploh ustarana navada kraljem in knezom, je vstopil veliki in debeli absolutist, straŕni Satan z obilnim spremstvom. Ko bi trenil, je zavladata tihota. Vsi so se vzdignili

in skrili cigarete za hrbti. Počasi je korakal in oblastno. Na mesnatem vratu je nosil debelo glavo z zabuhlim obrazom, nizkim čelom, velikim zakrivljenim nosom s širokima nosnicama in dolgimi dolgimi brki. Majhne udrte oči so mu bulile napol neusmiljeno napol dolgočasno po zbornici. Debela spodnja ustnica mu je visela navzdol in kazala belo vrsto izborno plombiranih zob. Na kravjem repu je vlačil trdno privezan zvonec, devet kil težak. Zdajpazdaj je malce pomigal z ostrorobimi ušesi za kratek čas in leno odzdravljaval znancem in sorodnikom, od katerih mu je vsak najmanj trikrat pokazal svoj jezik v spoštljiv pozdrav. Mogočno je sedel na častno žerjavico in odložil cilinder z osmerim odsevom, poleg njega na desni in levi pa so se zaporedoma razvrstili njegovi ministri: Astarot, Belial, Lucifer, Abadon, Frakofakin, Žveploust.

Počasi je prikrevljal napol sivi Antikrist ob berglah. Po lišajevev obrazu in drugod mu je bilo mnogo prilepkov, rep pa mu je stiskala spona od malca. Dolgo ozko glavo s širokim gobcem in starikavimi kotletki je držal klavrno po strani in umikal lokavi očesci zvedavim pogledom občinstva.

„Ta možakar je pa že tak, kakor mrtvaško kosilo,“ je dejal nekdo potihoma na levici.

*

Začetek seje.

Satan: Slavna gospoda! Grom in žveplo! Uvideli smo bili, da ne moremo biti nič več kos svoji službi tako, kakor prejšnje boljše čase. Po neštevilnih šolah se je povzdignila človeška navihanost tako visoko, da tudi najbolj prebrisani naši tovariši niso mogli kaj prida loviti prekanjenih duš. Da si opomoremo, smo osnovali peklensko vseučilišče, kjer naj bi se vadile najboljše glave v vseh vednostih in znanostih, potrebnih našemu smotru. Ne morem reči, da ni bilo uspeha. Toda tak ni, kakršnega smo pričakovali. Kaj nam je pomagala vsa učenost, ako se je duša za dušo spokorila vedno še o pravem času in ušla v nebo, nam pa kazala fige! Zato smo poslali gospoda Antikrista v ogledi na svet, da se nauči modernih zvijač in ujame kar največ novincev. In zdaj naj nam pove, kako je izvršil svojo nalogo!

Antikrist: Visoki in mogočni zbor! Ponižno odgovarjam vprašanju njegovega veličanstva Satana in izjavljam, da nisem...

Satan: Kaj? Nisi? (Zarohni, da se strese ves pekel.)

Antikrist: ...nisem mogel opraviiti svojega posla v vsakem oziru dobro.

Satan: Tako! Tako si spoštoval mojo zapoved! Nisi vedel, kaj te čaka? Boj se! Tresi se! — Gospoda! Ker je Antikrist odločno ravnal

proti moji zapovedi, ga hočem kaznovati z najhujšo kaznijo. Otvarjam debato o tem.

Žveploust: (srednje velik, širokopleč, grd, plešast. Izzivalni obraz mu ne miruje nikdar; zdaj se mu kremžijo velika usta, zdaj migajo rtasta ušesa, zdaj se mu grbanči čelo, zdaj se mu namrdava šilasti nos. Hudobne oči meže prežeče. Niti v peklu ne mara nihče zanj, ker se vedno štuli v ospredje in se poganja za čast, da bi bil Satanov namestnik): Slavna gospoda! Predlagam, da naj prebere Antikrist vse pomladanske pesmi, katere so poslali najrodovitnejši pesniki vseh narodov vsem uredništvom vesoljnega sveta.

Frakofakin (visok, vitek in gibek, čez pas zategnjen kakor ženska. Podolgasti priliznjeni obraz se smehlja neprenehoma. Drobnost glavo pokriva krasna baroka s kodrčki. Imenitno se mu podaja barvana francoska brada, enoočnica in beli, globoko izrezani telovnik. Govori skozi nos. Ta gizdalin je brezdvomno najlepši hudič in ljubljenelec zapeljivega spola): Visoka zbornica! Predlagam, da naj odreže doktor Janez Faust Antikristu jezik!

Antikrist omedli. Doktor Faust mu priskoči pomagat in ga obudi s hudičevim oljem.

Astarot (majhen, debel, okoren, oblečen po stari noši, brez redov na ogoljenem fraku. Medle oči so mu rdeče obrobljene, rilec vijoličast, lasje razkuštrani. Okoli vratu mu vihra dolga griva. Smrdi že oddaleč po konjaku. Odkar je polnoleten, ni bil nikdar več čisto trezen. Uživa veliko popularnost): Gospoda! Preden določimo kazen, vprašajmo doktorja Fausta, koliko more Antikrist sploh pretrpeti.

Doktor Faust izjavlja, da zdravi Antikrista že tri tedne, in da so njegove rane nevarne;

vendar upa, da okreva bolnik za mesec dni. Opozarja še posebno, da je prinesel Antikrist svoje tri cilindre vse pokvečene domov. Sicer pa da je vse to natanko opisano v izpričevalu, ki ga je sestavil nesrečnežu.

Astarot: Slavni zbor! Niti iz usmiljenja, niti iz radovednosti, temveč zgolj iz nepristranosti predlagam, da nam pove Antikrist, kako in zakaj je prejel svoje rane in kaj je vobče počenjal gori med ljudmi. Ako razvidimo iz njegovega poročila, da je ravnal narobe, potem šele ga obsodimo v hudo kazen, ki jo je prej nasvetoval gospod Frakofakin.

Astarotov predlog sprejet.

Mefisto (dolg, suh, v zeleni lovski obleki, s kozjo brado in globoko zaničljivo potezo okoli tankih usten): Jezik! Govori, sicer te odrežejo!

Antikrist: Velečastita gospoda! Hvaležen in ginjen se klanjam vašemu ukrepu. Govoril bom čisto resnico, kakor je že to moja navada! (Glas z galerije: No, no, pa že manj!)

Satan pozvoni, posvari občinstvo.

Prvi dnevi.

Antikrist: Uredivši vse potrebno sem odpotoval nemudoma s svojim strežnikom. Hudir, moj sluga, je največi falot vsega pekla. Lahko rečem,

gospoda moja, Hudir je edini vzrok moji nesreči, in, ako izgubim svoj jezik, je tega kriv edinole Hudir. — Da bi zadovoljil njegovo veličanstvo kar najbolje, sem sklenil, da grem na Dunaj. Svetovnoznana univerza, druge visoke šole, krasni muzeji in stotere imenitosti, pa zopet velika beda revnih slojev in razuzdano življenje višjih deset-tisoč, vse to, sem mislil, bo za moj smoter, bodisi, da preučim človeške šole, bodisi, da vjamem to ali ono dušo v stiski.

Leteč skozi Postojnsko jamo sem zapazil, da je držal Hudir le enega mojih dveh dobronabasanih kovčegov, drugega ni bilo. Najbrže ga je med-potoma spustil iz rok, ker je bil lenemu gospodu pretežak in prenadležen. Lahko si mislite, kako sem bil jezen, ako vam povem, da sem imel notri med perilom čepico, ki nas dela nevidne. In navrh se je sluga še repenčil, da ne ve nič o njem. Tolažilo me je le to, da sem imel v žepu ogrinjača ves denar in pa izkaznico. Brez nje bi niti ne bil mogel domov. Na Dunaju sem se nastanil v „Hôtel Imperial“.

Prve dni nisem vedel, kje mi stoji glava. Ta neprestani hrup in šum, ta krik in ropot, to žvižganje, brlizganje in zvončkanje konjske železnice, ta doneči klopot kopit po trdem granitnem ali asfaltnem tlaku, to drdranje hitrih fijakarjev, to glasno ječanje in stokanje težko obloženih velikih voz, ta vedno naprej hiteča množica, drveča se neprenehoma od ranega jutra do pozne noči

po širokih krasnih ulicah, vse to me je nekako prevzelo, zmedlo.

Ves omamljen sem stal ob lepih palačah in ponosnih zasebnih hišah, pred javnimi zgradbami, zijal po dolgih novih ulicah, okrašenih z dehtečimi nasadi. Več kakor enkrat sem se izgubil in zašel v Prater ali k Donavi ali pa v Schönbrunn. Vendar nisem pozabil svojih dolžnosti.

Grem na vseučilišče. Lepo poslopje je to, veliko poslopje na prijaznem kraju ob „Ringu“, ob krasni cesti, ki trdijo o njej, da je najlepša na zemlji. Stopim v čedno, prostorno dvorano, vso kamenitno. Ondi stoje svetli gladki stebri. Ta dvorana, ki jo imenujejo „aula“, je za to, da se po njej izprehajajo mladi učenjaki, dijaki. Vsakdo, ki pride noter, hiti takoj k črni vzdani deski gledat, ali mu stoji ime v razpredelku „Denarna pisma“.

Gospod Krokar.

Tako je stopil tja tudi mlad mož, precej širok in plečat, z naočali in majhnimi brkami. Gledal je, gledal — naposled pa je zaklel tako imenitno, da mi je bil precej strašno povšeči.

Z vsemi znamenji prijaznosti se mu približam in ga vprašam vljudno po slavnoznani vseučiliščni knjižnici. Skraja me pogleda srepo in sumno zavihiti težko gorjačo, potem pa me spozna vrednega,

govoriti z mano, in se mi predstavi: „Jurist Krokar“. In že me prime pod pazduho in me vodi odondod, češ, da pojdeva v biblioteko.

Zdelo se mi je sicer dokaj čudno, da učeni dunajski gospodje niso bili toliko pametni in niso dali zidati knjižnice rajši kar pri vseučilišču. No, so menda že imeli tehtnih vzrokov za to!

Pravnik me vede v poslopje, nič manj elegantno in okusno zidano od univerze. Komaj vstopiva, že naju obkroži cela tolpa črno oblečenih človečet. Prvo odnese dijaku klobuk, drugo mu vzame palico, tretje mu slači vrhnjo suknjo.

Zlasti to sem opažal z velikim strahom. Bal sem se namreč, da naju slečejo obadva popolnoma — no in moj rep, veste, gospoda, moj rep!

Pa sedeva za eno lepo pogrnjenih miz. Rado-veden pričakujem učenih knjig. Kar prinese črno človeče dvoje čaš rumene tekočine pred naju. Odkonca se mi graja ta peneča se pijača. Ali Krokar zarenči grozno nad mano: „No -- kaj pa zijaš — prekleti hudič neumni! Pij! Pijva bratovščino!“

Spoznal me je!

Pri tej priči sem se prestrašil tako, da sem izlil pol kozarca. Jako učena glava je moral biti Krokar, in veliko spoštovanje me je navdalo do vseh juristov. Požuril sem se z bratovščino.

„Ali ta biblioteka,“ mu pravim, „ta biblioteka je jako čudna!“

„Kaj kvasiš!“ mi odgovori. „Ta biblioteka je jako imenitna, se pravi! Le sem zahajaj, pa boš imel vedno mnogo v glavi!“

„Povej mi,“ ga prosim, „koliko let že študiraš, dragi mladenič?“

„Ti si pa prava pokveka! Kakšen mladenič! Govoriš kakor zadnji filister. Če bi ne bila ravnokar pila bratovščine, in če bi ne pričakoval, da se poboljšaš v kratkem, takoj bi ti eno zasolil ali te pozval na sable ali karsibodi. Ker pa vidim, da imaš vsaj dobro voljo in da se daš rad poučiti in pa ker boš danes vse plačal, kar zapraviva tukaj, zato ti ne smem zameriti bedastega vprašanja. Sicer ti pa povem, da nisem jare učenosti cvet! Moj indeks je že precej ogoljen. Nismo prišli včeraj na Dunaj, ne, nič ne misli!“

„Oj, ko bi bil le jaz tudi že tako učen!“ sem vzdihnil.

Toda stem sem ga bržkone močno razdražil. Iztežka sem ga potolažil, ko sem mu posodil petdeset čukov, to je sto kron avstrijske vrednote.

„Kaj so pa filistri, kakor si rekel prej?“

„Filistri so osli, ki ne zahajajo ali nikdar v biblioteko ali pa premalo.“

„Tedaj si bil tudi ti enkrat filister?“

„Seveda! Žalostno, toda resnično! Od rojstva do drugega visokošolskega polletja, to je sedemintrideset semestrov sem taval v temoti treznega prežvekovanja. Ali z upravičenim ponosom lahko

izjavljam, da sem popravil velikansko zamudo pozneje skoro domalega.“

Tako sva se menila še dolgo. Modrost mi je šla v glavo, da sem kar čutil, kako mi napredujeta pamet in razum. (Oho!)

Krok.

Opoldne sva šla kosit, potem pa hitro zopet v knjižnico. Proti večeru mi je bila glava vsa težka od trudapolnega uka. Od dolge seje so nama otrpnile noge, tako da nisva nič več hodila naravnost, temveč po ovinkih. Zlasti moj tovariš se je oprezno ogibal vseh bližnjic in se vedno lovil okoli mene. Noge so mu bile okorne; kako tudi ne, saj je imel, kakor je trdil sam, več v peti, nego drugi v glavi. Prišla sva na Ring. Krokarja je zaneslo v prečudnih vrtincih na levo. Ob železni ograji javnega vrta sva telovadila jako uspešno dalje. Pomisliti morate namreč, gospoda moja, da je bila tisti večer velika megla na Dunaji in pa potres, da malo takih. Vse hiše, vsi spomeniki so se vrteli kakor ponoreli. Skoro se mi je zmešalo v glavi. Vendar naju dveh ni zadela nikakršna nesreča, ne, pravnik se je celo smejal in mi prijateljsko zaupal, da je že tolikointolikokrat gledal, kako plešejo zgradbe čardaš. Ugledala sva klop in veslala v pogumnih kolobarjih do nje. Počivala

sva nekoliko; megla je ginevala; ponehaval je tudi potres. Ko nama je odleglo, sva odrinila zopet od klopi. Krokar je bil namreč preverjen, da za danes nikakor še nisva storila svojih dolžnosti. Bil je jako dobre volje, mahal s palico in kazal luni osle. Prišla sva, še vedno ukaželjna, naposled v knjižnico, ki se je močno razločevala od drugih. Tu se je začelo tudi moje trpljenje, skraja bolj fizično, potem pa moralično.

V največi in najlepši sobi te biblioteke je bil prestol z mično izdelano mizico, nekako katedri podobno. Tu je kraljevalo lepo dekle, okoli katerega so se smejali in pogovarjali mladi ljudje. Sredi sobe so bile dolge mize, prevlečene z zelenim suknom. Ob teh sta se naslanjala po dva in dva z dolgima palicama in suvala z njimi kroglice, da so letele na vse strani. Ako so se zadele vse tri, je bil oni, ki je sunil, vesel, drugi pa žalosten, ako ne, pa narobe. Tako so se prepirali ves čas. Čudil sem se, da se niso stepli, ko so imeli vendar tolikanj pripravne šibe.

K eni teh dvojic je stopil Krokar. Tudi njega je silno jezilo, ako se kroglice niso našle druga druge. Zato je včasi pomagal z roko. Ali s tem igravca nikakor nista bila zadovoljna. Gotovo bi se bili razprli, da ni prinesel prav ta trenutek natakarkar piva. Pila sva. Potem pa se je zmislil jurist, naj tudi midva poizkusiva „karambolček“, kakor je dejal.

„Ne znam, ljubi moj!“ sem se branil.

„Lej ga tepca, se pa naučiš!“

Moral sem. Toda, odkritosrčno povem, da niti ob „abecedi“ nisem bil toliko tepen niti ob „enkrat eni“, kakor pri tej igri. Kadarkoli nisem zadel prav, brž sem jo dobil po glavi. Da bi bil bolj varen, sem si dejal svoj cilinder na glavo, in ta je trpel grozno. Zato sem bil prav vesel, ko je vstopila nova družba gospodov. Krokar je takoj pustil zeleno mizo in povabil jecljavo vse nove goste k naši mizici. Pozdravjal jih je v dolgem govoru, pa stavil za deset steklenic šampanjca, da nese nocej debelega posestnika biblioteke štiporamo okoloinokolo Ringa. (Smeh.)

Vse se mu je smejalo, on je pa delal resen obraz. In ker ni hotel nihče z njim staviti, je udaril jezno ob mizo in izjavil slovesno, da so vsi „petrolerji“. Ta beseda je imela velikanski vpliv! Hipoma so skočili vsi nadenj. V kratkem je bil na hladnem, ne da bi bil storil koraka. Mene so poslali po istem potu. — „Ti si kriv! Čakaj no!“ se je drl in me jel pretepati na vso moč . . . Ondaj so mi pokale vse kosti. Koliko sem takrat prebil, tega, gospoda moja, ne morem popisati. Težko sem dihal, in v glavi se mi je vrtelo.

Oh, da sem moral iz pekla!

Naposled se je Krokar naveličal; sprijaznila sva se zopet in v lepi slogi sva ukrenila, da pojdeva domov. Zapela sva „Gaudeamus igitur!“, kakršnega menda še ni slišal Dunaj.

Kar je stal pred nama mož s svetlim mesecem pod vratom.

„Al spet si tukaj, znanec moj?“ ga je pozdravil gospod Krokar in se mu obesil okoli vratu. „Kolikokrat si me pa že zaprl, â? Ljubček moj! Povej mi, kje stanujem! Jaz tega ne vem! Ti polipek ti, ali si kaj pil danes, he?“

Tako je jecljal moj tovariš in se krčevito oklepал moža. Človekoljubno je prijel ta tudi mene pod pazduho, in to je bilo pametno. Trije smo se laže bojevali z zakoni težnosti. Krokar je stopal v svesti si izdatne pomoči prav moško in metal noge kvišku, kakor bi ne bile njegove. Vabil je najinega vodnika, naj nama pomaga peti. Vendar ta ni hotel; bržkone ni imel pravega posluha. Vlekel je naju v veliko hišo, kjer sva prenočevala na trdem. Zjutraj sem moral mnogo plačati. Zdelo se mi je v tej hiši jako drago, mnogo draže nego v hotelu in pa mnogo slabeje.

Kupčija z dušami.

Velik del najimenitnejših knjižnic sva še obredla s Krokarjem, ko sem okreval od poškodb one noči.

Ob ugodni priliki sem mu obljubil lep denar za njegovo dušo. Dejal mi je, da se hoče on in mnogo drugih meni zapisati. Le mislite si moje

veselje! Vendar se ne vrnem praznih rok! Pozabil sem vse prebite težave!

Krokar me je vedel v veliko biblioteko v notranjem mestu, kjer je bilo zbranega dijaštva na stotine. Pozdravili so naju z burnim „Prosit“! Takoj so se mi pričeli zapisavati. (Odobrovanje.)

Sleherni se je vrezal z nožkom v roko in s svojo roko podpisal pogodbo. Zato je dobil precej tisoč goldinarjev.

Zadovoljen sem se vračal domov. Hudir je videl, kako sem spravljal liste v omaro, in me radovedno vprašal, kaj da imam. Ker sem se bal, da mi jih ne zapravi, sem mu rekel, da je to papir brez vsake vrednosti.

Odsihdob nisem videl medicincea nikdar več. Zdaj je imel denar, seve, in pridno se je učil s tovariši po raznih bibliotekah. (Veselost.)

Še tisti dan sem ukrenil, da odpotujem. Par sto duš je pa tudi nekaj! Tam v omari jih imam, rdeče na belem! Prišedši zvečer v hotel, sem šel takoj gledat po njih. Pa kaj vidim!

Omara odprta, ključalnica ulomljena! O Hudirju ni duha ne sluha. Ta nesreča! Vse zastonj!

Odpotovati zdaj nisem maral več. Vso noč nisem zatisnil očesa. Morile so me grozne misli. Kaj bo doma!

Proti jutru so privlekli Hudirja, vsega uprižanega in pijanega. Ob vsem tem je bil še dobre volje in je uganjal burke.

„Kje si bil?“ sem zarohnel ves trd nad njim.
„Pijanec grdi!“ On pa se ni zmenil dosti za mojo jezo, temveč je nerodno z rokama mahal in tulil:

»La donda je nobel zver:
zna na trobento,
kuha polento
in pa krompir!«

Mislil sem, da mi je poginiti od srda nad tako nesramnostjo. (Smeh.)

„Molči, mrcina!“ sem zarjul nad njim. „Čakaj, doma ne boš tako vesel, čakaj! V kratkem bo druga. Ala, le spat!“

Naposled je vendar odnehal in jo zakolobaril v svojo sobo. Pa še odtod sem ga slišat peti: „Jest pa pojdem na Gorensko!“

Drugi dan je bil ves skesan. Priznal je vse svoje hudobije. Pred par dnevi, mi je pravil, je prišel oni gospod z naočali, ko je bil Hudir slučajno sam doma; ponudil je slugi petdesetak za tiste zanikarne papirje.

Vendar listi so bili zaklenjeni! Ali petdesetak! Hui! (Nemir.)

Budalasti Hudir jih je res oddal vse. Zaljubljen se je bil namreč v Poldi, kuharico v hotelu. Dolgo jo je oblegal, pa dekle ni hotelo verjeti njegovi ljubezni, ker ni imel nič denarja, da bi jo pokazal dejansko. Zahtevala je, da jo spremi

vsaj enkrat v veseli Prater, prej da ni nič z njim! In zdaj naj bi odklonil deset petakov!

Siloma je odprl ključalnico, Krokar je veselo odrinil s krvavimi pogodbami, Hudir pa s Poldi v Prater. Tam sta se dobro imela ob mojih stroških, se vozila po vrtiljaki in obiskovala panorame in druge imenitosti, dokler se ni Hudir v „drugi kavarni“ stepel in izgubil svoji ljubici.

Na ta žalostni način mi je zapravil vse. Gospoda moja, lahko rečem, tačas svet ni nosil žalostnejšega bitja. Pobit, duševno in telesno poražen, brez nad, brez miru, poln strahu in bojazni, sem si želel smrti...

Gospod Modras.

Tako sem čepel nekega dne ves poparjen v lepi biblioteki in prebiral časnike. Prav zanimati me ni moglo nič. Tedaj je prišel mlad gospod; ker so bili zasedeni skoro vsi prostori, je sedel k moji mizici. Predstavil se mi je: filozof Modras.

Početkoma ga nisem bil nič kaj vesel. Bunke na hrbtu so me še vedno živo spominjale visokošolca Krokarja. Gospod Modras je bral dnevnik. Kar se je obrnil k meni, mi ponudil svoj list in mi dejal s prijaznim nasmehom: „To morate brati, tole tukaj! Ne bo vam žal, gospod!“ Zahvalil sem ga najvljudneje in bral:

Čudna prikazen.

Zunaj v blatu kruli
na violetnem popku
temnobaršunasti dolgčas . . .

— —

Tudi jaz krulim — — —
Na lazurni otomani medlim v ječi splina.
Po čemernem katafalku moje srebrne duše
se mi zvira telo v nostalgичnih sanjah,
telo — emajlasto, z žilicami sèvreske modrine,
telo — stkano v škrlat lilijinega inkarnata.
Po piramidalnem klavirju
moje nage duše
bobna rafinirana kavka
in v tihoti svetih nians
nesramno mikasti speče ji ritme . . .
Po absintu mojih jako klavrnih možgan
veslajo ob sivem obzorju
v zlatih čolnih
s patologičnimi vesli
pomarančaste misli,
plove — dvomov kalna senca,
z zobmi škripajoča —
kakor truden polž . . .

Teta Tinta mi je podarila tole žličko
za kavo . . .
Teta Tinta je imela piko
na jeziku,
v histerični duši pa
preraphaelitično kolero

in je zmrznila v ruskih galošah
ob Vseh svetih opoldne
liki nervoznoprozoren metulj
brez copat . . .

— —

Razočaran
mešam svojo ponarejeno kofedro,
ki mi klavrno tli v mojem jako grenkem kelihu,
v žgočem ozračju žveplenega para, tli
kakor jako kislá solza v balzamskem romanu
moje židane ljubezni — — —
Motnorjavi valovi časa,
besno razburkani,
butajo sredi kipečega pramorja
ob žličico . . .
Togotno pa jih mešam jaz
in piham s sapo tajfuna
v kelih jako blede kofedre.
Jaz nadjaz —
jaz nadtitan — pu! —
jaz — — piham!

Kar se izcímí iz
nič
velikanska merkovca
z violetnim popkom . . .
in z lilijo v stiliziranem gobcu . . .
Merkovca brenka na kitaro,
na napeta čeva zaklanih ovac . . .
O moja mladost — fuč . . .

Kokosovih orehov zobati vajena,
razčesne merkovca z žoltasto jezo

in s favenskim nasmehom
moje veličastne lampe
medlo luč —
Fuč . . .

Še ne čisto — —
O ta merkovca . . .
z rdečim veseljem,
prav po gosposko, zajema
z zlato žličko iz moje počene
fiole
in, žugajoč Salamonu,
cuza, cuza, cuza, cuza, cuza,
lepo počasi
cuza moje zelenozelene možgančke,
in, od razkošja trepetajoč,
se prav nič ne ženira,
temveč liže moje srebrne duše delikatno Niagaro
kakor smetano — — — Mmm!

Meni je tako čudnomoderno in modernočudno
Kar ves sem
fuč . . . fuč . . . fuč . . .
Spasmodični krči
mi lomijo ude lilijinega inkarnata.
Ne vem, ali sem jaz še
nadtitanski jaz —
ali sem samo
— merkovca?
! ! ! ! !
? — ? — ?
?

Vidite, mi je dejal Modras, „umotvori“ francoskih, čeških, nemških in laških titularnih pesnikov niso prav nič boljši. Vsiljivi Hamletki nam natvezujejo, da je naš čas jako bolan. In: bolan čas — bolne pesmi! V „Čudni prikazni“ so celi stavki modernih pesmarčkov, ki delajo umazano konkurenco prostovoljnim humoristom. Prav podobne šeme so skladatelji, ki tavajo za Wagnerjem in si domišljajo, da ga dosegajo ali celo prekašajo s svojim briljantnim instrumentiranjem. Ali novih idej — Bog ne prizadeni! Glasba slika, slikarstvo gode in pripoveduje večidel same rebuse. To je edino, kar je bilo sreči človeštva potrebno. „Bolani“ čas! „Slabotni“ smo, „dekadentni“. Ali če malo pomislimo, kaj si je vse izmislil in iznašel prav naš rod, moramo priznati, da smo vsaj toliko močni, kakor kateri drugi rod. Sicer naj pa se vsakdo čuti tako zanikarnega in dekadentnega, kolikor misli, da je to njegovemu zdravju koristno. Tudi pripoveduje to lahko vedno iznova — sam sebi, mi drugi smo tega otročjega javkanja že sili do grla.

Žveploust: Kaj pa je vse to nam mar?

Antikrist: Gospod Modras je govoril potem o imenitnih iznajdbah. Najprvo naj omenim, da je izumil neki inženir način, kako se da izpreminjati snov.

Žveploust: Modras ga je imel pošteno za norca.

Satan (vzdigne rep in pozvoni): Tiho!

Antikrist: Vsaka tvarina sestoji iz premikajočih se delov etra. Krepkost njih premikanja je različna in se da ohraniti in premeniti. To pravilo je podlaga vsemu, kar zna in more človek na prirodoslovnem in tehničnem polju. Omenjeni inženir je poizkušal izpreminjati razne snovi na ta način, da jih je ohlajal do absolutne ničle, to je do $-272^{\circ} C$, jim vzel stem vso lastno energijo in jih zlagal s kosi druge, vroče tvarine, v katero je hotel izpremeniti prvo. Vroča, aktivna tvarina oddaja svojo značilno krepkost gibanja mrzli, mrtvi tvarini in jo izpremeni v tako, ki je aktivni enaka.

Žveploust: Potemtakem bi mogel človek delati iz blata zlato.

Frakofakin: Kdo bi si bil mislil, da je naš Antikrist tako potrpežljiva „Wurzn“!

Žveploust: Tak Antikrist ali pa nič!

Konec sveta.

Antikrist: Gospod Modras mi je pravil potem o stvari, ki se mi zdi jako važna za nas.

Žveploust: Antikristu se zdi vsaka malenkost važna.

Antikrist: Američanski zemljėslovec Leon Lewis trdi, da preti od južnega tečaja zemlji velika nevarnost.

Žveploust: Kaj pa briga to nas, velečastiti gospod!

Antikrist: Bomo precej videli. Na južniku je strašno mraz...

Frakofakin: Tjakaj bi se preselil rad vsaj za par stoletij! (Živahna veselost.)

Antikrist: Sneži malone neprenehoma.

Mefisto: Ta bimbo nam pripoveduje romane. Na sodnji dan bo lizal mačkino kri!

Frakofakin (Mefistu): Vi tudi.

Mefisto: Gospod predsednik, zamašite Frakofakinu gobec s kakšnim redom.

Antikrist: Dež pa tam ne gre nikdar...

Frakofakin: Vsaj ni treba ne dežnika ne galoš. (Grohot.)

Antikrist: ... in nikdar se ne taja sneg, ampak oledeneva vsled svoje teže v trd led, ki narašča, akotudi se ulamljajo tupatam velikanski ledeniki. Zdaj je vsa ta kepa tako velika kakor severna Amerika; ob robu je debela nekaj nad tri kilometre, na južnem polu samem pa devetnajst do dvaintrideset kilometrov.

Satan odda zvonec Žveploustu in odide z ministri Belialom, Luciferjem in Abadonom pit.

Antikrist: Vsega skupaj je na južniku petdeset milijonov angleških kubičnih milj ledu.

Mefisto: To je pa res strašno zanimivo. Pojdite rajši izgubljenim dušam menažo kuhat!

Antikrist: Dočim se je kopičila ta ledena odeja, se je pa nagnilo težišče zemlji skoro za

eno miljo proti jugu. Vso orjaško gručo drži le moč zveznosti. Ako bi se kepa utrgala, bi težišče zemlje takoj skočilo proti severu, in njeni ulomki, napojeni z vodo, bi zadivjali skozi Atlantsko morje do severnika, kakor so že prej večkrat. V praznino na južniku bi pribučalo od izhoda Indijsko, od zahoda pa Tiho morje. Vihra bi se zadrevila torej po Atlantskem morju. To dokazujejo na dnu ujedene brazde, ki so jih merili z olovnico. Izmed teh razorov je eden osem milj globok. Ledeno vodovje bi hrumelo potem čez severozahodno Afriko, zahodno Evropo, čez Veliko Britanijo in severozahodno Rusijo v Ledeno morje. Led bi pokril vso severno zemljo. Angleško in severno Evropo bi preplaval neudržni tok dvakrat.

Mefisto: To so mi tibetske vasi. Predolgočasno! Zdajzdaj zaspim. To je govoranca!

Antikrist (bere z listka): To je tudi vzrok, da je Velika Britanija le še reven ostanek tega, kar je bila poprej, ko se je že držala Španjskega, Francije, Norveškega in Zelene dežele ...

Oevirki.

Predsednikov namestnik Žveploust opozarja govornika, da naj govori, nikar pa ne bere. (Ugovarjanje in medklici.)

Astarot: Eksclenca! Ali želite devetdeset nujnih predlogov? (Hrup.)

Žveploust: Prosim gospoda govornika, naj govori in nikar nič ne bere.

Astarot (kriči): Premislite si dobro, preden se začnete zaletavati v druge!

Žveploust: Prosim, da gospod govornik nadaljuje svoj govor, in da mirujejo druga gospoda. (Velik šunder.)

Antikrist: Stvar ni tako malenkostna, kakor mislijo nekateri. (Pogleda zopet v papir.)

Žveploust: Ako bo gospod Antikrist še kaj bral, mu moram ustaviti besedo!

Astarot (Žveploustu): Neolikana zverina! Gagar! Griža! Smrdokavra!

Žveploust: Bodite pametni in dostojni!

Astarot: Žveploust je cepidlaka, tapica, magarac, mevža, jalovec, kila, merkovca ...

Frakofakin: To so ocvirki!

Astarot (plane proti Žveploustu in mu zažene spis na mizo): To je prvi nujni predlog! Ako ne odnehate, vam jih prinesem še devetinošedeset!

Žveploust: Magari devetsto!

Astarot: Živela obstrukcija! Mi si ne damo zapovedovati od takega češpljevega moža!

Žveploust (osorno): Gospod Astarot, pojdite na svoj prostor! Kakor vidim, ste malo dobre volje.

Astarot: Pa vas hudo zebe! Kako morete zapovedati vi meni, kam naj grem! Mačko! Neverjetno je, kako se vedete, grdi rogač! Vi veste o pravilniku toliko, kakor kopun o ljubezni.

Žveploust: Prosim gospoda govornika, naj nadaljuje!

Astarot: Berite prej Kniggejevo „Občevanje s hudičem“, preden se predrznete sesti na Satanov prestol, neolikanec!

Žveploust: Pozivam vas na red zaradi te zarobljenosti!

Astarot: To je nesramno, da se zaganjate tako po pasje vame, kadar oddajam nujen predlog! Vrag je hudiču brat!

Mefisto: To zna Žveploust, to, drugega pa ne.

Žveploust: Pozivljam gospoda Mefista na red in prosim gospoda govornika, naj izvoli nadaljevati.

Astarot: Žveploust, vi niste vredni nikakršnega spoštovanja več, ker ste pogazili fini ton in takt. Golazen! Baraba!

Mefisto: To so prazni streli!

Frakofakin: To so ocvirki! To so ocvirki, slavnata gospoda!

Žveploust: Gospoda Astarota kličem drugič na red, ker se vede tukaj tako nedostojno. Prosim, obnašajte se tako, kakor se spodobi v zbornici.

Astarot: Prava reč! Pokličite samega sebe na red, vi, ki imate skravžano pamet!

Žveploust: Gospod Astarot je prejkone zopet pijan. Saj se neprenehoma napaja z bencinom in žganjem tam zadaj v kantini in zoblje najdražje rakete kakor komis.

Astarot (si slači rokavice): Fej! Fej! Fej!

Žveploust (kakor Astarot): Dajte, gospod doktor Faust, cepite temu staremu otročetu kože s krampom! Stavite mu pijavke!

Astarot: Ničevo! Pojdite no spat, excellenca, lepo vas prosim! Pa! Pa! (Smeh.)

Žveploust: Pišite me v uho, če imate še kaj sape! Kmet v fraku! Pojdite se parfimirat!

Mefisto (Astarotu): Same barufe dela. Počiga po buči!

Astarot: Kaj bi mlatil prazno slamo! Ni pridne dlake na njem.

Žveploust: Astarot gaga. Ta možakar je podoben, da bi ujel katero dušo, ta pa že, ta! Ne boji se ga noben pikolo!

Frakofakin: Kam romamo? Gregor I. ima prav, da je hudič neumna žival, ki se lovi v lastnih mrežah.

Žveploust: Astarot ima govorniško kolero. Ne bi molčal, če bi mu trikrat zavozljal jezik.

Astarot (Žveploustu): Adut, butec, cigan, čenča, diplomat! — Epidemija, falot, goljuf, hinavec, idiot! — Junec, kanacija, licemerec, macafizelj, ničé! (Se nekoliko oddahne.) — Opica, poštajna, rekrut, slepar, šalobarda! — Tutka, ustač, volkodlak, zgaga, žverca! (Govorniku čestitajo.)

Žveploust (Astarotu): Avša, bik, capin, čuk, durak, evnuh, fakin, gumpec, hribovec, irhovina, jesihar, kujon, lažnivec, mulec, ničevdec, osel,

prismoda, rovtar, smojka, šema, tepec, ušivec, valiž, zarobljenec, žganjar!

Frakofakin: To so ocvirki! Mojstra sta obadva! E — vsa čast!

Vihar.

Astarot: Prekliči, lopov!

Žveploust: Prekličite prej vi!

Mefisto (si brusi kremplje):

Ich bin des trocknen Tons nun satt,
Muss wieder recht den Teufel spielen.

Astarot: Škandal za ves pekel!

Frakofakin: Malo škandalčka mora biti.

Astarot: Ne prekličesh, mrha? (Odpira svoj pipec.)

Nekateri pristaši Žveploustovi hite doli k njemu, varovat ga. Razburjenost demonov raste od trenutka do trenutka. Zdajci skoči Astarot k Žveploustu, ga udari po glavi in mu odbije pol roga. Urno pobere odlomljeni kos in mu ga zažene v široka usta. Tedaj se vname povsod hud boj. Sosed se spopade s sosedom, da jih je komaj razločevati. Drug drugega klofutajo, ščipljejo, uhljajo, lasajo, sujejo in se tepeškajo, da lete kocine po zraku. Iz ust, iz nosnic in ušes jim švigajo plameni in žvepleni par. Mefisto vleče

Frakofakina za rep po tleh in ga zažene naposled na galerijo ravno Satanovi teti na frizuro. Strašno tulijo in se dero razuzdani vragi. Kar jih je ostalo med sedeži, vsi žvižgajo na piščalke ali vrte ropotače ali zbijajo s svojimi konjskimi kopiti in kozjimi parklji po pulatih. Tudi galerija divja kar mcre; zlasti se odlikuje nežni spol. Nekatere dame mahajo z robci, ploskajo z rokami pa izpodbujajo pretepače in jih navdušujejo. To je hrum, vrišč, ropot in lomast, kakor bi padali v silni burji stoletni hrasti, kakor bi pokale in se podirale velikanske gore. Ves ta direndaj pa prevpije zdaj Žveploust, ki ga je sunil Astarot s pipcem v rep. Doktor Faust ima posla nad glavo.

Tačas se prikaže Satan z Abadonom, Luciferjem in Belialom pa potegne obrvi čisto doli na trepalnice in zarjove tako peklensko, da pocepajo vsi vragi in vse vragulje od strahu na tla kakor omamljene muhe.

Hitro vzame Žveploustu zvonec, si ga priveže in sede mirno in dostojanstveno zopet na častno žerjavico.

Konec seje.

Satan: Antikrist, nadaljuj! Pa kmalu naredi zadnjo piko!

Antikrist: Gospod Modras...

Žveploust: To je pa že od sile! Tukaj poslušamo že pol ure američanski humbug. Kako

je imel mladi modroslovec Antikrista za norca! Pošlji osla križem svet, nazaj ti pride uhat ko pred. Ali pa zafrkava Antikrist nas vse skupaj! Rad bi vedel, čemu je toliko kvasil o vesoljnem potopu. Velik kokodajec, malo jajec!

Antikrist: To ni nobena malenkost. Ako se utrga tista ledena kepa, se utopi vse človeštvo, in pekel profitira v par urah 1.450,000.000 to je približno poldrugo milijardo duš! (Burno odobravanje in ploskanje.)

Žveploust: Kdaj pa bomo imeli to veselje?

Antikrist: Tega pa ne morem povedati. Mogoče še nocoj, mogoče jutri, mogoče pa tudi šele čez petindvajsettisoč zemeljskih let. (Nemir.)

Žveploust: Zdaj pa recite, gospoda, da ni tisti modrijan prav imenitno navijal našega Antikrista!

Antikrist: Gospod Modras mi je pripovedoval še o mnogoterem. Vendar naj omenim le nekatere iznajdbe, ki bi nam bile po moji razsodnosti na veliko korist. (Cujte, čujte.)

Govornik razlaga pomen telefona, električne železnice, bicikljev, avtomobilov in Marconijevega brezžičnega brzjava.

Satan: Dobro! Jako dobro! Izvrstno!

Antikrist: Slavna gospoda! Ako napreduje ves svet, tudi pekel ne sme zaostajati! Mi pa nimamo niti bicikljev! Kako bi potem uspešno lovili duše? V prejšnjih časih se je prilizoval človek vragu, da bi mu pomagal ustrezati želji

po znanju; zdaj je pa vse drugače. Po starem kopitu ne moremo imeti nobenega dobička, ampak le vedno večo izgubo! Zato predlagam, da uvedemo kar najhitreje vse imenovane moderne stroje najboljših tvrdk in poizkusimo z njimi svojo srečo. Preučil sem jih kaj natanko tam gori. In ako ne nalovimo precej ta predpust več duš, nego kdajkoli prej, potem, gospoda moja, mi pa le odrežite jezik! (Navdušeno, dolgotrajno odobravanje.)

Satan: Antikristov predlog je enoglasno sprejet. Naša seja je pri kraju. Grom in žveplo!

*

Uspeh peklenščakov z modernimi stroji je bil velikanski. Od samega veselja je Satan Antikrista pomilostil že peti dan in dal velikonočno soboto prirediti njemu na čast veliko maškarado in štrukljev semenj v slavnostni dvorani. Sprijaznili so se vsi demoni in rojili in rajali na vso moč, dokler niso dobili vsak svojega prav peklenško-naprednega mačka. Ker je pa ta plesna dvorana pod Ljublanico zraven palače povodnjega moža, so prestrašeni Slovenci vsled vražje veselice doživeli — ljubljanski potres.

Zavozlan roman.

I.

„Ali je Petrček doma, Veverela?“ je vprašal mladenič in nagajivo prijel ljubico za smrček.

„Hapči —!“ je kihnila, in solze so ji zalile oči. „To znaš pa izvirno dvoriti, dragi Veveran! In vsak večer si zmisliš kaj novega!“

Čepela sta na veji visoke smreke in se držala za krempeljce. Večerni pihljaji zdolca so jima prijetno hladili razbeljene počutke.

„No —? Ga ni doma?“

„I kajpa!“ se mu je nasmehnila vsa blažena.

„Kaj pa kaj dela?“ je šepetal in jo božal po dlaki.

„Hlače šiva!“ se mu je odrezala brez pomisleka.

„Oh — Veverela! Biser! Ali me imaš kaj hudo rada?“

„Ni take sile!“ se je šalila preljubko.

„Ješ, kar snedel bi te, moja boginja, moja muza!“ je zakipel in jo strastno privil k sebi. „Kaj ne, kako je to lepo, kadar se objemajo trudna drevesa in naše žalostne misli, mračne sence in bele šmarnice, žerjave želje pa sladke koreninice v zlatih zankah!“

Umolknila sta, kakor bi se ženirala vsak svoje ljubezni. Zdajinzdaj sta se malce pogledala ali pa strmela brez gotove namere kar tako kam gori na majavi vrh črne hoje ali tudi za kresnicami.

Izza daljnih slemenov se je dvigala luna in pokazala obadva v pravem svitu.

Junak Veveran je meril vsega skupaj petnajst palcev. Veličastni rep je nosil natanko na prečo počesan. In držal ga je pa že vendar tako naravnost pokoncu, da mu ga izlepa ni bilo para v devetih farah kroginkrog med Šmarno goro in Triglavom.

Pa tudi Veverela ni bila malo zala. Malokatera je bila lepša od nje, ali pa celo nobena. Odlikoval jo je tako vilinskovitek in vilinskodivoten stas kakor oso. Vilinskodivotne ali pa vsaj vilinskovitke so sicer skoro vse zdrave slovenske veverice; toda Veverela je bila še čisto posebno vilinskovitka in vilinskodivotna, ker ji vsled hude ljubezni ni nič kaj dišala nobena jed. Vobče pa je bila zdrave krvi: niti najmanjši

mozoljček ni delal jasni milini obrazka ponemarnem napote ali zgage.

„O — kako si moja!“ je začel Veveran nanovo.

„Tvoja? Ah, da bi bilo res! Moja mati te kar živega ne morejo videti!“

„Vem, vem. Gospa grofinja me ne marajo dosti in malo ne.“

„Premoženja nimaš niti za orehov pretin —“

„Pa devetsto lešnikov dolga, če ne več!“

„Najmanjše gulice nimaš, pravijo, službe tudi nikakršne. Drugi imajo po več hiš, ti pa le napol razdrto sračjo kajžico in glavo polno visokih muh!„

„Vse res,“ je priznal nekoliko v zadregi in skomizgnil z ramami. „Pa sem vseeno še ptič!“

„Povrhu si pa še — pesnik!“ je tožila, in z njenega obraza je sevalo žensko sočutje. „Ali te ni škoda?“

„E — pa sem le fant od fare!“

„Mama so rekli, da bi bila lepa sramota za vso žlahto, če bi se priženil ti k nam! Ne moreš ne naprej, pravijo, ne nazaj, kakor tisti zmaji na novem mostu v Ljubljani. Ah, da bi bil vsaj kakšen grofek! Mama trdijo, da se začenja prava živina šele z baronom!“

„Aja, seve! To so predsodki! Slava je tudi nekaj vredna! Čez sto let bodo drugače govorili o meni!“

„Čez sto let!“ je ugovarjala Veverela. „Kje bova midva takrat! Zdaj, zdaj — to je zdrava beseda!“

„Moraš biti malo bolj idealna! Čak, čak, ti pa povem nekaj prav imenitnega, da boš boljše volje . . . Na smrtni postelji je ležal mož, star kakor zemlja; pa vendar ni mogel in lele ni mogel umreti. Imel je namreč velikanski nos. In kolikor kratkoli je izdihnil dušo skozi usta, se je vselej v prostorne nosnice ujela in mu znak zlezla nazaj v telo.“

„Krasno!“ ga je pohvalila hvaležna poslušavka. „Pa naš zdravnik bi mu bil nemara vendarle pomagal, naš doktor Fuč, specialist za smrt. Oh, povej no še kaj podobnega!“

„Dobro. Katero bi slišala rajša — o jari kači ali o steklem polžu?“

„O steklem polžu.“

„Pa je prva daljša!“

„No, pa o jari kači!“

„Že . . . pa je druga lepša!“

„Beži, beži, me boš imel tako za norca! Te pa tudi ne poljubim nikdar več, da veš!“

„Kaj si rekla? Precej . . .“

„Ne bodi no humorističen!“

„Oho! Gospodična od stanu!“

„Pst, Veveran! Nisi nič slišal? Tam zadaj!“

„Nič ni . . . Nič, smreke stokajo, sova se ujeda, potok žubori . . .“

Veverela se je pomirila in se mu naslonila na prsi; on pa si je ovil njeno levico okolo vratu, poklical mesec za pričo, prisegal ljubici zvestobo v vezani besedi in pozabil ves svet.

Že se je videl beli dan skozi noč — kar se je pokazala iz sence žlambora črnikasta glavura. In zažugala je pest proti hrastu, in pošastno so se zasvetile razširjene zenice, in iz škrbastih ust poniglavca so silili zarobljeni samostalniki in glagoli.

„Caramba — ! Že zopet? No, bomo že še videli, čigava bo edinica bogate vdove, ali moja ali tvoja! Hudič — kako se to sladkata! O ti peklenski flirt! Kakor resnično sem princ Migomigavzar, vaju grem še zdajle obadva zatožit materi Orehuzi!“

II.

Rrrrrrrrr — !

Stara gospa Orehuza se je dotipala sama do žigic, upraskala luč in se podvizala iz postelje k telefonu. Kočijaži in hišne so bile vse na velikem plesu.

„Halo?“

„ . . . “

„Tlê grofna Orehuza, rojena princesna Pipineža. — — O!“

„“

„O, o, o!“

„“

„Se svahkata? Krč! Bohonej!“

Rrrrrrrrr . . .

V sami indrici, brez kočemajke, v šolnih, kar taka je cacala zajetna dama vsa dekoltirana proti izdani smreki. Visoko je držala tajko spodnjega krila. Malone je hotela počiti od jeze.

Veveran in Veverela nista slutila v ljubavnem razkošju niti najmanj, da je zapel telefon njiju skrivni ljubezni pravkar mrtvaško pesem. Kar naenkrat pa sta prestrašena zavohala razjarjeno mamico, ki se je tresla, visoko izpodrecana, pod drevesom med rosnimi borovnicami in praprotjo. Roke je držala prekrižane na prsih in tiščala ustnice pa obrvi skupaj. Strašno so se ji v mesečini svetlikale izbuljene oči.

„Veverela?“ je zavpila, kolikor ji je utrpelo grlo in nastavila lornjeto pred aristokratski nos.

Ljubček in ljubica pa sta lepo molčala obadva in skočila na bližnji hrast.

„Veverela! Sveča pklenska! Pov m no, čeč neč čpiš?“

„Naju že imajo,“ je zacmuzala hčerka. „Je že amen!“

„Za danes,“ je šepetal Veveran. „Ali tvoja visokorodna mamica pa tudi precej vse zavohajo, no!“

„Kaj praviš, ali naj omedlim?“

„Nikar! Zdaj dolgo ne bodeva mogla spet skupaj. Po drugi nedelji pazi proti mraku na moje znamenje: kadar zaslišiš ‚Kikiriki!‘, tedaj pridi semkaj! Zdaj pa moram odtod. Ne zameri, ljuba duša, vidiš, meni se mudi. Z Bogom, srčece!“

In odhitel je kakor begoten sen dalje od veje do veje, od debla do debla. Na letečem pa si je izmislil novo okroglo: „Pa pri nas je korajža pa pri vas je pa ni!“ in izginil skozi igličevje neverjetno naglo v globoki tokavi.

„A m na pdeš hitr dol?“ je zarevskala Orehuza z zahapjenim glasom.

Hči se ni genila in je vsa klavrna ždela v rogovili drevesa pod streho temnega perja.

„A nis šlišova?“ je zahripala mati in zavžigala od jeze.

Tupatam so zaflafotali zbudjeni ptički in se trumoma veselili škandalčka.

„Ah, mama . . . Luna, luna!“ je ikcala Veverela, uvezana od strahu. „Luna me šeška!“

„Toko, toko, vuna te trka al kal, aha! Le čakej, jes t bom dava vuno n pa zvezde z mavarco vred če po hrfte! Koga sta devova tlê?“

„I s kom pa?“ je zacmevkala kontesa.

„Na bod no tok čudna! Začmu pa še baraš? Z vongavovmo Veveranam! A misliš, de vaja nism vidva vobeh ukp? Koj sram te bod, ti pasja fjolca! Kogač neč sta devova sama?“

„Ah, mama, luna . . . pa . . .“

„Pa —?“

„Pa stekli polž!“

„Važeš, ti nasvan votrok!“

„Pa šmarnice . . .“

„Alo le hitr dolè!“

„Pa jara kača tudi . . .“

„Kaj boš to klepetava, jora jorasta, navumna!“

„In pa sladke koreninice v zlatih zankah!“

„Le koj tih bod! Vobene besedce več! A še na greš dolè? Ka pa se cmirgaš pa vekaš k ana miva Jera? No, a v kej? Pšoba!“

„Seve, da me boš!“ se je branila Veverela in milo zaskvičala.

„Se te na bom vasava pa tokva! Samo dol pojdè, de pdevà fletn ukp domu! Le nč se me nka na boj!“

Naposled se je dala devica vendarle pregovoriti in je priplezala v vibah na tla. Orehuza pa jo je nemudoma zgrabila za ušesne čope.

„Lbezen —?“ je sikala mati. „Pa že zej? Tok že zej b rada zaprauva ledk stan, eganka? Takale mvada iverca, k še ta krašče čikle nos! A voč punco, de se boš igrava? Pa tačgale berača štmaš? Tačgale hvafca! Tačgale vačnga šlibarja? K under raj vidm šurka v ješprenu kokr pa tgale gredlna! Nastrašn svaf s urajmov! To b bva pa res zu lepa vofet! Koj brez gosca! — Ncoj s že ta trečo rajžo ušva od hiše! Pa b na biv čvovk najvoln! Koj šankat nej te vidm z nim ukp! — T bom že drujga ženîna preskrbeva, goršga, pa z dnarjam, zadrkle t še rošce cudejo. Le hmau

se m zbrihtej, ti raušl zalublene, pa z gvale s ga zbê, tistga lintverna!“

„Pusti me no, mama, lepo te prosim, ojoj!“

„Kaj? Koj zgnè se m, ti kuštr namarne! Preh bo Trgvou na gunkrej Save skoču, kokr pdemò z vama pisma devat! Užeš, potepenka, koko sm se usa prehvadiva, k sm šva co za sm za tabo? A sm to zasuziva? To rečem, de se t bo še zu vtepova toja gvaut! Kera j še taka na celm Gorenščm? Ukraščm more hdič pote prit, de te bo vleku co dol na den pkva! Le dobr zamirkej moje besede, ti nasrečna žvau ti!“

Pri vsakem vprašaju in klicaju je grofinja Orehuza krasno bitje tako polasala za sladke, da je vpila hči, kakor ptica v precepu. Doma pa je objokano mladenko privezala z nitjo k postelji. In vselej, kadar se je starka ponoči zbudila in legla na drugo stran, je nategnila nit, da bi se preverila, če je dekle še doma.

III.

„Caramba!“ je klel princ Migomigavzar v svoji vili na trabjesu bukve po špansko. Evropsko izobražen, je znal po domače in drugače preklinjati tako gladko, da bi ga bil človek lačen in žejen poslušal noč in dan. Sedel je v senci svojega košatega repa na mahu in spletal spletko za spletko.

Migomigavzar, faliran pesnik, je po svojem književnem polomu skupljeval in prodajal le še ježice in pa kritike s slepo firmo. Veveranu birmski boter, mu je pomagal začetniku skakati na pegaza in rimati „ruka“ na „cuka“ pa „cuka“ na „smuka“, dokler ni bil fantin z dušo in telesom lirik. Ko mu je pa prišel dični mladenič pri Vevereli navzkriž, je prisegel postarni princ, da ga uniči na vsak način.

„Slava Vilam, vam pa dober dan, princ Migomigavzar!“ ga je pozdravil nenadoma Veveran, ves hripav. „Potrkal sem že dvakrat. Ali motim?“

„M-m! — čast liričnim orglicam tvojim!“ ga je sprejel gospodar in vstal. „Ravnokar si mi bil prijetno na mislih. Kaj bo dobrega?“

„Prišel sem vas pobarat, če se vam zdim že zadosti prismojen? Saj pravite, da mora biti vsak genij nekoliko prifrknjen!“

„Izvoli sesti na mehke blazine, mladenič predragi, da mi ne odneseš spanja! Tako. Zdaj pa ... s čim misliš, da si izponil višje prismuk-njenosti pikre pogoje?“

„Pesmice delam že natešče, ne da bi čakal kaj nagrad.“

„To je že nekaj!“

„Zaljubljen sem pa tako nadrobno in nadebelo, da včasih res ne vem, ali sem mož ali cifra! Moja ljubica je lepa, kakor bi se umivala z mlekom in brisala z rožami! Sneg je njena prebela koža! Roke — slonova kost. Mramor njene prsi! Vrat —

alabaster. Cvetoča lica vrhu vse te kosmate lepote primerjajo izurjeni kavalirji vrtnicam, čelo pa večinoma elizijskim poljanam. Vse te nenavadne dražesti zakriva čudovito nežna dlaka. Zaraditega pa so omenjeni čari tem zanimivejši. Prijazne ustnice se mi zde podobne razklitemu rubinu, kadar se mlada grofica ni ravnokar najedla zrelih borovnic. V kratkem sem židane volje, če le zagledam njena dva sladka rebusa, njene mile oči. Kadar vam pogleda v deževnih dneh z njima tako jasno, kakor že pač zna, proti gorenjskim snežnikom, vselej se izpremeni slabo vreme, in jameta se tajati sneg pa led na najvišjih planinah. Lilije in pomaranče zadehte po zraku, če samo malo vzdihne ali izpregovori. Le dvakrat trikrat vam stopi kam, in nikoli več ne zraste na posvečenem mestu nobena nespodobna trava, nikar hinavska kopriva, ampak same nadarjene vijolice pa jagode pa kaj takega, kar dobro de najkočljivejšemu okusu.“

„No, prav! Ti govoriš kakor rojen pesnik!“

„Navzlic vsem tem redkim vrlinam mladega telesa pa nadkriljuje moja zornomila milozorka druge vsakdanje gospodične tudi duševno. Zlasti se zanima za leposlovje. Vsako jesen že komaj komaj pričakuje nove Velike Pratičke, edine naše slovenske knjige, ki je res bogato ilustrirana. Kar ne naveliča se ogledavati mičnih podob, ki jih je toliko, in vendar vsaka spet drugačna. In kako nedolžnočisto veselje jo navdaja vselej,

kadarkoli se preveri, da se drži Pust še vedno, enako, kakor se je držal že leta in leta in leta.“

„No, hm! No — prav!“

„Marsikomu se zdi morebiti neverjetno, da je ni prav nič sram materinega jezika! Govori ga kar javno pričo drugih na glas. Kaj? Igrati nehvaležno vlogo narodnjačice in rodoljubice, to se ji zdi kaj kratkočasna burka, ne samo doma v kuhinji, ampak tudi zunaj, kadar gre s svojo strogo gospo mamico poskakovat na dober zrak.“

„No . . . Morda tudi čika?“

„Do zdaj še ne. Kadi pa, kadi! Pa še skozi nos ga daje!“

„Hehe . . .“

„Ime ji je pa Veverela. Jo poznate? Hčerka grofinje Orehuze, rojene princesinje Pipineže.“

„Poznam . . . Hehe, hehe . . .“

„Gledat se pa letava, kadar utegneva le količkaj! Kadar sliši ali bere le začetno črko mojega imena, zardi do ušesnih šopov — to mi trdi sama — in bliskovito švigne na samotni kraj, premišljevati svoje vrele občutke. Zgolj od ljubezni meži po cele ure. Še jesti se ji ne ljubi prav. Najlaže se shajava ob plesnih vajah. Saj imam precej čeden frak, in da je napuf, tega ni zapisano nikjer! Kaj kmalu jo popleševa z izdajalnega kraja javnosti za molčeče grmovje pa zabrenkava visoko pesem prepovedane ljubezni!“

„No, bo že, bo že!“ je dejal princ Migomigavzar in se zavalil na aževino. „Če bi bil jaz v tvoji koži, obesil bi se bil že davno!“

„Včasih tudi malo obupam.“

„Obupati je še vedno bolje, kakor pa v vodo skočiti.“

„Od zore do mraka blodim po gozdu in preobračam kozelce. V mravljišča se postavljam na glavo in migam z nogami po zraku, hrepenim v višave in zraven pa — stokam in merim svojo trdo srečo!“

„Hm, in bledih pošasti ti nič ne šumi ponoči pred očmi, da zatisnoti ti jih ni moč v mirno spanje? In spomini, spomini milotožni ne zvihravajo ti prahu razpadlega ti čudnega stebra v srcu kvišku, da te skeli in peče v razburjenosti preveliki?“

„Kako pa!“

„In ledene usode strupeni piš podrl ti je steber ta?“

„Kdaj že! Pa ob šture in panje se butam, da mi kar potrkava po možganih!“

„Za grešnega mesa umarjanje je to dobro in za počutkov ukoro!“

„Kadar sem truden, ves otekel, obunkan in opikan, pa na telefonu poslušam, kako raste travica zelena, dokler se ne tresem od mraza, kakor ostrizen pes ob novem letu. Saj ste opazili, ljubi botrček, da sem skozinskoz nahoden in prehlajen? Rojaki me obrekujejo in se me ogibajo kakor kuge.

„Bežimo, bežimo, pesnik gre!“ zaganjajo krik oddaleč, kadar me zagledajo; otroci pojemajo od strahu, matere in dečle omedlevajo, možje pa beže v dupline in lezejo v dimnike!“

„Kdor kosi od kraja, pusti psa, naj laja!“ ga je hrabil princ Migomigavzar, ki mu je hudobno srce veselo igralo od škodoželjnosti. „Pesnik, ki nima nobenega pravega vzroka, da se čuti nesrečnega, tak pesnik je od muh!“

„Slava se me je prijela in drži se me, kakor smola!“

„Nekaj zdravega zrna je res v tem, ljubi Veveran, ne bom dejal. Pa — premalo! Vse premalo klenega zrna, prijatelj mladi!“

Pesnik je bil pričakoval obilo pohvale za svoje muke. Zaraditega ga je Migomigavzarjeva ocena dirnila jako nemilo.

„Ali dragi boter,“ je dejal, „pa me vendar ne zapustite v zadregi? Svetujte mi, prosim vas, kaj koristnega!“

„No — priznati moram, da si vsaj ubral pravo pot. Toda enake neumnosti je že davno, davno opisal Cervantes nadolgo in naširoko.“

„Premišljujem tudi, zakaj država ne plačuje pesnikov kakor plačuje, recimo, uradnike, ali vsaj cestne pometake.“

„No, zdaj pa že vidim, da si res precej prismojen! Pa le izvirno nori, izvirno!“

„Bom. Pa tudi umreti hočem. Še v tem enakonočju! Že drugi teden!“

Veveran ni zapazil, kako veselo so se zabli-skale oči princu Migomigavzarju.

„Samomor?“ je povzel hinavski starec, ki je komaj zatajeval radost, da se tako kmalu in tako izlahka iznebi nevarnega tekmeča. „To ne bi bilo tako napačno. Samo — kaj izvirnega, izvirnega! Ako si za kaj, utiri novo pot! Le pomisli, kakšna čast te čaka! Razširil boš slavo domačega duha po vsem omikanem svetu! Ne boš še pod rušino niti sto let, in že te bo mladezen srednješolska preklinjala krepko, zakaj natanko se bodo morali učiti za maturo, kdaj si prijokal na ta glupi svet, in kdaj ti je zaklenkal umiraček, in pa kaj si od povoja do groba takole kaj onegavil na tej malovredni frnikoli. Pozabljeni bodo tvoji nasprotniki, leposlovni opravljalci, enodnevnice, ki merijo dela tvoja z ozkopsrne estetike vsakdanjim vatlom, pozabljeni bodo in brez godbe pokopani tudi vsi učenjaki cepidlakoviči, ki nosijo dandanašnji veliki zvonec in se vojskujejo po starem kopitu za vejice pa pike. Ti pa boš, prečist genij, sedel brez bolečin na konju krilatem v višavah sijajnih in, nektarja sit pa ambrozije, boš židane volje kazal vsem skupaj fige!“

Zaslepljeni Veveran se je kar obližnil po teh zapeljivih besedah . . .

„Krasno! Ah, krasno!“ je stokal navdušeno. „Toda — izvirna smrt! To je velika reč!“

„Hm . . . Nemara bi moj znanec . . .“ je mrmral princ Migomigavzar bolj samprisebi.

„Oj, nadaljujte, govorite!“ je prosil mladič in prijel botra hlastno za kremplje.

„Počasi, dragec mladi! — Lej, onostran mlake prebiva v smrečju nad tonvo duševni velikan. Mož je tako strašno učen, da se je kar samega sebe za doktorja povišal nekega vedrega jutra, ko se mu ni ljubilo več biti konjederec.“

„Gospod Fuč?“

„Nihče drugi. Zadel si: naš slavní gospod grof, doktor Fuč, specialist za smrt. Spisal nam je debele bukve z naslovom: ‚Vaš testament — ali — Tako morate umirati!‘ K njemu pojdi po svet!“

„Saj res! O — zdaj sem pa že dober! Zahvaljujem vas prisrčno. Z Bogom!“

„Srečno!“

Satanski smehljaj je pretvarjal princu Migomigavzarju obraz, ko je bil kovarnik zopet sam.

„Pojdi se solit, babji Gregor!“ je siknil skozi škrbaste zobe. „Skakalin neumni! Ta durak je res sam vase zaljubljen in ne ve, da gunca namesto pegaza le — junca! Čaramba!“

Nedolžni Veveran pa je krenil proti veliki luži, porinil kos smrekove skorje v vodo, skočil v ta čolniček, nastavil svoj dični rep prav kakor jambor pa jadro proti ugodnemu vetru in se izročil valovom.

IV.

Nenadoma se je razglasila strašna novica, da se je dični pesnik Veveran najedel strupenih gob in ciklamnov. Mlad pek ga je našel navsezgodaj vsega trdega pod smreko, na katero je hodil nesrečnež vasovat k dekletu od stanu.

K njegovemu pogrebu so prihitele vse gorenjske veverice, kar jih je živelo tiste dni med Šmarno goro in Triglavom. Le nje, ljubice, ni bilo odnikoder . . .

„Caramba!“ se je jezil princ Migomigavzar, ko se je ril skozi množico. Marsikatero gorko brco je lokavi intrigant dobil med rebra ali po grbi ali pa tudi kam drugam, kamor je že priletelo, preden se je mogel postaviti na svoje govorniško mesto. Polagoma je ponehalo med zbranim narodom mrmranje in bučanje, podobno grmenju morskega valovja. Zavladala je grobna tihota. In odkašljal se je stari grešnik Migomigavzar in začel migomigavzati menda takole:

„Umrl — je Veveran! Umrl je — Veveran, izmed najduhovitejših pesnikov tega stoletja eden. Umrl je — naš Veveran, ne v tujstvu, marveč na zemlji domačej, smatrajoč večinoma -- kakor kaže dela mu slavna — nesrečnim se prav zelo. Prezgodaj, tvrdim vso odločnostijo, prezgodaj preminol je naš trikrat genialni Veveran ta, pevec po milosti božiji prav v besede pravem pomenu,

preminol je, pravim, ker se mu ljubilo nič več ni živeti ... živeti ... živeti ...

Rojaci! Nikari ne pričakujte, da, nepripravljen bivajoč, velikega moža podobo naslikam vam popolno. Kdor tako srečen je bil izmed vas, da le eno samo občeval je uro z umetniškim duhom tem, ta ve, kako preveljavil precej v pesem je drugačnih veljav vsakatero. Damam izvlasti ugajala njega osebna prijazen in vsa prikazen uže je samaposebi tako, da manj trdne nature dobivale ob prvem pogledu so mrzlico. Žarnookih veveričen naših marisikatera v prostih je urah skrivaj za njim vzdihovala, jokala, bledela, norela. Vse bilo veliko, nenavadno je na njem, ki tukaj v odprti leži vam zdaj krsti, in duh mu je bil kakor bazilisek. Imeval je misli dosta, da utegnolo ob njih bi živeti pesniških rodovin devet, akopram imele mladih bi toliko, kakor velerodovitni imevajo jih zajci domači.

Dočim drugi, ali ozirajoč se na dostojanstvo svoje puhlo, ali iz bojazljive miroljubnosti proizustvujejo samo natihem in delajo pest le v žepu, je, kakor veste, pomaljal Veveran odkritosrčnih fig slehernemu pod nos. Toda fige — v rokavicah! Kajti nežen, prečudno nežen in še bolj eleganten tudi je bival pesnik ta!

Vedno sovražil vsako polovičarsko je brenkanje na poezije premogotno harfo, sovražil vsako prazno čuvstvovačkanje in igračkanje jalovih kopunčkov, sovražil vedno vse tiste tudipesnike, ki na Parnasa prisojni strani udomačiti se hote tiho-

tapsko. Zato so preganjali ga in obrekovali ga tudi, češ, Veveran se je izpozabil, izpridil, pohujšal, pokvaril in si konec konca nakopal sramotilni priimek: pesnik!

Rojenega mojstra nam kaže njegovih besed vsakatera. Priznati je treba, da njega poskočne umetnosti čudno kipeče in vrveče bistvo prihaja iz ogledovanja večne prirode. Njega pesmi preveva orjaški duh, nekaj, kar vsakega osvoji zmago-slavno: živjenja silna moč! Socialnih vprašanj samostalna motritev ta, ostri ta vid, vtapljajoč se do duše dna in pa zahomotanih značajev jasni razkroj — vse to je čudno v Veveranu. Ne da bi gagal v novostrujskih gnojnic prestanih mlakah, je z vzneseno dikcijo in pravim pesniškim vzletom krenol s prekmalu razhojene ceste na resnično nova pota, nikdar pa nalašč luž ni iskal ne blata. In to poudarjajoč, povedati vam toliko vem, da cenimo okroglim čislom stihov njegovih do sedem septilijonov, ki visoko nadkriljujo titularnih pesnikov naših pogreto cikorijo. Velikana takega veselili se brezdvojbeno uže nikoli več ne bomo!

Njega pesmi se dozdevajo pač nekaterim kosmate premalo, zopet družim pa kosmate preveč! To je grenkosladke slave sladkogrenki strup! Še drugi so zahtevali, da naj bi skakal čez lastno senco. Da pa tega terjati ne smemo od veverice nobedne, to sem vam, nova pota utirajoč, uže dokazal v svojem zadnjem sostavčeku, ki vam ga mimogrede priporočam kar najtopleje.

Zdaj nastopite, zdaj, oj vi njega zoprnici!
Vi polovični slutvoučenjaci! Vi razsluti črnorizci!
Vi leposlovni opravlјivci! Vi mračnjaci, ki o lepoti
nimate najmanjšega poumnija! Vi, ki imate dušo
v trebuhu! Vi pokvekarja Terzita potomci do-
mišļjavi, ki ste poezije jedva podušali in, nikdar
siti mastnih dividend, komaj pokuknoli v slovstvo
naše. O vi skakazen zanikarna, ki ste, dobre pupe
in pape polni, drznoli se, lajajoč meriti njega dela
neumnostijo svojo usnιjeno in banalne kritike
vatlom vsakdanjim, in se, neoprostivo meketajoč
in mijavkajoč, silili, otročijimi glasovi in nečastni-
cami, zavratnim načinom zatreti neomadežano in-
dividualnost, rekše samorodno prvobitnost, in se
blamirali do mozga! Zdaj ste umolknoli, zdaj,
kakor kura, ko je kuharice ostri nož na vekov
veke zatísnol ji kurje oko!

Umrł je Veveran . . . Ugasnola na obzoriji
našem je svetla zvezda kakor velikanska sveča,
ki, sama sebe žrtvujoč, sveti mnogim družim. Aliis
inserviendo consumidor!

Težak — kamen mu pokopanemu hočete
zavaliti na prerano mu gomilo, češ, da počival bi
tu tem — laže! Da ne izgubode proslulo se mu
ime v zabljenija brezidno, izteknoli ste malo strani
od Save vode borno mu zavetje, rojstno hižico, in
nakanoli ondukaj vzdati mu spomina — kamen!
In postaviti ste ukrenoli — a ne še tako kmalu
— na mesti družem, vsemu svetu na videži, spo-
menik mu tam zvunaj veličasten za dobršnih

orehov dvajsettisoč, da oznanjal njega slavo so-
sebnost bi ta — kamen! Pa kaj pomagati mi
morejo vaša prizadetija in troškovi ti vsi zdaj...
lepo vas prosim! Zakaj pa — kruha v olajšek
mu niste ponudili ni kosca nikdar ali makari
krompirija nezabeljenega v oblicah tako poceni
takrat — namesti zdaj vseh dražih teh — ka-
menov! In utolažil bi si svoj glad vendar bil
tudi rad. Kajti utegnoli ste že slišati, da lačni
so radi in še bolj žejni tudi so pesnici in pe-
resnici. In kako zdravega apetita je imeval šele
Veveran!

O ti preljubi Veveran in prijatelj!

Dosta nemilo me taknolo je nenadno to po-
ročilice, da prerano torej izgubiti morali smo tebe,
ki razumevalo te je, poudarjam, našega naroda
mož tako malo. Zakaj maral nisi, kolikor zdeti
se more, posvetnega njih blaga nikdar. Zlate
poezije nisi gojil le takrat, kadar ti je obetala
kaj zlata. Ampak narobe na odličnejšem stalu po
cele ure hrepenel si lačen tija proti nebi v jasne
višave, kder zmeša takoj se navadnemu filistru,
iz grmovja prizemljuharju, navajenemu samcato
pestovati tolsti si trebuh. Ne da bi nagrad bil
kaj čakal, si pogružil podpolno se v Muzo, in, na-
darjen nenavadno bogatim načinom, zapustil nam
poezije medu poln ul. Ker imeval mogotnega ra-
čitelja nisi, bival prinujen si stradati, in, skrivši
torej, tekom življenja nastradal si v sila čudežnem
jezici liričnih biserov mnogo. Ob zibelki ondaj

rojstni dan je bila prisostvovala in te bila poljubila je Vila ... Gorje!

En sam poljub — pa toliko trpljenja!

O ti veliki čutečnik! Našega naroda razširil si čast in slavo od Šmarne gore po širocem sveti do Kamčatke, do Japoncev, do Kitajcev! Dokler pod solncem bode veveric katera še poskakovala in glodala lešnikov in orehov, ostani zapisan v poezije zlati knjigi črkami žarečimi, kakor tudi ti bodi in bodi v naroda srci večen in slaven spomin! Kaj da si nam bival, to vemo podpolno šele zdaj, ko utihnole na vekomaj so lirične ti orglice, o ti naš ponos, dika naša, o ti idealni pesnik brezi pristaščekov in brezi honorarija izpodbudnih penez! O tem spisati bi utegnoli še cele bukve. Ali kdo bi jih bral, to je pa drugo vprašanje! Torej pa rajši — nič.

Mi pa, možije, ki slovesnostnemu pogrebu navzočujemo tako rade volje in tako trumoma, pritrgujoč si tem načinom tega ali družega razvedrovanja — kaj pa bomo ukrenoli mi ob ugodnej tej prilici? Oj vi, ki se jokate, le jokajte se, le! Temu pač že izkrajnji je čas! Kdo nas ne bi utegnil jokati tukaj to uro? Vaše vrele solze, kolikor najbolj mogo, brezdvombeno dokazujejo, mni se mi, izvlasti to, da še prav poseben dar veverstvu našemu je velikan in titan ta! Narode! Slavni ljudije! Prijazni pogrebci! Za te žalosti delj je upati, da ga hočete zdravi in veseli posnemati vi in vaši unučeki po skromnih vam močeh, tem

potom kaŕoĉ, kako ĉastite Veverana in ga ljubite vsaj po — pogrebu!

O le pogledjte ga, kako vam jaha pegaza, ŕebca izpoĉitega, v viŕav sijajni ŕaroti in kako ozira po ŕirocem se sveti, njemu le — otroŕkem vrtci! O le pogledjte ga, kako se smehlja vaŕim — kamenom, dobro se imajoĉ v veĉnosti gaji! O le pogledjte ga, kako vam, dolgo teptan tujim kopitom, jezdari brezi boleĉin, in jezdari in se gunca v sedlu iz lavorik, in se gunca in vam, nektarja sit in ambrozije, ovenĉan nesmrtnosti ne-
uvehlim vencem, kaŕe vsem skupaj — fige!

Ŗivio Veveran! “

V.

Uspeh tega govora je bil velikanski.

Princ Migomigavzar je bil mrtvaŕki govornik v besede najhujŕem pomenu. Svoje genljive nagrobnice je snoval in pilil za slehernega narodnjaka, veljaka in prvaka ŕe takrat, ko se je dotiĉna reva ŕe radoval boŕjega solnĉeca.

Najstarejŕe veverice niso pomnile, da bi se bilo kdaj kje najokalo toliko joka in nastokalo toliko stoka, kolikor se ga je ta ĉudni dan. Ŗe po prvih besedah so priŕle marsikomu solze v oĉi. Da bi genil tudi trdovratnejŕe posluŕavce, je zajokal proti koncu sam vodilni jok. In takoj so

se zrahljane duše spustile za njim in ubogljivo uživale veselje javne žalosti. Princa Migomigavzarja se je lotil kar strah, ko je videl pred sabo toliko žalosti proste . . . Komaj je pa izpregovoril zadnjo besedo, že se je zgodilo navhitoma nekaj, kar bi si ne bil mislil izlepa nihče: Veveran — je skočil pokoncu!

„Oprostite, slavná gospoda, da še nisem umrl!“ je dejal s krepkim glasom. „Predal sem namreč nekatere svojih pesmic; in vesel prvega „honorarija izpodbudnih penéz“, sem šel pa nekoliko pokrokat na Dolenjsko. Tam sem pil izvrstno vino. Kar mi je še ostalo denarja, sem pa zavozil na ljubljanskem električnem tramvaju. Tako se mi je ukrhal in ubil ves dobiček. Nekaj, ker nisem vaje pijače, nekaj pa, ker sem bil truden od pota, sem zaspal tukajle kakor zaklan. Doktor Fuč, specialist za smrt, bi bil kajpada precej spoznal, da še živim, pa ga ni doma, ker se je odpeljal na Dunaj, kazat učenjakom novega bacilčka. Njegov namestnik, mrtvaški preglednik, gospod baron Smukavt, se je pa izvolil malo zmotiti in potrdil mojo smrt . . . Upam, da vas veseli, ko me vidite čilega in zdravega! Slišal sem malone ves govor presvetlega princa Migomigavzarja in sem mu jako hvaležen zanj. Vendar sem bil tiho do konca, ker vam nisem hotel kratiti nedolžne zabave . . . Zdaj pa vam predlagam, oziroma vas prosim najponižneje tole: od tistih 20.000 orehov, ki ste jih tako že namenili za moj

spomenik, mi dajajte le letnih 4 %, pa bom imenitno izhajal in vam zlagal najlepše pesmice!“

Ko so videli razočarani pogrebci, da je Veveran vstal takorekoč od mrtvih, so ostrmeli, tako da so prve trenutke kar samo zijali prav debelo. Komaj pa jim je omenil tistih odstotkov, že so se vzdignili vsi kakor en mož zoper njega.

„Kaj?“ so kričali in se mu zdaj nemarno spakovali zlasti tisti, ki so jokali prej največ. „Še ga ni konec pijanca? In že zdaj se pogaja za spomenik, ko še živi? Strela ga dala! A, če pa to ni škandal, kaj pa je potem še škandal? Sramota! Dajte ga! Lovite ga! Lasajte ga! Tepite ga! Kamenajte ga! Le ubite ga! Nujte, nujte kanacijo!“

Veveran tedaj ni premišljeval dolgo, ampak se jim je bržbrž priporočil in odpotoval. Bliškoma je švignil na bližnjo smreko in šinil kakor na vzmetih ali poskokih po nasprotni strani debla proti vrhu. Takoj se je vsula za njim gosta toča storžev, žirov, ježic, želodov, šišk in peška. Posebno pa so se vihravasti častivci prizadevali, da bi ga parfimirali z gnilimi jajčki.

Vendar se mu je posrečilo, da se je v pravem času skril pod široka peresa lapuha na tleh. Rusi preganjači pa so ga zasledovali le na visokem in se drevili vsi mimo njega po vejevju. Dvoje njih pa je sedlo prav nad njegovo glavo na bukvo.

„Veš kaj,“ je slišal prvega, „meni je že dosti.“

„Meni tudi,“ je dejal drugi. „Le odpočijva se! Veveran naj gre rakom žvižgat in ribam gost. Saj ga ne dobodo!“

„Ne začopatijo ga ne!“

„Ampak Migomigavzar, to je pa pravi intrigant! Rad bi ga priporočil zaničevanju potomcev! Tako ga je veličal, da bi mogel na Šmarni gori sedeti in si prati noge v Savi. Toliko je hvalil reveža in ga koval v zvezde, da zdaj nihče ne mara zanj!“

„Pa res. Prevelika hvala ubija.“

„Veveran je bil pa tudi teliček, da je ostal vedno tako osamljen. Ali ni videl, kako se združujejo drugi književniki in se podpirajo drug drugega.“

„To ni nič! Njih slava je od davi do drevi.“

Potem sta odskakala večerjat. Veveran pa, dodobra izpočit, je srečno unesel svojim razžaljenim pogrebce pete, skočil v Otočah na vlak in se peljal zadaj na buhaču brezplačno mimo Radovljice proti severu. Šele v Lescah ga je zapazil izprevodnik in ga zapodil. Veveran je smuknil skrivaj na kmetski voz, ki je drdral proti Bledu. Ondi se je ohladil, se potem kopal v jezeru, opral vse madeže pokvarjenih jajčec raz sebe in se preparfimiral s prijetnejšimi dišavami.

Iznova ves okrepčan, je uredil svoj Marconijev stroj brez žic in nemudoma brzojavil ljubici mnogotere tajnosti, ki so Veverelo pretresle do dna srca ...

VI.

„Kikiriki!“ se je razlegnilo v večernem mraku po gozdu.

Veverela je takoj spoznala Veveranov glas, vzdignila glavico in strigla z ušesi. Gospa Orehuza je hodila navadno s kurami spat; danes je bila pa legla še zasvetla v pernico, se zvila in kmalu trdno zaspala. Hčerka je naglo pa tiho vstala, se odvezala, pomečkala nekaj cunj pa cap v odejo in privezala ta sveženj na svojo nit. Čez prsi se ji je svetil rdeč trak, ki je bila nanj navezana bela lilija in ji molela preko hrbta ob desnem ušesu visoko nad glavico. Takoj se je ukradla skozi manjši izhod v začelju in odtihotapila naravnost k ljubčku pod ono smreko.

Mladi junak jo je že čakal tam, sicer bled, toda odločen. S prelestnim nasmehom je skočila ljubica k njemu in ga kakor obsedena ugriznila za vrat, da je kar zažvižgal od izrednega užitka.

„O — to imaš temperament!“ jo je pohvalil. „Prav nič nisi dolgočasna!“

„Bolje nisi mogel zadeti prave urice! Mati so malo preveč pokušali borovničarja. Se nama ni bati, da bi se zbudili pred jutrom.“

Veveran je od veselja preobrn timeri kozelce zaporedoma in ji poljubljal drobne deviške krem-peljčke.

„In mojo doto so skrili tako dobro, da je zdaj še sami ne morejo več najti. Ves dan so revskali nad mano in me zbadali zaradi tebe.“

„Ti revica ti!“ jo je miloval in ji dal odpuštek, medeno srce, ki ga je bil kupil na Brezjah pri Mošnjah, in ki ga je takoj pohrustala z veliko slastjo.

„Povrhu me je prišel pa zopet nekdo snubit. Bogat dedec! Še ni tako grd! Ima tri hiše. Ena mu je urejena čisto secesionistno od zelenega pahišja do zadnjega pljuvalnika . . . Oh, to je križ, to! — Moja mama so še stare sorte, čisto fin de siècle. Saj veš, da so me dali fotografirati z metlo in smetiščnico, češ, da imajo domače vzgojeno hčerko. Skok od starega rodu do mlajšega je prevelik, da bi me mogli razumeti. Ne puste me niti na gimnazijo, nikaŕ na univerzo. In tako rada bi nosila doktorski klobuk, ki bi se mi gotovo podajal kaj lepo! — Ah, čemu smo veverice sploh na svetu? Zato, da jemo in se možimo? Niti ne vemo, odkod smo. Človeku je vsaj dokazano, da je od merkovce ali od hudiča. Mi pa, ali smo od polha? Ali od podgane?“

„Bog ne prizadeni!“

„Danes so mi rekli: ‚Marš na vofet!‘ Naznanila so že tiskana! Na!“ Dala je Veveranu fin papir, ki je stalo na njem z ošabnimi črkami tole:

Grofinja Orehuza, rojena
princesa Pipineža, pa
princ Pavliha opozar-
jata Vaše gospodstvo na
prihodnjo možnost hčerke,
oziroma nečakinje, kon-
tese *Veverele* s princem

Čast je gospe kneginji Kos-
matildi, rojeni markizi
Skakuci, pa knezu Kos-
matevžu naznanjati Va-
šemu gospodstvu prihod-
njo ženitev njiju sina,
princa *Migomigavzarja*
s konteso

✠ *Migomigavzarjem.* ✠

✠ *Veverelo.* ✠

Poroka bo danes teden ob polidvanajstih tamkaj
za bukovjem.

Moste.

Črnivec.

„Pa te vendar niso premotili njegovi sladko-
snedi pogledi?“ jo je vprašal Veveran napol
porogljivo napol žalostno.

„A, kaj še!“ ga je zavrnila. „Taka metuljnica
pa le nisem! Kako mi vendar moreš zabavljati
tako neusmiljeno?“

„No, no . . . In snubač? Kaj si mu rekla?“

„I — da ga nemaram!“ se je odrezala in
prezirljivo namrdnila nasek. „Za živ svet ne!
Veverela ljubi le enkrat in le enega samega!“

„Bravo!“ se je razveselil in jo ugriznil za
uho nič manj navdušeno, kakor prej ona njega.
„O ideal idealnih idealov! Zavrtiva se nekoliko!“

„To pa še zmeraj!“ je rekla Veverela, in
zaplesala sta divjo polko, da se je zemlja tresla.

Veveran je pa lepo žvižgal, da nista zgrešila
pravega umera.

„Ah —“ je vzdihnil deklič, ko sta se nara-
jala dositega, „veš, mama so rekli, da mi izbero
kar sami ženina, če bi se kujala še kaj dolgo.
Za kazen sem preklečala vse popoldne in jim
morala brati iz Velike Pratique. Komaj že skakljam.“

„Plesala si pa vendarle, hm,“ se je nasmehnil
Veveran. Takoj pa se mu je zopet zresnil obraz,
in počasi so mu uhajale iz ust besede: „Tvoja
mati — ne zameri mi! — so hudobna volkulja
v nedolžni uniformi slovenske veverice in imajo
dokaj kosmato vest.“

„Popolnoma so se mi utujili!“ je tožila
smrtno ranjena duša.

„Zlata ljubica!“ jo je pomiloval Veveran, in
mehko ji je udarjal njegov moški glas na uho.

„To je življenje!“

„Tudi jaz sem sit posvetnega veselja. Vse
ničevo, vse! Kaj pa še hočem? Pil sem najboljše
vino, užival ljubezen najlepšega dekleta, zlagal
najslejše pesmice — više ne morem! Moj pegaz
ima naduho in pa gliste, tiste dolge, konjske! Kaj
bi silil ubogo paro? Niti za pol salame mesa ni
več na njem, in perje gre razenj, kakor raz staro
smrdokavro. Kako naj bi me držal nad oblaki?
Komaj se pase ob cestnih jarkih in muli zaprašeno
travo, kadar ne žveči ob jaslih prazne slame.
Nobenega okusa nima več. Ambrozije in nektarja
ne loči od žaganja in pomij. Mogoče, da sem tega
jaz sam kriv, ker sem ga prej gonil prehudo.

Utegnil bi sicer še nekaj časa varati založnike in neumno množico z dosedanjo veljavo svojega imena. Le prekmalu pa bi ga neustrašen ocenjevalec zasačil v smetišču posiljene proze. Niti v kontrabant ga nočem prodajati. Do solza je genljivo, kako se mi trudi in vzpenja kvišku, pa ne pride više kakor otroški zmajček in že zopet čofne v lužo. V pravem času razjahati, to je umetnost, ki jo umeje le malokateri jezdec! Ako umrjem zdaj na vrhuncu svoje slave, poreko celo „avtoritete“: Tako mlad nas je zapustil, koliko bi nam bil spisal še lepšega! Ali moj pegaz! Hrom je, hrom, ni drugače. Neumne oči mu zro potrpežljivo kakor velblodu, glavo tišči k tlom kakor osel — vsem živalim je podoben, samo pegazu ne. In kako sva jo šla včasi po svetovnem prostoru kakor skozi dež svetlih isker in se kopala v škrlatnem etru! — Vidiš, Veverela, na frančiškanskem mostu me je srečala pamet, ki je bežala pred evropskimi dekadentači v sredo črne Afrike. Malone da nisem ponorel od samega veselja. Priklonil sem se razburjeni devici prav do tal. Navzlic silni naglici mi je odzdravila prijazno, me žalostno pogledala od glave do repa in mi pokimala, češ: „Naj pa bo no, ker si ti!“ In že sem čutil na očeh luskine. Ročno sem jih snel in zagnal med smeti.“

„Najrajša bi šla v krtovo deželo!“

„Krasno —“ jo je prijel Veveran ognjevito za besedo, „umriva skupaj!“

„Že nocoj?“ se je prestrašila Veverela in ga pogledala z velikimi očmi. Vendar jih je takoj zopet povescila, zakaj on jo je meril s tako čudnimi, vročimi pogledi. Nekaj tujega se je skrivalo v njih, nekaj, kar se ni podajalo tem krasnim umetnikovim očem, ki jih je doslej videla le plamteče od plemenitega ognja navdušenosti. Zdaj je žarelo nekaj drugega v njih, ko je motril njeno velevitko postavbo, goli tilnik, polne roke.

„Zakaj ne?“

„Ah, že nocoj!“ se je obotavljala boječe. „Veveran, Veveran, kam sva zašla!“

„Priložnost je ugodna,“ je poudarjal slovesno. „Smrt je najini ljubezni zadnja utoka.“

„Ah!“ Nagnila je glavico na stran, kakor bi poslušala nekakšen notranji glas.

„Kaj bi odlašala!“

„Ah! Ah!“

Dekle je zakrilo obraz v roke in se začelo bridko jokati. To niso bile malenkostne bolečine vsakdanje veverice, ampak to je bila velika, plemenita žalost velikega, plemenitega srca.

„Ne silim te pa nikakor ne,“ je šepetal ljubček. „Toda jaz nočem več živeti.“

„Veveran!“

„Tebe pa morda vendar še mika ta svet? Le dobro si premisli!“

Nad tihimi gozdnimi slemenimi se je prikazala luna in dajala zaljubljeni dvojici luč in potuho.

Čudno so se jima širile oči in srepo zrle v prazno daljavo . . .

„Hočeš?“ je vzdramil čez nekaj časa Veveran dekle iz zamišljenosti.

Veverela je zadrgetala in — pokimala. Z obrazka ji je sevala otroška zaupljivost in krotka vdanost.

„Kaj bi počela brez tebe,“ je dejala kakor v sanjah. „Po tvoji smrti bi mi počilo srce samoposebi!“

„Slavno bova umrla na izviren način — hvaljen bodi doktor Fuč!“

„Ah, Veveran, skoraj me je strah tvojega demonskega pogleda, akotudi se ti poda neznansko. Pa povej mi, povej, strašno me ima radovednost zaradi izvirnosti —“

„Prosim, počakaj malo! Zložiti moram svojo labodnico! je rekel in zapisal s svinčnikom na listek:

Mladezen!

Ljubezen!

Bolezen!

Ciklamen in gobe!

Pa tudi narobe:

gobe, ciklamen!

Na zdar! Amen!

„Kaj pa hočeš tukaj reči?“ ga je vprašala Veverela, ko je prebrala mrzlične poteze njegove drhtljive roke. „Gobe, ciklamen! Hm!“

Veveran je gledal topo predse. Menda je ni slišal.

„Povej no,“ ga je silila, „kaj si nameraval s temi besedami povedati!“

„He — če bi vedel to jaz sam!“

„I, če sam ne veš, čemu si se pa trudil in pisal? Ciklamen in gobe! Hm, hm!“

„Naj uganjujejo! Naj!“

„Oh — to si vendar čuden!“

„Čisto nič čuden . . . Toda, čas je, da odločiva svojo usodo. Pojdiva na smreko!“

„Ne morem sama. Mama so grdo delali z mano. Tudi plesala sem preveč.“

„Te pa ponesem šuporamo!“ je izgovarjal svečano, si zateknil predsmrtnico za klobuček in splezal z ljubico na drevo.

„Napol mrtva umreva še laže!“ je dejal in se igral s prstanom na njeni zadnji nogi. On sam pa ni imel nič zlatnine na sebi. Uro je bil dal že zdavnaj studirat, prstani so bili pa že vsi srečno promovirani.

„Kaj bo pa zdaj?“ je vprašala, ko sta se nekoliko oddehnili. „Ti, mene je pa strah!“

„A, nič se ne boj, saj si moja! Le malo potrpi, pa bo, kar bo!“

In zdaj je Veveran v vidno znamenje večne združitve zavozljal oba repa v genialen vozal.

„Le pazi, Veverelica! Kadar rečem ,tri‘, se spusti na desni doli, jaz se bom pa na levi! — Ena . . . dve . . . tri!“

In že sta za zvezana repa visela s smrekove veje navzdol in se nihala v zraku.

„Preljubi Veveran, to je nerodno!“

„Kako praviš?“ je mrmral; pogledati je ni mogel, ker se mu je preveč smilila.

„Še na zadnjo uro imava take sitnosti?“

Po tem pogovoru pa je potegnil Veveran Veverelo k sebi, jo pritiskal divje na srce, ji poljubljal čelo, lica, ustne ter omamil ljubico in samega sebe z elementarno strastjo svoje ljubezni.

Skozi mrkli gozd pa je potegnila usmiljena sapa in zibala in uspavala zavozlani parček . . .

VII.

Kmalu po solnčnem izhodu je počil glas o ljubezenski žaloigri in se raznesel daleč po okolici.

Že zarana je bilo na usodnem kraju vse črno radovednežev. Iz bližnjega mesta je prihitelo celo mnogo trdokuhanih banavzov, pri žgancih in kaši ošabnelih. Močan birič je bil snel dvojico z veje in ju prinesel na tla pa s težavo odganjal amaterske fotografe in zijalasto skakazen.

Mladiča sta dihala še malo. Kraj hčere je stala odurna grofinja Orehuza, tiščala pene kakor morski pajek na suhem, in se silila mežati, da bi skrila nepopisno jezico, ki jo je davila v duši.

Naposled je prismrčal plešasti doktor Fuè s štefanom zdravila.

„Poljubljam vam vse štiri, milostiva!“ je udvorno pozdravljaj gospo.

Nejevoljna starka je pa samo prevzetno odkimala: „Zavl mene j tok use an ps. Se bom uhka pvačava. Se na bo nč zaston. Tkaj pa še jnam!“

Veleučeni vrač se je sklonil nad zaljubljenčema, ju pretipal in pretrkal ter se pripravljaj, da bi odvozlaj vozal.

Veveran in Veverela pa sta se zopet zavedla in se branila s poslednjimi močmi: ona je prasnijal zdravnikaj po dlani, on pa ga je ugriznil v mezinec, ko mu je doktor pošlatal pevsco žilo. Zaraditega se je moral lečnik najpoprej zdraviti sam sebe.

„Aqua fontis composita! Bog daj norcem pamet,“ je godrnjaj, „pametnim srečo, otrokom pa boben!“

To priliko pa sta porabila samomorca.

„Ha —!“ je ušlo Veveranu v umiravici. In nehal je trpeti.

Veverela pa je počakala, da je imela po ženski navadi zadnjo besedo. Še enkrat se je pogledala v žepnem ogledalcu, potem je pa omahnijal z glavico in izdihnijal: „Ah!“

In devet prehlajenih krokarjev pa devet mrtvaških čukov jima je začukalo in zakrokalo strašno odslovnico z razuzdano vsiljivostjo novostrujskega grdoglasja.

Hkratu pa se je jela množica spoštljivo umikati na vse strani, zakaj na biciklju je pribezljal grd hudič s paradnim cekarjem po dvoje peklenskih rekrutov. Ali vsega je bil že natlačil z drugimi dušami; zato ju je požokal kar v otlino kolesnega obroča in tako jadrno odcepetal proti peklu, da je precepetal zadnji rekord za tri kisle sekunde.

Medtem se je ril princ Migomigavzar skozi gnečo dopred Orehuze. Ko je opazil na tleh Veverelo, pa še tako trdno zvezano z Veveranom, mu je izginil zaničljivi nasmeh z obraza.

„Na-a!“ je zahrkal važno grof doktor Fuč. „Tu ne pomaga nobeno vraštvo več!“

Da bi se pa tem gotoveje ognil vsaki zmoti, je odprl pibeč in izpustil obema mrličema kri, kolikor se je dalo. Potem je pa vzel svoj štefan, mrmral nekoliko latinskih besed, pogledal častilakomno naokoli in oznanil strmečemu narodu debelo resnico:

„Silentium! Obadva sta fundamentaliter mrtva!“

Tačas pa poskoči princ Migomigavzar kakor požgečkan ris in zgrabi učenjaka odzadaj za škric.

„Oba doktore?“ hlastno vpraša leposlovni pogorelec.

„Obadva,“ pokima zdravnik zadovoljno. „Tako gospodični kakor temule mlademu kalfaktarju so se zamotala čeva, ko sta se gugala z glavama navzdol visečima. Potemtakem lahko rečemo, da sta se

zavozlala — zunaj in znotraj. Vzel ju je obadva črt Astarot na biciklju, ker mu je prišel vsled njegovega pijančevanja avtomobil na boben. Vse to je, po domače povedano, tako izvirno čudno, da nikdar tega ne takega!“

„Z Bogom, dota!“ si je mislil Migomigavzar. „Toda — stoj! Pa vzemimo vdovo! Star panj še bolj gori!“

Dočim je premleval to stvar, je pa Orehuza rekla: „Bohonej, pogrefce!“ in si ali iz jeze ali iz kesa odgriznila jezik in ga pojedla. Precej je umrla od tega ostrega strupa.

Nova nesreča v ljubezni je presunila princa Migomigavzarja tako, da je izpulil strokovnjaku Fuču dvojnjak iz rok, popil zdravilo in poginil pri tej priči, še preden je mogel izreči: „Caramba!“

Ko je pa grof doktor Fuč, specialist za smrt, videl kar dva para mrličev v tem kratkem času na tleh, ni vedel od strašnega veselja, kam bi se dejal. Zato je poskočil visoko v zrak. Ker se pa že dolgo ni bil nič telovadil, je padel tako nerodno na plešo, da je bil takoj še sam „fundamentaliter“ mrtev. Zjutraj ni še dobro odzvonilo sedem, že jih je vzel Astarot vseh pet.

Brez števila pesmic so kovala nadobudna pevčeta pa tudi obrajtani pesniki Vevereli in Veveranu na čast. Skladatelji so jima posvečevali krasne skladbe; kiparji so klesali njiju kipe iz mramorja; slikarji so ju slikali na platno in na

razglednice. Narod sam pa si še dandanes, zlasti uročne noči, takole okolo kresa, v raznoterih inačicah pripoveduje bridko zavozlano povest dvoje božjastno zaljubljenih živalc med Šmarno goro in Triglavom.

Žalozništvo L. Schwentner v Ljubljani

priporoča nastopne knjige in muzikalije:

- Album „Kranjsko v slikah in opisih“, eleg. vez. 4 K, po pošti 4 K 30 h.
Cankar Ivan: „Jakob Ruda“, drama, broširano 1 K 20 h, po pošti 1 K 25 h.
Cankar Ivan: „Knjiga za lahkomiselne ljudi“, broširano 2 K 50 h, po pošti 2 K 70 h; elegantno v platno vez. 3 K 50 h, po pošti 3 K 70 h.
Cankar Ivan: „Vinjete“, broš. 3 K 60 h, po pošti 3 K 80 h; elegantno v platno vezano 4 K 60 h, po pošti 4 K 90 h.
Cankar Ivan: **Za narodov blagor**, komedija; broš. 2 K, po pošti 2 K 10 h; eleg. v platno vez. 3 K, po pošti 3 K 20 h.
Cankar Ivan: „Kralj na Betajnovi“, drama; broširano 2 K, po pošti 2 K 10 h.
Cankar Ivan: „Erotika“, II. izdaja; broš. 2 K, po pošti 2 K 10 h.
Čehov Anton: „Momenti“, broširano 3 K, po pošti 3 K 20 h; eleg. vez. 4 K, po pošti 4 K 20 h.
Jelovšek Vlad.: „Simfonije“, broš. 2 K, po pošti 2 K 20 h.
Dr. Ilešič Fr.: „Prešeren in slovanstvo“. Cena 70 h, po pošti 75 h.
„Kaj hočemo?“ Poslanica slov. mladini, broš. 50 h, po pošti 55 h.
Kersnik Janko: **Zbrani spisi**. I. sešitek: **Cyklamen**, broš. 2 K 50 h, po pošti 2 K 70 h; II. sešitek: **Agitator**, broš. 2 K 50 h, po pošti 2 K 60 h; III. sešitek: **Na Žerinjah**, broš. 2 K 50 h, po pošti 2 K 60 h.
Kersnik Janko: **Zbrani spisi**. Vezana izdaja. I. zv.: »**Cyklamen**« in »**Agitator**«. V platno vezan 6 K, po pošti 6 K 30 h; v fini pol franc. vezbi 7 K, po pošti 7 K 30 h.
Kette Dragotin: „Poezije“, broširano 3 K, po pošti 3 K 20 h; eleg. vez. 4 K 40 h, po pošti 4 K 60 h.
Kocbek Fran: „Pregovori, prilike in reki“, broš. 60 h, po pošti 70 h.
Dr. Krek Gojmir: „**Anton Aškerc**“. Studie. Broš. 1 K 60 h, po pošti 1 K 70 h.
Zupančič Oton: „Čaša opojnosti“, broš. 2 K, po pošti 2 K 20 h; eleg. vez. 3 K, po pošti 3 K 20 h.
„Vseučiliški zbornik“, broš. 4 K, po pošti 4 K 30 h.

Za mladino:

- Pisane. Pesmi za mladino. Zložil Oton Zupančič. Kartonirane 80 h, po pošti 85 h.
Medvedji lov. Čukova gostija. Povesti. Spisal Josip Brinar. Kartonirano 80 h, po pošti 85 h.

Na rakovo nogo. Povest. Spisal Ivo Trošt. Kartonirano 80 h, po pošti 85 h.

Roza Jelodvorska. Povest, Spisal Krištof Schmidt. S 6 koloriranimi podobami, eleg. vez. 2 K, po pošti 2 K 20 h.

Zoologijski atlant. Sestavil H. Leutemann. Slovenski mladini razložil A. Pavlin. 24 tabel s 255 koloriranimi slikami in 57 strani besedila. Trdno vezano 6 K, po pošti 6 K 30 h.

Dobri otroci. Kolorirane slike s pesmicami. Za najnežnejšo mladino. Cena 24 h, po pošti 29 h.

Naše domače živali. Kolorirane slike iz domačega živalstva brez besedila. Broš. 40 h, po pošti 45 h.

Otročičem v zabavo. 22 koloriranih slik s pesmicami. Broš. 80 h, po pošti 90 h.

Otročičem v zabavo. Leporello-izdaja (slike so napete na močni lepenci s platnen. hrbti). Cena 1 K 50 h, po pošti 1 K 70 h.

Noetova barka. Živalstvo v podobah s pesmicami. Kolorirana izdaja. Cena 1 K 50 h, po pošti 1 K 75 h.

Sladki orehi. Računski primeri v slikah in pesmicah. Cena kolorirani in karton. izdaji 1 K 60 h, po pošti 1 K 80 h.

Muzikalije:

Venec slovenskih pesnij za citre. Mešiček Jos. II. natis, 1 K 40 h.

Slovenski citrar št. 1. — Mešiček Jos., Narodna koračnica, 80 h.

Slovenski citrar št. 2. — Koželjski Fr. S., Na vasi, fantaz., 90 h.

Pouk v igranju na citrah. Koželjski Fr. S., I. zvezek, 3 K.

» » » » » » II. » 3 »

» » » » » » III. » 2 » 60 h.

Podoknica iz Teharskih plemičev za klavir. Hoffmeister K., 1 K.

Pesmi za visoki glas s sprem. klavirja. Hoffmeister K., 1 K 50 h.

Trije jahači, melodram za klavir. Hoffmeister K., 1 K.

Zvezdica, polka mazurka za klavir. Volarič H., op. 9, 90 h.

Slovenske narodne pesmi. Pirnat Stanko, partitura 2 K 40 h.

Tri Aškerčeve balade, zložil Risto Savin. Cena 2 K 40 h.

Zimska idila. Balada za srednji glas. Risto Savin. Cena 1 K.

Pod oknom. Samospjev za bariton, dr. Gojmir Krek. 1 K 60 h.

Pozdrav Gorenскеj, valček za klavir. Parma Viktor, 2 K.

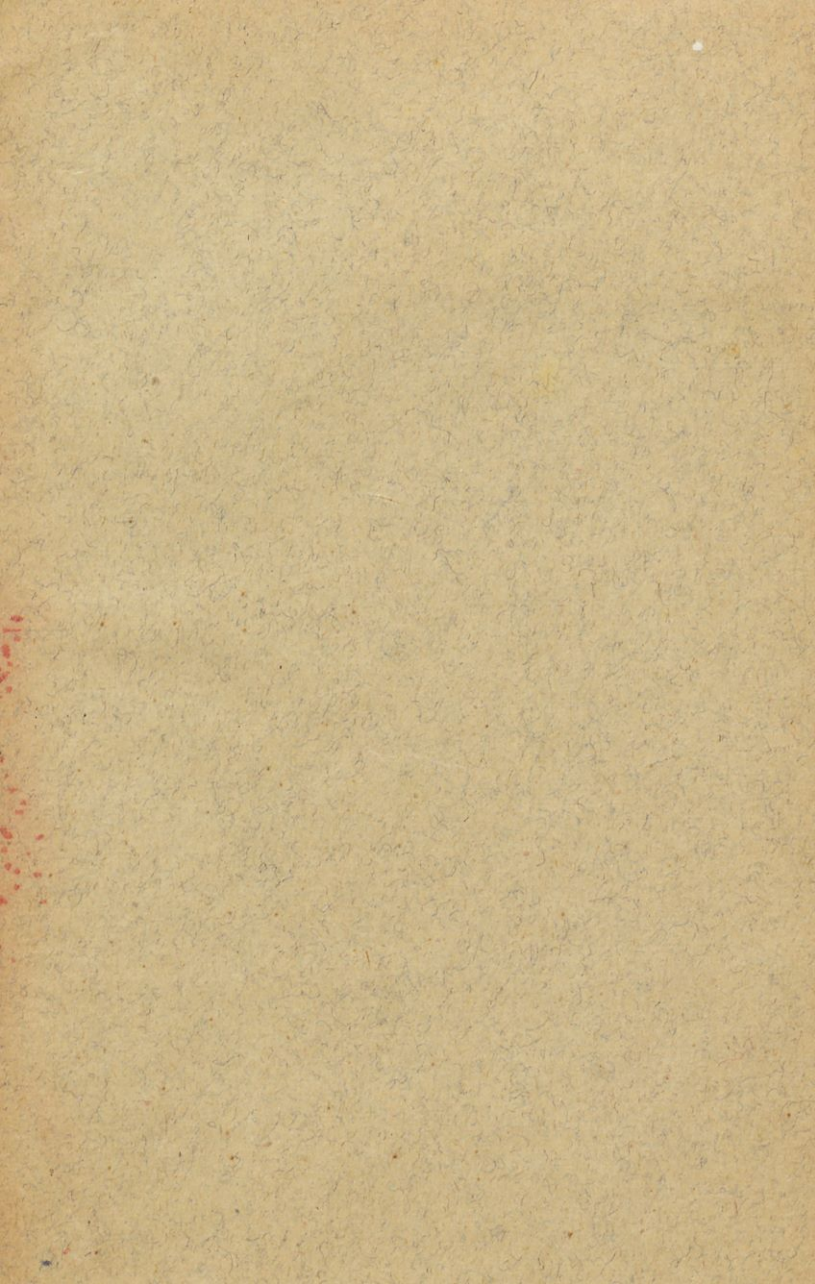
Bela Ljubljana, valček za klavir. Parma Viktor, 2 K 40 h.

Album slov. nar. napevov za klavir. I. zv., Gerbić Fran, 3 K.

» » » » » » II. » » » 3 »

Možiček. Enodejanska pantomima za klavir. Ipavic. Cena 5 K.

„Novi akordi“, I. letnik 8 K; elegantno vezan 10 K.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000517159

